

PŘÍRUČKA

Uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v právu a tvorbě politik na vnitrostátní úrovni

Pokyny

Celá řada informací o Agentuře Evropské unie pro základní práva je k dispozici na internetu. Lze je získat prostřednictvím internetových stránek agentury FRA fra.europa.eu.

Tento dokument nepředstavuje závazný výklad citovaných právních předpisů, má však být referenčním dokumentem pro snadné použití. Nevyjadřuje nutně stanovisko Evropské komise, a to zcela ani částečně.

Europe Direct je služba, která vám pomůže odpovědět na otázky týkající se Evropské unie.

**Bezplatná telefonní linka (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(* Informace jsou poskytovány zdarma, stejně jako většina telefonních hovorů (někteří operátoři, telefonní automaty nebo hotely však mohou telefonické spojení zpoplatnit).

Fotografie na obálce: © FRA

Mnoho doplňujících informací o Evropské unii je k dispozici na internetu. Můžete se s nimi seznámit na portálu Europa (<http://europa.eu>).

Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie, 2020

Print ISBN 978-92-9474-885-0 doi:10.2811/319233 TK-04-18-616-CS-C
PDF ISBN 978-92-9474-870-6 doi:10.2811/09048 TK-04-18-616-CS-N

© Agentura Evropské unie pro základní práva, 2020

Kromě komerčních účelů je reprodukce povolena pod podmínkou uvedení zdroje.

Uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v právu a tvorbě politik na vnitrostátní úrovni

Pokyny

Předmluva

Evropská unie má od roku 2000 vlastní listinu práv – Listinu základních práv. Stala se právně závaznou v roce 2009 a má stejnou právní hodnotu jako Smlouvy EU.

Jako velmi moderní soubor lidských práv obsahující mnoho práv, která se nenačhzejí v zavedených listinách práv, je Listina základních práv skutečně kvalitním dokumentem. Ti, kteří jsou obeznámeni s hlavními zásadami práva EU, jsou obvykle schopni rychle odrecitovat, že listina je pro EU závazná vždy a pro členské státy jen výhradně, pokud „uplatňují právo Unie“. Co však toto často citované znění článku 51 listiny vlastně znamená?

Skutečností je, že odborníci mají často pochybnosti o tom, zda se listina vztahuje na danou situaci či nikoli, a o tom, jak přináší přidanou hodnotu. Dokonce ani v odborných kruzích není vždy dobře chápáno, co spadá a co nespadá do oblasti jejího použití. Není žádným překvapením, že deset let poté, co listina vstoupila v platnost, přináší přezkum jejího působení v praxi smíšený obraz. Právníci, ať se již jedná o soudce, státní úředníky nebo zákonodárce a tvůrce politik, odkazují na listinu jen zřídka. Pokud tak učiní, bývají tyto odkazy povrchní. Panuje určitá váhavost.

Rada Evropské unie proto vyzvala členské státy, aby si vyměňovaly a mapovaly osvědčené postupy a aby vypracovaly společné nástroje pro zvyšování povědomí o listině. Vzala rovněž na vědomí, že Agentura pro základní práva by mohla pomoci školit státní úředníky jednotlivých členských států, a konkrétně ji požádala, aby pro odborníky i laiky vypracovala příručku o uplatňování listiny na vnitrostátní úrovni.

Cílem této příručky je přispět k lepšímu pochopení listiny, a to i v případech, kdy se uplatňuje v právu a tvorbě politik. Provedení podrobné kontroly použitelnosti listiny se vždy vyplatí. I když se dospěje k závěru, že se nepoužije, „kontrolou z hlediska listiny“ se zdůrazní význam lidských práv v kontextu práva a tvorby politik. To samo o sobě přispívá k posílení informovanosti.

Předběžný návrh vypracovala podle pokynů agentury a po konzultaci se skupinou odborníků působících ve vnitrostátních parlamentech Dr. Mirjam de Mol z Centra pro evropské právo v Maastrichtu. Revizi tohoto návrhu provedla FRA, která rovněž konzultovala 28 svých národních styčných úředníků – síť odborníků působících ve vnitrostátních správních orgánech. Příručka byla dokončena po zohlednění připomínek vědeckého výboru agentury. Rád bych poděkoval všem, kteří se na příručce podíleli, za cenný přínos.

Michael O’Flaherty
ředitel

Obsah

PŘEDMLUVA	3
AKRONYMY A ZKRATKY	7
ÚVOD.....	9
ČÁST I: OBECNÁ ORIENTACE	15
1. Systém základních práv Evropské unie	15
Dva zdroje základních práv.....	15
Obecné zásady práva Evropské unie	16
Listina základních práv Evropské unie	17
Oblast použití	17
Jaká je logika článku 51 listiny?.....	19
Příjemci	19
Zásady listiny a práva v ní zakotvená.....	20
2. Jak listina souvisí s vnitrostátními a mezinárodními nástroji v oblasti základních práv?.....	22
Evropská úmluva o lidských právech.....	22
Další mezinárodní nástroje v oblasti lidských práv	23
Vnitrostátní základní práva.....	24
3. Důvody pro ověření, zda se listina použije	25
Povinnost respektovat, dodržovat a podporovat listinu	25
Více práv a/nebo silnější práva, která listina nabízí	26
Vnitrostátní soudy mohou listinu používat	30
Soudní dvůr Evropské unie může vykládat listinu	34
Porušení práv zakotvených v listině by mohlo vést k řízení o nesplnění povinnosti	36
4. Jak ověřit, zda se listina uplatňuje.....	37
Čím posouzení zahájit?	37
Jaký je nezbytný požadavek pro použití listiny?	38
Existence souvislosti s právem Evropské unie jako minimální požadavek.....	39

5.	V jakých situacích se listina uplatňuje?.....	40
	Pokud členské státy jednájí jako zástupce Evropské unie.....	40
	Pokud se členské státy musí spoléhat na povolení podle práva Evropské unie.....	42
6.	Jak listinu používat	44
	Jaké jsou významné nástroje pro výklad?	44
	Za jakých okolností může být omezen výkon práv?	45
	ČÁST II: PRAKTICKÉ NÁSTROJE	47
7.	Kontrolní seznam k použitelnosti listiny.....	47
	Vyberte si cestu, která odráží váš výchozí bod.....	47
	Cesta A: Příčinou vnitrostátního legislativního opatření je akt EU.....	48
	Cesta B: Legislativní návrhy mimo proces provedení právních aktů EU do vnitrostátního práva	58
8.	Kontrola souladu s listinou.....	68
	Fáze I: Určení omezení základních práv.....	68
	Fáze II: Posouzení, zda jsou omezení vůbec přípustná	70
	Fáze III: Posouzení, zda jsou omezení odůvodnitelná	74
	PŘÍLOHA: PŘEHLED PRÁV ZAKOTVENÝCH V LISTINĚ	80
	INDEX.....	94

Akronymy a zkratky

CAT	Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
CEDAW	Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen
CPT	Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
CRC	Úmluva o právech dítěte
CRPD	Úmluva o právech osob se zdravotním postižením
ESC	Evropská sociální charta
ESC, 96	Evropská sociální charta (revidovaná v roce 1996)
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
EÚLP	Evropská úmluva o lidských právech
FRA	Agentura Evropské unie pro základní práva
ICCPR	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
ICCPR-OP2	Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech týkající se zrušení trestu smrti
ICERD	Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace
ICESCR	Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
listina	Listina základních práv Evropské unie
MOP	Mezinárodní organizace práce
OPCAT	Opční protokol k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
OPCRC – SC	Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie

OSN	Organizace spojených národů
P	protokol (k EÚLP)
SDEU	Soudní dvůr EU
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
UDHR	Všeobecná deklarace lidských práv
Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi	Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi
Valné shromáždění OSN	Valné shromáždění Organizace spojených národů

Úvod

Tato příručka obsahuje pokyny k uplatňování Listiny základních práv EU (dále jen „listina“) na vnitrostátní úrovni. V souladu s článkem 51 listiny a na rozdíl od mezinárodních a vnitrostátních nástrojů v oblasti lidských práv se „oblast použití“ listiny omezuje na oblasti spadající do oblasti působnosti práva EU. Nemá za cíl oblast použití práva Unie rozšiřovat. Jak však dokládá judikatura Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“), listina je velmi významným nástrojem pro právníky, včetně všech, kteří pracují v oblasti práva a tvorby politik.

Tato příručka nabízí praktickou orientaci v oblasti působnosti listiny. Jejím účelem není zabývat se všemi detaily nebo být vyčerpávající. Ačkoli vychází z judikatury SDEU, nemůže nahradit posouzení jednotlivých případů a případně nutnou konzultaci s právními službami.

„Defenzivní“ charakter listiny

Vzhledem k tomu, že listina je formulována v „kompetenčně neutrálním“ jazyce, nevztahuje se na oblasti, do nichž EU nezasahuje. Různá ustanovení primárního práva EU navíc zdůrazňují, že listina nemá přenášet pravomoci na úkor členských států:

„Aby bylo vyloučeno rozšiřování unijních pravomocí vůči členským státům, čl. 51 odst. 1 Listiny základních práv zejména stanoví, že

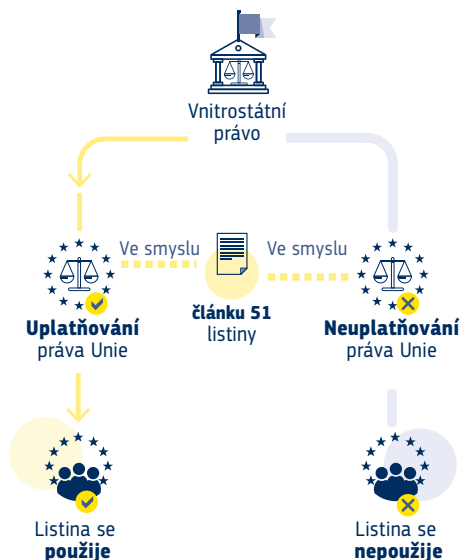
- zásada subsidiarity neomezuje použití Listiny základních práv (čl. 51 odst. 1 první věta),*
- členské státy jsou při výkonu unijního práva vázány výlučně listinou (čl. 51 odst. 1 první věta),*

- *respektování a použití listiny se děje při zachování mezí pravomocí, které jsou Unii svěřeny ve Smlouvách (čl. 51 odst. 1 druhá věta)¹.*

Listina základních práv, článek 51 – oblast použití

1. Ustanovení této listiny jsou při dodržení zásady subsidiarity určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie, a dále členským státům, výhradně pokud uplatňují právo Unie. Respektují proto práva, dodržují zásady a podporují jejich uplatňování v souladu se svými pravomocemi, při zachování mezí pravomocí, které jsou Unii svěřeny ve Smlouvách.
2. Tato listina nerozšiřuje oblast působnosti práva Unie nad rámec pravomocí Unie, ani nevytváří žádnou novou pravomoc či úkol pro Unii, ani nemění pravomoc a úkoly stanovené ve Smlouvách.

Obrázek 1: Oblast použití listiny (která je ve srovnání s Evropskou úmluvou o lidských právech omezená)

Zdroj: FRA, 2018

1 Stanovisko generální advokátky V. Trstenjak přednesené dne 22. září 2011, bod 72 ve spojených věcech SDEU C-411/10 a C-493/10, *N. S. (C-411/10) proti Secretary of State for the Home Department a M. E. a další (C-493/10) proti Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform (velký senát)*, 21. prosince 2011

Komu je tato příručka určena?

Příručka je určena především pro jednotlivce zapojené do legislativních a politických procesů na vnitrostátní úrovni. Tyto procesy mají zásadní význam pro dodržování a prosazování základních práv v Evropské unii. Hlavní cílovou skupinou jsou tedy všechny subjekty, které jsou zapojeny do činnosti vnitrostátních legislativních a správních orgánů, jako jsou vlády, parlamenty a regionální a místní orgány. Tato příručka je však důležitá i pro jednotlivce působící na soudech a v institucích pro lidská práva v členských státech EU.

Jaká je vaše úloha při zajišťování toho, aby se záruky listiny staly skutečností?

Lidská práva se uplatňují především na vnitrostátní a místní úrovni. Právě zde práva představují skutečný rozdíl. Právo EU je obvykle uplatňováno na vnitrostátní úrovni. Povinnosti vyplývající z Listiny základních práv EU jsou tak obzvláště důležité pro tvůrce politik na vnitrostátní úrovni. Právní předpisy EU zpravidla ponechávají vnitrostátnímu zákonodárci prostor pro uvážení při provedení práva EU do vnitrostátního práva a uplatňování práva EU a tento manévrovací prostor musí být využíván způsobem, který je slučitelný s listinou. Tato povinnost ukládá významnou odpovědnost tvůrcům politik a zákonodárcům na vnitrostátní úrovni.

Právníci pracující pro vnitrostátní parlamenty a/nebo správní orgány hrají podle Listiny základních práv EU klíčovou úlohu při tvorbě právních předpisů a/nebo politik, neboť musí plnit tři základní úkoly. Musí stanovit:

- zda se listina v daném (legislativním) návrhu použije,
- co listina znamená pro vnitrostátní zákonodárce / správní orgány, pokud jde o negativní a pozitivní povinnosti, aby se zabránilo jejímu porušování,
- zda existuje potenciál v konkrétním případě práva a/nebo tvorby politik nejen pro dodržování listiny, ale také pro její proaktivní podporování, jak vyžaduje článek 51 listiny.

Vnitrostátní subjekty jakožto klíčoví „zástupci listiny“

EU uznává, že pro uplatňování listiny mají největší význam vnitrostátní subjekty. Například Evropský parlament zdůraznil, že „vnitrostátní orgány (soudní orgány, donucovací a správní orgány) mají klíčovou úlohu, pokud jde o dosažení konkrétního účinku práv a svobod zakotvených v listině“^{*}.

Rada Evropské unie zdůrazňuje význam uplatňování listiny v rámci širšího souboru zdrojů základních práv platných ve vnitrostátním kontextu. Vyzdvihuje „potřebu zajistit uplatnitelnost listiny v jednotlivých případech“, stejně jako „zdůrazňuje, že je nutné, aby vnitrostátní orgány s ohledem na efektivní uplatňování listiny věnovaly zvláštní pozornost těm ustanovením listiny, jejichž význam a rozsah působnosti nejsou určeny odpovídajícími ustanoveními [Evropské úmluvy o lidských právech] (EÚLP)“^{***}.

Rada rovněž „vítá iniciativy zaměřené na zvyšování informovanosti a zlepšování praktického uplatňování listiny mezi tvůrci politik [a] právníky“^{****}. Takovou iniciativou je tato příručka. Doufejme, že přispěje k řešení jedné z „klíčových výzev“, pokud jde o způsob, jak přivést „listinu k životu“, konkrétně vyjasnění její oblasti působnosti^{****}.

Zdroje: ^{*} Evropský parlament (2015), usnesení ke stavu dodržování základních práv v Evropské unii (v letech 2013–2014) 2014/2254(INI), Štrasburk, 8. září 2015, bod 20.

^{**} Rada Evropské unie (2016), závěry Rady o uplatňování Listiny základních práv v roce 2015, příloha dokumentu Rady 10005/16 ze dne 9. června 2016, bod 6.

^{***} Rada Evropské unie (2017), závěry Rady o uplatňování Listiny základních práv v roce 2016, příloha dokumentu Rady 11546/17 ze dne 28. července 2017, bod 5.

^{****} FRA (2012), *Bringing the Charter to life – opportunities and challenges of putting the EU Charter of Fundamental Rights into practice*; viz též FRA (2018), *Challenges and opportunities for the implementation of the Charter of Fundamental Rights*, stanovisko Agentury Evropské unie pro základní práva, Vídeň, 04/2018.

Jak můžete tuto příručku používat?

- Příručka obsahuje dva druhy textu. Hlavní text s normálním černým písmem nabízí rychlý přehled s cílem zvýšit porozumění čtenářů. Příklady a další podrobnosti jsou psány šedým písmem.
- Příručka se skládá ze dvou částí a z přílohy.
- Část I poskytuje obecnou orientaci, která obsahuje úvod k listině pro všechny cílové skupiny, přičemž se zaměřuje na:
 - systém ochrany základních práv v EU ([kapitola 1](#)),
 - vztah listiny k jiným nástrojům v oblasti základních práv ([kapitola 2](#)),
 - důvody pro použití listiny ([kapitola 3](#)),

- oblast působnosti listiny (kapitola 4),
 - situace, v nichž se listina používá (kapitola 5),
 - výklad a omezení práv zakotvených v listině (kapitola 6).
- Pro čtenáře, kteří se v právu EU ještě dobře neorientují, bude přínosné přečíst si kapitoly 1 až 4, zatímco další mohou přejít přímo na kapitoly 5 a 6 a na praktické nástroje.
 - Část II uvádí „praktické nástroje“. Obsahuje dva kontrolní seznamy určené pro osoby zapojené do legislativních a politických procesů na vnitrostátní úrovni:
 - kontrolní seznam pro posouzení použitelnosti listiny s ohledem na vnitrostátní právo a tvorbu politik (kapitola 7): tento seznam se zaměřuje především na vnitrostátní legislativní a politické procesy. Zkoumá použitelnost listiny v určitých situacích s cílem poskytnout praktičtější pokyny,
 - kontrolní seznam pro počáteční posouzení toho, zda je vnitrostátní akt (jeho návrh) v souladu s listinou (kapitola 8).
 - Příloha nabízí stručný přehled práv zakotvených v listině a jejich souvislost s různými dalšími soubory lidských práv, čímž dokládá přidanou hodnotu, kterou listina poskytuje.

Terminologie použitá v této příručce

- Příručka často odkazuje na vnitrostátní „legislativní návrhy“ nebo „právní předpisy“, vztahuje se však také na všechny druhy vnitrostátních opatření.
- Příručka odkazuje většinou pouze na listinu, ale vztahuje se rovněž na základní práva EU jako obecné zásady práva EU (viz kapitola 1).
- Při odkazování na ustanovení listiny nemusí příručka nutně rozlišovat mezi právy zakotvenými v listině a zásadami listiny. Vezměte prosím na vědomí, že zatímco jsou oba druhy ustanovení listiny závazné, jejich právní účinek se liší (více informací viz čl. 51 odst. 5 listiny a kapitola 1, oddíl o zásadách listiny a právech v ní zakotvených v této příručce).

Příručka používá formulaci „obecné zásady práva Unie“ k odkazování na nepsané obecné soudní zásady, které jsou nedílnou součástí právního státu a lze je před soudy použít jako důvod pro právní přezkoumání. Tento zdroj práva zahrnuje i jiné zásady než základní práva, například zásadu právní jistoty, zásadu legitimního očekávání a zásadu proporcionality. Formulace „obecné zásady práva Unie“ používaná v této příručce neodkazuje na institucionální zásady, jako je zásada subsidiarity nebo zásada institucionální rovnováhy.

Část I: Obecná orientace

1. Systém základních práv Evropské unie

Dva zdroje základních práv

- V právu EU existují dva hlavní zdroje základních práv: i) (nepsané) obecné právní zásady; a ii) listina². Obecné zásady i ustanovení listiny představují primární právo EU a překrývají se. Používají se pouze v oblasti působnosti práva EU, a mají tedy stejnou oblast použití³.
- Základní práva EU lze nalézt rovněž v ustanoveních Smluv⁴ a v sekundárním právu EU⁵. Tato příručka se zaměřuje pouze na základní práva jako na obecné zásady práva EU a podle listiny.

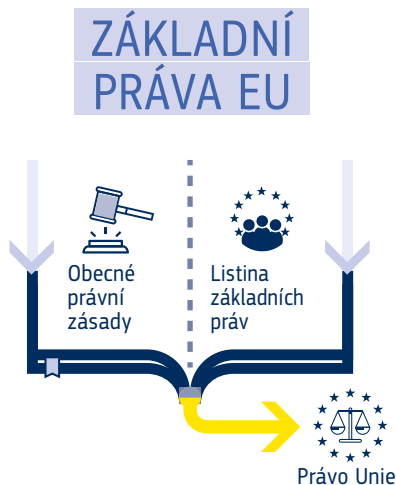
2 Evropská společenství (2012), konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii (SEU), Úř. věst. C 326, 26. října 2012, článek 6.

3 Vysvětlení k čl. 51 odst. 1 listiny („oblast použití“) objasňuje, že toto ustanovení je kodifikací judikatury SDEU týkající se oblasti působnosti obecných zásad. V současné době používá SDEU čl. 51 odst. 1 listiny obdobně pro obecné právní zásady. Viz například SDEU, C-406/15, *Peťa Milkova proti Izpalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen kontrol*, 9. března 2017, body 50 a 54.

4 Evropská společenství (2012), konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), Úř. věst. C 326, 26. října 2012, článek 157.

5 Viz například směrnice *Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání*, Úř. věst. L 303, 2. prosince 2000, s. 16–22.

Obrázek 2: Dva zdroje základních práv

Zdroj: FRA, 2018

Obecné zásady práva Evropské unie

- Jedná se o nepsané zásady určené Soudním dvorem Evropské unie.
- Existují již od konce 60. let 20. století⁶ a mohou být, stejně jako jiné zdroje primárního práva EU, použity „[k určení] platnost[i] aktu sekundárního práva nebo použitelnost[i] vnitrostátní normy“⁷.
- Příslušným ustanovením Smlouvy je čl. 6 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii (SEU).

Smlouva o Evropské unii, čl. 6 odst. 3

Základní práva, která jsou zaručena Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, tvoří obecné zásady unijního práva.

- 6 SDEU, věc 29-69, *Erich Stauder proti Stadt Ulm – Sozialamt*, 12. listopadu 1969; SDEU, věc 11-70, *Internationale Handelsgesellschaft mbH proti Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, 17. prosince 1970; SDEU, věc 4-73, *J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung proti Komisi Evropských společností*, 14. května 1974.
- 7 Stanovisko generálního advokáta Colomera ze dne 24. ledna 2008, bod 19 ve spojených věcech SDEU C-55/07 a C-56/07, *Othmar Michaeler (C-55/07 a C-56/07)*, *Subito GmbH (C-55/07 a C-56/07)* a *Ruth Volgger (C-56/07) proti Amt für sozialen Arbeitsschutz a Autonome Provinz Bozen*, 24. dubna 2008.

Listina základních práv Evropské unie

- Listina je moderním dokumentem, který stanovuje 50 základních práv a zásad. Další čtyři články listiny se týkají výkladu a použití těchto padesáti ustanovení. Přehled všech práv zakotvených v listině je uveden v [příloze](#).
- Listina se skládá ze sedmi hlav: Důstojnost (5 článků), Svobody (14 článků), Rovnost (7 článků), Solidarita (12 článků), Občanská práva (8 článků), Soudnictví (4 články) a Obecná ustanovení (4 články).
- Vypracoval ji Evropský konvent složený z poslanců (vnitrostátních parlamentů i Evropského parlamentu) a členů vlád a na jejím vypracování se podílela i občanská společnost⁸.
- Byla vyhlášena v roce 2000 a je právně závazná od vstupu Lisabonské smlouvy v platnost dne 1. prosince 2009⁹.
- Relevantním ustanovením Smlouvy je čl. 6 odst. 1 SEU.

Smlouva o Evropské unii, čl. 6 odst. 1

Unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v Listině základních práv Evropské unie [...], jež má stejnou právní hodnotu jako Smlouvy.

Oblast použití

Listina základních práv, článek 51 – oblast použití

1. Ustanovení této listiny jsou [...] určena orgánům, institucím a jiným subjektům Unie, a dále členskými státním, výhradně pokud uplatňují právo Unie.

- Základní práva EU se uplatňují na vnitrostátní úrovni pouze v případě, že členské státy „uplatňují právo Unie“. Jedná se však o dosti široký pojem. „[Z] judikatury Soudního dvora jednoznačně vyplývá“, že tento požadavek se vztahuje na členské státy, „pouze jednají-li v oblasti působnosti práva Unie“¹⁰. Touto otázkou se podrobně zabývá [kapitola 5](#).

8 Konvent byl složen z 15 zástupců představitelů států a vlád tehdejších patnácti členských států EU, z 30 zástupců vnitrostátních parlamentů, 16 zástupců Evropského parlamentu a jednoho zástupce Evropské komise.

9 Viz Úřední věstník Evropské unie, Úř. věst. C 83, 30. března 2010, s. 389–403.

10 Vysvětlení k článku 51; viz Evropská unie (EU) (2007), Vysvětlení k Listině základních práv, Úř. věst. C 303, 14. prosince 2007, s. 17–37.

- Proto jsou základní práva EU potenciálně významná pro širokou škálu oblastí, včetně oblastí, na něž se vztahují především vnitrostátní právní předpisy¹¹.

Listina se může vztahovat na širokou škálu oblastí. Patří mezi ně například právní pomoc¹², sankce za porušení celních předpisů¹³, kartely¹⁴, přijetí příslušníků místní policie¹⁵, darování krve¹⁶, provozování hracích automatů¹⁷, podpora pro rozvoj venkova¹⁸, reklama ze strany subjektů televizního vysílání¹⁹, zveřejňování účetních dokumentů²⁰, povinnost poskytnout otisky prstů pro cestovní pas²¹ a věk pro odchod do důchodu²².

- Použití listiny Soudním dvorem Evropské unie naznačuje, že v některých oblastech politiky je obzvláště velká tendence vznášet argumenty založené na listině²³.

U SDEU se listina často používá v těchto oblastech: sociální politika (např. zaměstnání a pracovní podmínky, platební neschopnost, převod závazků, rodičovská dovolená); azyl a migrace, ochrana spotřebitele, justiční spolupráce v občanských věcech (např. soudní příslušnost a uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti); zdanění (daň z přidané hodnoty); duševní vlastnictví; zemědělství; životní prostředí; ochrana osobních údajů a justiční spolupráce v trestních věcech (evropský zatýkácí rozkaz).

Zatímco na vnitrostátní úrovni neexistuje žádný úplný vzorek všech dostupných vnitrostátních soudních rozhodnutí, která by odkazovala na listinu, agentura v posledních letech analyzovala každý rok až tři rozhodnutí příslušného soudu pomocí listiny pro každý členský stát. Většina těchto rozhodnutí byla určena v oblastech hraničních

11 Viz například SDEU, C-276/12, *Jiří Sabou proti Finančnímu ředitelství pro hlavní město Prahu (velký senát)*, 22. října 2013.

12 SDEU, C-279/09, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH proti Spolkové republice Německo*, 22. prosince 2010.

13 SDEU, C-546/09, *Aurubis Bălgaria AD proti Načalnik na Mitnica Stolična*, 31. března 2011.

14 SDEU, C-17/10, *Toshiba Corporation a další proti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (velký senát)*, 14. února 2012.

15 SDEU, C-416/13, *Mario Vital Pérez proti Ayuntamiento de Oviedo*, 13. listopadu 2014.

16 SDEU, C-528/13, *Geoffrey Léger proti Ministre des Affaires sociales, de la Santé et des Droits des femmes a Etablissement français du sang*, 29. dubna 2015.

17 SDEU, C-390/12, *Robert Pflieger a další*, 30. dubna 2014.

18 SDEU, C-401/11, *Blanka Soukupová proti Ministerstvu zemědělství*, 11. dubna 2013.

19 SDEU, C-234/12, *Sky Italia Srl proti Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni*, 18. července 2013.

20 SDEU, C-418/11, *Texdata Software GmbH*, 26. září 2013.

21 SDEU, C-291/12, *Michael Schwarz proti Stadt Bochum*, 17. října 2013.

22 SDEU, C-401/11, *Blanka Soukupová proti Ministerstvu zemědělství*, 11. dubna 2013.

23 V období od 1. ledna 2014 do 1. září 2017.

kontrol, azylu a migrace a justiční spolupráce v trestních věcech, ale také v oblastech zaměstnání, zákazu diskriminace a ochrany osobních údajů²⁴.

Jaká je logika článku 51 listiny?

- Výchozím bodem systému EU na ochranu základních práv je povinnost Unie dodržovat základní práva stanovená v článku 6 SEU.
- Vzhledem k tomu, že provádění a uplatňování práva Unie probíhá ve velké míře na vnitrostátní úrovni, vztahuje se povinnost Unie nutně i na akty přijaté vnitrostátními orgány, pokud lze říci, že tyto akty přispívají k provádění práva Unie. Pokud by tomu tak nebylo, listina by se nepoužila na mnoho situací, na něž se vztahuje právo EU, a proto by v právu EU vznikla mezera v ochraně základních práv.
- Povinnost členských států dodržovat listinu tedy existuje jako nezbytný logický důsledek závazků EU v oblasti základních práv. Doplnjuje povinnosti v oblasti lidských práv, které členské státy mají na základě svých ústav a podle mezinárodních smluv v oblasti lidských práv.

„Vzhledem k tomu, že v případě, kdy vnitrostátní právní úprava spadá do působnosti unijního práva, musí být [...] respektována základní práva, nemůže nastat případ, který by spadl pod unijní právo a uvedené práva by se neuplatnila. Použitelnost unijního práva s sebou nese použitelnost základních práv zaručených listinou.“ SDEU, C617/10, *Åklagaren proti Hansi Åkerbergu Franssonovi* (velký senát), 26. února 2013, bod 21.

„Mimoto je třeba mít na zřeteli cíl ochrany základních práv v unijním právu, kterým je dbát na to, aby tato práva nebyla porušována v oblastech činnosti Unie, ať již z důvodu unijní činnosti, nebo z důvodu provádění unijního práva členskými státy.“ SDEU, C-206/13, *Cruciano Siragusa proti Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo*, 6. března 2014, bod 31.

Příjemci

- Použije-li se listina, mohou se jednotlivci opírat o její ustanovení. V závislosti na daném právu a okolnostech to platí i pro soukromé právnické osoby, jako jsou společnosti a jiné právní subjekty²⁵.

24 Viz kapitoly o používání listiny ve zprávách agentury o základních právech z posledních pěti let.

25 Viz například SDEU, C-279/09, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH proti Bundesrepublik Deutschland*, 22. prosince 2010, bod 52.

- Ve svých vztazích s EU a/nebo členským státem (členskými státy) se mohou opírat o listinu. Omezená použitelnost listiny mezi jednotlivci („horizontální účinek“) viz níže.
- Zdá se, že za určitých okolností se o listinu mohou opřít i veřejnoprávní subjekty²⁶.

Zásady listiny a práva v ní zakotvená

- V čl. 52 odst. 5 listina rozlišuje mezi „právy“ a „zásadami“. Jedná se o dva typy ustanovení listiny (nesmí se zaměňovat s rozlišováním mezi dvěma zdroji základních práv EU, konkrétně listinou a obecnými zásadami práva EU).
- Oba tyto druhy ustanovení listiny jsou závazné. Práva zakotvená v listině je však třeba „respektovat“ a zásady listiny by měly být „dodržovány“²⁷. Zatímco práv se mohou dovolávat jednotlivci přímo před vnitrostátními soudy, u zásad tomu tak není.
- Vysvětlení k listině (interpretační dokument, který byl původně vypracován z pověření prezidia Konventu, který vypracoval návrh listiny)²⁸ výslovně pokládají některá ustanovení za zásady listiny. Pokud jde o jiná ustanovení listiny, stále není jasné, zda se jedná o práva nebo zásady podle čl. 52 odst. 2 listiny. Větší jasnost v tomto ohledu poskytne další judikatura SDEU. V každém případě by nebylo správné například předpokládat, že všechna ustanovení uvedená v hlavě IV (Solidarita) mají status zásad.

26 SDEU, C-610/10, *Evropská komise proti Španělskému království* (velký senát), 11. prosince 2012, body 48–52; SDEU, C-176/13 P, *Rada Evropské unie proti Bank Mellat*, 18. února 2016, body 49 a 52; SDEU, C-200/13 P, *Rada Evropské unie proti Bank Saderat Iran*, 21. dubna 2016, bod 47; stanovisko generální advokátky Sharpston ze dne 26. února 2015, bod 43 ve věci SDEU, C-176/13 P, *Rada Evropské unie proti Bank Mellat*, 18. února 2016; stanovisko generální advokátky Sharpston ze dne 20. února 2015, body 34–47 ve věci SDEU, C-200/13 P, *Rada Evropské unie proti Bank Saderat Iran*, 21. dubna 2016.

27 Evropská unie (EU) (2012), Listina základních práv Evropské unie, Úř. věst. C 326, 26. října 2012, čl. 51 odst. 1.

28 EU (2007), Vysvětlení k Listině základních práv, Úř. věst. C 303, 14. prosince 2007, s. 17–37.

Příklad: Zásady listiny

Některá ustanovení jsou ve Vysvětleních k Listině základních práv výslovně označena jako zásady listiny: článek 25 (práva starších osob), článek 26 (začlenění osob se zdravotním postižením) a článek 37 (ochrana životního prostředí). Některá ustanovení jsou ve Vysvětleních k listině označena jako ustanovení obsahující „prvky práva i zásady“: články 23 (rovnost žen a mužů), 33 (rodinný a pracovní život) a 34 (sociální zabezpečení a sociální pomoc).

Listina základních práv, čl. 52 odst. 5

Ustanovení této listiny, která obsahují zásady, mohou být prováděna legislativními a exekutivními akty přijímanými orgány, institucemi a jinými subjekty Unie a akty členských států, provádějí-li právo Unie, při výkonu jejich pravomocí. Před soudem se jich lze dovolávat pouze pro účely výkladu a kontroly zákonnosti těchto aktů.

- Zásady obsažené v listině mohou být prováděny legislativními a exekutivními akty Unie a akty členských států, provádějí-li právo Unie²⁹. Pouze při výkladu prováděcích aktů a při posuzování jejich platnosti podle požadavků listiny se zásad listiny „lze dovolávat před soudem“, tj. pouze za takových okolností může být zásada listiny uplatněna před vnitrostátním soudem³⁰. Jinými slovy, zásady listiny nevedou k přímým nárokům u soudů na pozitivní opatření ze strany orgánů Unie nebo orgánů členských států: lze je uplatnit pouze ve spojení s prováděcím aktem přijatým buď EU, nebo vnitrostátními orgány³¹.

²⁹ EU (2012), Listina základních práv Evropské unie, Úř. věst. C 326, 26. října 2012, čl. 52 odst. 5.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Stanovisko generálního advokáta Cruz Villalóna ze dne 18. července 2013, body 49 a 50 ve věci SDEU, C-176/12, *Association de médiation sociale proti Union locale des syndicats CGT a dalším* (velký senát), 15. ledna 2014.

2. Jak listina souvisí s vnitrostátními a mezinárodními nástroji v oblasti základních práv?

Evropská úmluva o lidských právech

Listina základních práv, čl. 52 odst. 3

Pokud tato listina obsahuje práva odpovídající právům zaručeným Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, jsou smysl a rozsah těchto práv stejné jako ty, které jim přikládá uvedená úmluva. Toto ustanovení nebrání tomu, aby právo Unie poskytovalo širší ochranu.

- Minimální úroveň ochrany stanoví Evropská úmluva o lidských právech (EÚLP). Rozsáhlejší ochranu může zajistit právo Unie.
- Dokud Evropská unie nepřistoupí k EÚLP, není tato úmluva právním nástrojem, který je formálně začleněn do práva Unie³².
- Podle čl. 6 odst. 2 SEU přistoupí Unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. SDEU však ve svém stanovisku 2/13 dospěl k závěru, že přistoupení podle navrhované dohody o přistoupení by nebylo v souladu s primárním právem EU. EÚLP jako taková tedy není zdrojem práva EU a právo EU je Soudním dvorem vykládáno autonomně.
- Základní práva uznávaná EÚLP však představují obecné zásady práva EU, a proto hrají v právním systému EU klíčovou úlohu³³.
- Listina a obecné zásady práva Unie jsou primárními nástroji v oblasti základních práv při posuzování práva EU a vnitrostátních opatření v oblasti působnosti práva EU³⁴.

32 SDEU, spojené věci C-203/15 a C-698/15, *Telez Sverige AB proti Post- och telestyrelsen a Secretary of State for the Home Department proti Tomu Watsonovi a dalším* (velký senát), 21. prosince 2016, bod 127; SDEU, C601/15 PPU, *J. N. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* (velký senát), 15. února 2016, bod 45; SDEU, C-501/11 P, *Schindler Holding Ltd a další proti Evropské komisi*, 18. července 2013, bod 32; SDEU, C-571/10, *Servet Kamberaj proti Istituto per l'Edilizia Sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) a dalším* (velký senát), 24. dubna 2012, body 59–62.

33 Srov. Evropská společenství (2012), konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii (SEU), Úř. věst. C 326, 26. října 2012, čl. 6 odst. 3.

34 SDEU, spojené věci C-203/15 a C-698/15, *Telez Sverige AB proti Post- och telestyrelsen a Secretary of State for the Home Department proti Tomu Watsonovi a dalším* (velký senát), 21. prosince 2016, bod 128.

- Listina obsahuje práva, která odpovídají právům zaručeným EÚLP (viz [obrázek 2](#) a [příloha](#) s přehledem odpovídajících práv). Smysl a rozsah těchto odpovídajících práv zakotvených v listině (jakož i rozsah, v jakém mohou být omezena) musí být stejné jako ty, které jim přikládá EÚLP³⁵.
- Odkaz na EÚLP zahrnuje jak úmluvu, tak její protokoly. Smysl a rozsah zaručených práv jsou určeny nejen zněním těchto aktů, ale též judikaturou Evropského soudu pro lidská práva a SDEU³⁶.
- Přidaná hodnota listiny v porovnání s EÚLP, zejména pokud jde o socioekonomické právo, je znázorněna na [obrázku 3](#). Všimněte si však, že skutečná oblast působnosti EÚLP jde nad rámec jejího znění, neboť úmluva je „živým nástrojem“ a její ustanovení byla vyložena v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva.

Další mezinárodní nástroje v oblasti lidských práv

Listina základních práv, čl. 53 – úroveň ochrany

Žádné ustanovení této listiny nesmí být vykládáno jako omezení nebo narušení lidských práv a základních svobod, které v oblasti své působnosti uznávají právo Unie, mezinárodní právo a mezinárodní smlouvy, jejichž stranou je Unie nebo všechny členské státy, včetně Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a ústavy členských států.

- Jiné mezinárodní nástroje týkající se práv mohou fungovat rovněž jako minimální normy a jsou v každém případě zdrojem výkladu. Měla by být zachována úroveň ochrany poskytovaná jinými nástroji v oblasti lidských práv, „jejichž stranou je Unie nebo všechny členské státy“³⁷. SDEU tyto nástroje bere v úvahu při uplatňování základních práv EU.
- K mezinárodním úmluvám velkého významu patří Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR)³⁸, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (ICESCR)³⁹, Úmluva o odstranění všech forem dis-

35 EU (2012), Listina základních práv Evropské unie, Úř. věst. C 326, 26. října 2012, čl. 52 odst. 3.

36 EU (2007), Vysvětlení k listině, Úř. věst. C 303, 14. prosince 2007, s. 17–37, s. 33.

37 EU (2012), Listina základních práv Evropské unie, článek 53, Úř. věst. C 326, 26. října 2012.

38 Valné shromáždění OSN (1966), [Mezinárodní pakt o občanských a politických právech](#), 16. prosince 1966.

39 Valné shromáždění OSN (1966), [Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech](#), 16. prosince 1966.

kriminace žen (CEDAW)⁴⁰, Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (ICERD)⁴¹, Úmluva proti mučení (CAT)⁴² a Úmluva o právech dítěte (CRC)⁴³, jakož i opční protokoly k těmto nástrojům⁴⁴. Zvláštní význam má Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (CRPD)⁴⁵, neboť samotná EU je stranou této úmluvy Organizace spojených národů.

- Řada článků listiny odráží ustanovení zakotvená v mezinárodních nástrojích v oblasti lidských práv, které jsou tudíž relevantní při výkladu některých ustanovení listiny. Ženevská úmluva je výslovně uvedena v článku 78 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) (v souvislosti se společnou politikou týkající se azylu, doplňkové ochrany a dočasné ochrany), stejně jako Evropská sociální charta v článku 151 SFEU (v souvislosti se sociální politikou). Přehled srovnatelných práv je uveden v [příloze](#). Na úrovni evropských nástrojů podepsala EU též Úmluvu Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (Istanbulskou úmluvu)⁴⁶.

Vnitrostátní základní práva

Listina základních práv, čl. 52 odst. 4

Pokud tato listina uznává základní práva, která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, musí být tato práva vykládána v souladu s těmito tradicemi.

40 Valné shromáždění OSN (1979), Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, 18. prosince 1979.

41 Valné shromáždění OSN (1965), Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, 21. prosince 1965.

42 Valné shromáždění OSN (1984), Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, 10. prosince 1984.

43 Valné shromáždění OSN (1989), Úmluva o právech dítěte, 20. listopadu 1989; viz též SDEU, C-540/03, *Evropský parlament proti Radě Evropské unie (velký senát)*, 27. června 2006, bod 37.

44 Přehled všech nástrojů OSN v oblasti lidských práv a opčních protokolů naleznete na [internetových stránkách Úřadu OSN pro lidská práva](#); přehled o stavu ratifikace mezi členskými státy EU viz on-line nástroj agentury FRA pro vyhledávání údajů (členské státy EU a mezinárodní závazky – Organizace spojených národů).

45 Valné shromáždění OSN (2006), Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, 13. prosince 2006.

46 Rada Evropy (2011), Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, CETS č. 210, Istanbul, 11. května 2011. Pokud jde o přehled o stavu ratifikace mezi členskými státy EU, viz on-line nástroj agentury FRA pro vyhledávání údajů (členské státy EU a mezinárodní závazky – Rada Evropy).

- Vnitrostátní orgány a soudy mohou stále volně uplatňovat vnitrostátní standardy ochrany základních práv. Úroveň ochrany listiny se vždy uplatňuje jako minimální standard vnitrostátních opatření provádějících právo EU⁴⁷. Pokud tedy právní akt EU vyžaduje přijetí vnitrostátních prováděcích opatření, mohou vnitrostátní orgány a soudy i nadále volně uplatňovat vyšší vnitrostátní standardy ochrany základních práv.
- Podle judikatury SDEU se to však uplatňuje pouze za předpokladu, že „toto uplatnění neohrozí úroveň ochrany stanovenou v listině, jak ji vykládá Soudní dvůr, ani přednost, jednotnost a účinnost unijního práva“⁴⁸. SDEU to vyvozuje ze zásady přednosti, podle které nemůže mít skutečnost, že se členský stát dovolává ustanovení vnitrostátního práva, i kdyby byla ústavní povahy, vliv na účinek unijního práva na území tohoto státu.
- Vnitrostátní základní práva mohou rovněž pomoci při výkladu práv zakotvených v listině: pokud listina uznává základní práva, která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, musí být tato práva vykládána v souladu s těmito tradicemi⁴⁹.

3. Důvody pro ověření, zda se listina použije

Povinnost respektovat, dodržovat a podporovat listinu

- Podle čl. 51 odst. 1 listiny mají členské státy povinnost respektovat práva, dodržovat zásady a podporovat uplatňování listiny.
- Proto musí členské státy při provádění práva EU respektovat listinu a podporovat její uplatňování. Tuto povinnost mají všechny orgány členských států, včetně vnitrostátních zákonodárců, správních orgánů, soudců atd.
- Použití listiny v legislativním procesu není pouze prostředkem k zajištění toho, aby vnitrostátní právní předpisy byly „odolné z hlediska listiny“; přispívá též k její podpoře. Další vysvětlení viz [kapitola 4](#).

47 EU (2012), Listina základních práv Evropské unie, Úř. věst. C 326, 26. října 2012, s. 53.

48 SDEU, C-399/11, *Stefano Melloni proti Ministero Fiscal* (velký senát), 26. února 2013, bod 60.

49 EU (2012), Listina základních práv Evropské unie, Úř. věst. C 326, 26. října 2012, čl. 52 odst. 4.

Více práv a/nebo silnější práva, která listina nabízí

- Listina poskytuje ve srovnání s jinými nástroji přidanou hodnotu. Činí tak tím, že práva zviditelňuje, a to doplněním některých práv do stávajících souborů a tím, že těží ze silných stránek práva EU.
- Řada dalších nároků uvedených v listině je již k dispozici v judikatuře ESLP nebo vnitrostátních soudů. Listina však práva a zásady zviditelňuje, neboť se jedná o nový, moderní nástroj, který spojuje širokou škálu politických, občanských, hospodářských a sociálních práv a zásad, které jsou již v právním řádu EU uznávány, v jednom jediném nástroji.
- Zahrnuje také práva, která jsou specifická pro EU, např. několik práv udělených občanům Unie ve Smlouvách EU (jejich přehled viz příloha).

Příklad: práva, která jsou k dispozici v listině, ale jen zřídka ve zněních vnitrostátních ústav nebo nástrojů v oblasti lidských práv

Právo pracovníka na informování a na projednávání v podniku (článek 27 listiny), ochrana v případě neoprávněného propuštění (článek 30 listiny), zákaz dětské práce a ochrana mladých lidí při práci (článek 32 listiny), přístup ke službám obecného hospodářského zájmu (článek 36 listiny) a ochrana spotřebitele (článek 38 listiny).

Obrázek 3: Srovnání znění listiny a EÚLP

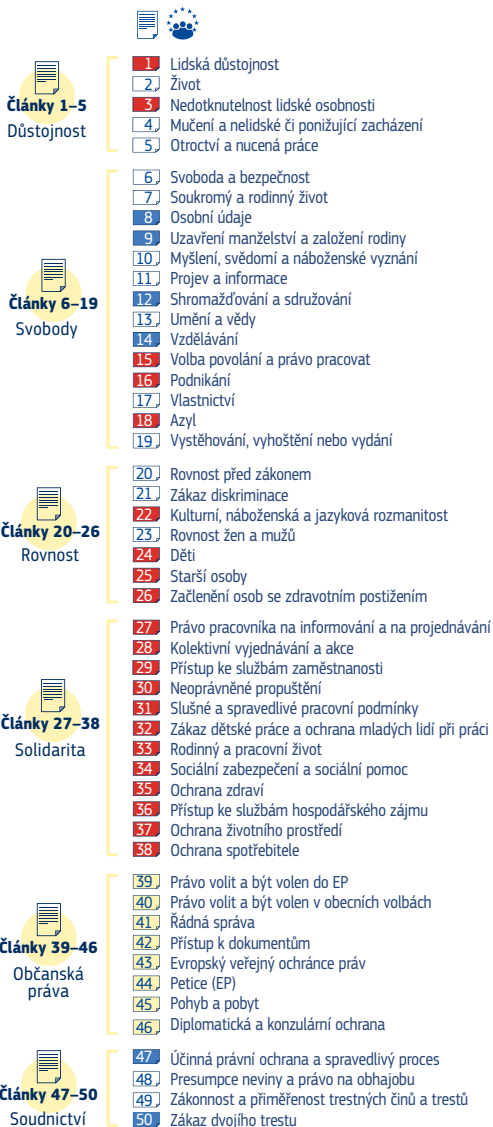
Články listiny a znění EÚLP: rozdíly a shody v oblasti působnosti

 Žádná shoda s EÚLP

 Širší než EÚLP

 Ekvivalentní ochrana jako v EÚLP

 Kontext specifický pro EU

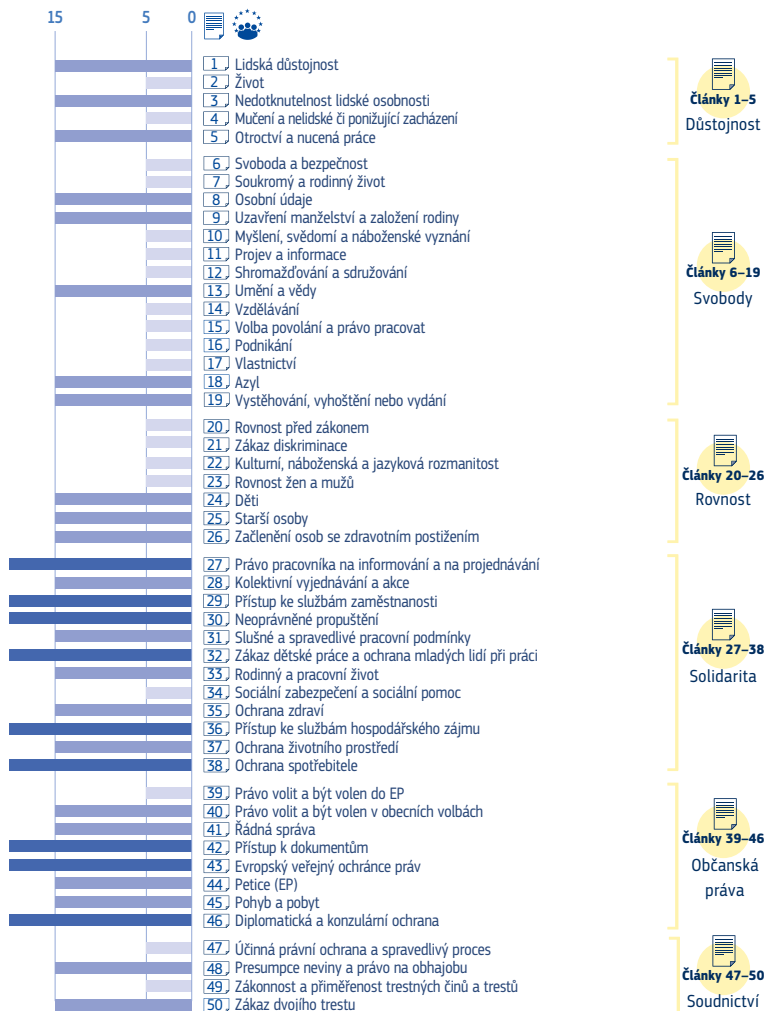

Poznámka: Tento přehled vychází z Vysvětlení k listině a z porovnání znění obou dokumentů s cílem doložit, jak listina zvyšuje viditelnost nároků (některá práva, která nejsou výslovně obsažena v EÚLP a jsou upravena judikaturou, ale pro laika jsou méně viditelná).

Zdroj: FRA, 2018

Obrázek 4: Práva zakotvená v listině, která často nejsou výslovně zahrnuta ve vnitrostátních ústavách

Počet členských států EU podle článků listiny, které nemají rovnocenná a explicitní ustanovení v ústavních textech

Poznámka: Tento přehled vychází z porovnání znění listiny a písemného ústavního práva členských států EU s cílem doložit, u jakých ustanovení listina s největší pravděpodobností zvyšuje viditelnost práv. Nároky specifické pro EU (ustanovení listiny, která jsou na obrázku 3 označena žlutě) byly považovány za zohledněné ve vnitrostátních ústavách, pokud bylo možné určit srovnatelné ustanovení (například ústavní ustanovení týkající se vnitrostátního veřejného ochránce práv).

Zdroj: FRA, 2018

- Pokud listina zahrnuje práva inspirovaná mezinárodními nebo jinými evropskými nástroji, jako je EÚLP, někdy tato práva rozšiřuje.

Příklady: Práva zakotvená v listině, která mají širší působnost než podobná práva podle EÚLP

- Článek 6 EÚLP zaručuje přístup k soudu a právo na obhajobu pouze u občanskoprávních nároků a v rámci trestního stíhání. Článek 47 listiny jde dále: v oblasti působnosti práva EU zaručuje právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces ve všech oblastech, včetně správních řízení, jako jsou azylové a migrační případy a daňové právo.
- Článek 20 listiny zakotvuje rovnost před zákonem. Kromě toho obsahuje článek 21 listiny podrobné, rozšířené a výslovné důvody zákazu diskriminace, včetně věku, zdravotního postižení nebo sexuální orientace, které nejsou uvedeny v tradičnějších mezinárodních nástrojích v oblasti lidských práv dřívější generace. (Tyto nástroje obvykle obsahují nevyčerpávající seznam zakázaných důvodů diskriminace; jedním z příkladů je článek 14 EÚLP.) Tato norma zákazu diskriminace je doplněna zvláštními ustanoveními, např. ustanoveními uvedenými v článku 23 listiny, podle nichž musí být rovnost žen a mužů zajištěna ve všech oblastech včetně zaměstnání, práce a odměny za práci (všimněte si, že článek 23 obsahuje „prvky práva i zásady“)⁵⁰. Článek 24 listiny kodifikoval podstatu práv dítěte zakotvených v Úmluvě o právech dítěte. Článek 25 odkazuje na „práva starších osob“ a článek 26 na „začlenění osob se zdravotním postižením“.
- Článek 14 listiny (právo na vzdělání), který je založen na společných ústavních tradicích členských států a na článku z protokolu k EÚLP, má širší oblast působnosti než odpovídající ustanovení EÚLP. Zahrnuje rovněž přístup k odbornému a dalšímu vzdělávání, zásadu bezplatné povinné školní docházky a svobodu zakládat soukromá vzdělávací zařízení.

⁵⁰ EU (2007), Vysvětlení k Listině základních práv Evropské unie, Úř. věst. C 303, 14. prosince 2007, s. 17–35, s. 35.

- Výklad některých základních práv ze strany SDEU v konkrétních souvislostech právního řádu EU může někdy vést k výsledkům, které se liší od toho, co se může stát v jiných systémech. To je dodatečný důvod pro ověření toho, zda se právo EU vztahuje na jakoukoli otázku v oblasti lidských práv.

Příklad: jiný výsledek

Ve věci *Soukupová* musel SDEU přezkoumat český zákon o důchodovém pojištění, který určuje věk pro odchod do důchodu v souvislosti s poskytováním podpory předčasného odchodu do důchodu ze zemědělství na základě nařízení EU⁵¹. Tento český zákon o důchodovém pojištění stanovil věkovou hranici pro odchod do důchodu v závislosti na pohlaví žadatele a v případě žen na počtu vychovaných dětí. SDEU rozhodl, že v souvislosti s unijní podporou předčasného odchodu do důchodu je neslučitelné s unijní obecnou zásadou zákazu diskriminace, že „obvyklý věk pro odchod do důchodu“ je stanoven odlišně v závislosti na pohlaví žadatele a v případě žen na počtu dětí, které žadatelka vychovala.

Ve starší věci Evropský soud pro lidská práva rozhodl, že český zákon o důchodovém pojištění je slučitelný s článkem 14 ve spojení s právem na vlastnictví podle článku 1 protokolu č. 1 EÚLP⁵². Věc *Soukupová* ukazuje, že je možné, aby vnitrostátní právo bylo slučitelné se zárukou zákazu diskriminace při požívání práv vyplývajících z EÚLP (článek 14 ve spojení s článkem 1 protokolu č. 1 EÚLP), a přesto je třeba jej považovat za neslučitelné se zásadami rovnosti a zákazu diskriminace zaručenými v právním řádu EU v konkrétním kontextu.

- Čl. 52 odst. 3 ve spojení s Vysvětleními k listině stanovuje, že protokoly EÚLP (včetně těch, které daný členský stát dosud neratifikoval) mohou představovat pomůcku výkladu⁵³.

Vnitrostátní soudy mohou listinu používat

- Účinek listiny v rámci vnitrostátního práva nezávisí na ústavním právu členských států (např. na tom, jak se vztahuje k mezinárodnímu právu, na spektru mezi

51 SDEU, C-401/11, *Blanka Soukupová proti Ministerstvu zemědělství*, 11. dubna 2013.

52 Evropský soud pro lidská práva (ESLP), *Andrle proti České republice*, č. 6268/08, 20. června 2011.

53 Podle čl. 52 odst. 3 listiny „[p]okud tato listina obsahuje práva odpovídající právům zaručeným [EÚLP], jsou smysl a rozsah těchto práv, včetně povolených omezení, stejné jako ty, které jim příkládá [EÚLP]“. Vysvětlení k článku 52 v tomto ohledu uvádějí, že „[o]dkaz na EÚLP zahrnuje jak úmluvu, tak její protokoly“.

monismem a dualismem), ale vyplývá z práva EU, a je tudíž založen na zásadách přímého účinku a nadřazenosti.

- Vnitrostátní soudy jsou povinny vykládat vnitrostátní opatření v souladu s listinou vždy, když spadají do oblasti působnosti práva EU (podle výkladu SDEU)⁵⁴.
- Vnitrostátní opatření mohou být přezkoumána s ohledem na listinu vždy, když spadají do oblasti působnosti práva EU. Jsou-li ustanovení listiny dostatečně přesná a bezpodmínečná, mohou mít přímý účinek⁵⁵. To znamená, že vnitrostátní normy, které jsou v rozporu s listinou, jsou nepoužitelné.
- Přímý účinek umožňuje jednotlivcům dovolávat se listiny v řízeních u vnitrostátních soudů. Kromě toho může přímý účinek listiny rovněž vést k vytvoření práv, která nejsou ve vnitrostátním právu k dispozici.

Příklad: povinnost poskytnout odkladný účinek

Věc *Abdida* se týkala belgického azylového práva a je příkladem článku 47 listiny (právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces), který za určitých okolností přiznává právo na soudní ochranu s odkladným účinkem⁵⁶. SDEU rozhodl, že odvolání proti rozhodnutí o navrácení musí zahrnovat dočasnou ochranu, protože výkon navrácení by mohl dotčeného státního příslušníka třetí země vystavit vážnému riziku trestu smrti, mučení nebo jiného nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestu.

- Pokud byla zjištěna diskriminace, která je v rozporu s právem EU, a pokud nebyla přijata opatření k obnovení rovného zacházení, musí vnitrostátní soud jakékoli diskriminační ustanovení vnitrostátního práva zrušit. Nemusí žádat ani čekat na jeho předchozí odstranění zákonodárcem a musí příslušníkům znevýhodněné skupiny přiznat stejný režim, jako je ten, který využívají osoby patřící do zvýhodněné kategorie⁵⁷.

54 SDEU, C-426/11, *Mark Alemo-Herron a další proti Parkwood Leisure Ltd*, 18. července 2013, body 30 a 36; SDEU, C-169/14, *Juan Carlos Sánchez Morcillo a María del Carmen Abril García proti Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA*, 17. července 2014, body 50 a 51.

55 SDEU, věc 26-62, *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos proti Nederlandse administratie der belastingen*, 5. února 1963.

56 SDEU, C-562/13, *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-La-Neuve proti Moussovi Abdidovi* (velký senát), 18. prosince 2014, body 52 a 53; SDEU, C-239/14, *Abdoulaye Amadou Tall proti Centre public d'action sociale de Huy (CPAS de Huy)*, 17. prosince 2015, bod 58.

57 SDEU, C-442/00, *Ángel Rodríguez Caballero proti Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 12. prosince 2002, body 42 a 43; SDEU, C-399/09, *Marie Landtová proti České správě sociálního zabezpečení*, 22. června 2011, bod 51; SDEU, C-482/16, *Georg Stollwitzer proti ÖBB Personenverkehr AG*, 14. března 2018, body 30 a 45.

Příklad: povinnost přiznat dávky znevýhodněné skupině

Ve věci *Milkova* byl řešen bulharský zákoník práce. Tento zákon stanovil právní rámec poskytující zvláštní ochranu předem v případě propuštění zaměstnanců se zdravotním postižením, avšak tato záruka se nevztahovala na státní zaměstnance se stejným zdravotním postižením. SDEU měl za to, že v případě, že předkládající soud konstatuje, že zásada rovného zacházení nebyla dodržena, musí tento soud obnovit rovné zacházení tím, že přizná státním zaměstnancům se zdravotním postižením, kteří jsou stávajícím systémem znevýhodněni, stejné výhody, jaké mají zaměstnanci se zdravotním postižením, kteří byli tímto systémem zvýhodněni. V důsledku toho by povinnost dodržovat právo EU vyžadovala rozšíření působnosti vnitrostátních pravidel na ochranu zaměstnanců se zvláštním zdravotním postižením tak, aby z těchto ochranných předpisů měli prospěch i státní zaměstnanci se stejným zdravotním postižením.

- Za určitých okolností mohou práva zakotvená v listině rovněž vyvolat horizontální účinek, tj. povinnosti mezi soukromými stranami. Klíčovými případy SDEU, které ilustrují existenci horizontálního přímého účinku základních práv Unie, jsou věci *Mangold a Küçükdeveci*⁵⁸. V těchto věcech SDEU rozhodl, že vnitrostátní soudy by měly zrušit jakékoli ustanovení vnitrostátních právních předpisů, které je v rozporu s obecnou zásadou zákazu diskriminace na základě věku. V případech, kdy jsou práva zakotvená v listině přímo použitelná, může se listina vztahovat na soudní spory mezi soukromými stranami (horizontální přímý účinek).

Příklad: horizontální přímý účinek zákazu diskriminace na základě věku

Věc *Küçükdeveci*, která vznikla v Německu, se týkala sporu mezi zaměstnancem a soukromým zaměstnavatelem ohledně výpovědní doby. Výpovědní doba byla vypočtena na základě odpracované doby zaměstnankyně. V souladu s německým právem však nebyla zohledněna doba zaměstnání před dovršením 25. roku věku zaměstnankyně. SDEU dospěl k závěru, že tato výjimka je v rozporu se zásadou zákazu diskriminace na základě věku. Vnitrostátní soud musel proto tuto výjimku zrušit.

- Ve věci *Egenberger* měl SDEU za to, že se imperativní účinek článku 21 listiny neliší v zásadě od různých ustanovení zakládajících Smluv, které zakazují diskriminaci z různých důvodů, i když taková diskriminace vyplývá ze smluv uzavřených mezi

58 SDEU, C-144/04, *Werner Mangold proti Rüdigeru Helmovi* (velký senát), 22. listopadu 2005; SDEU, C-555/07, *Seda Küçükdeveci proti Swedex GmbH & Co. KG* (velký senát), 19. ledna 2010.

jednotlivci⁵⁹. Proto je ve sporu mezi soukromými osobami vnitrostátní soud povinen v rámci svých pravomocí zajistit soudní ochranu vyplývající pro jednotlivce z článku 21 (zákaz diskriminace⁶⁰) a článku 47 (právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces) listiny a zajistit plný účinek těchto článků, přičemž v případě potřeby upustí od použití jakéhokoli odporujícího vnitrostátního ustanovení.

- Ve věci *AMS* SDEU objasnil, že další základní práva – nad rámec zákazu diskriminace – mohou mít rovněž takový horizontální přímý účinek a že přístup ve věcech *Mangold* a *Kücükdeveci* se v zásadě uplatňuje na základní zásady práva Unie i na základní práva podle listiny⁶¹.
- Členské státy mohou být rovněž odpovědné za škodu způsobenou jednotlivcům v důsledku porušení listiny. Členský stát je tedy povinen nahradit způsobenou škodu v případě, že:
 - cílem porušené právní normy je přiznat práva jednotlivcům,
 - porušení je dostatečně závažné (dotčený členský stát zjevným a závažným způsobem překročil meze svého prostoru pro uvážení),
 - a existuje přímá příčinná souvislost mezi porušením povinnosti státu a škodou způsobenou poškozeným⁶².

Stát může rovněž nést odpovědnost za méně přísných podmínek na základě vnitrostátního práva⁶³.

59 SDEU, C-414/16, *Vera Egenberger proti Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung e.V.* (velký senát), 17. dubna 2018, body 76, 77 a 79. SDEU poukazuje na paralelu s věcí *Defrenne* (SDEU, věc 43-75, 8. dubna 1976, bod 39), *Angonese* (SDEU, C-281/98, 6. června 2000, body 33-36), *Angelo Ferlini* (SDEU, C-411/98, 3. října 2000, bod 50), *International Transport Workers' Federation a Finnish Seamen's Union* (SDEU, C-438/05, 11. prosince 2007, body 57-61). Viz také SDEU, C-68/17, *IR proti JQ* (velký senát), 11. září 2018, body 69-71.

60 „Zakazuje se jakákoli diskriminace založená zejména na pohlaví, rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli jiných názorech, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci.“

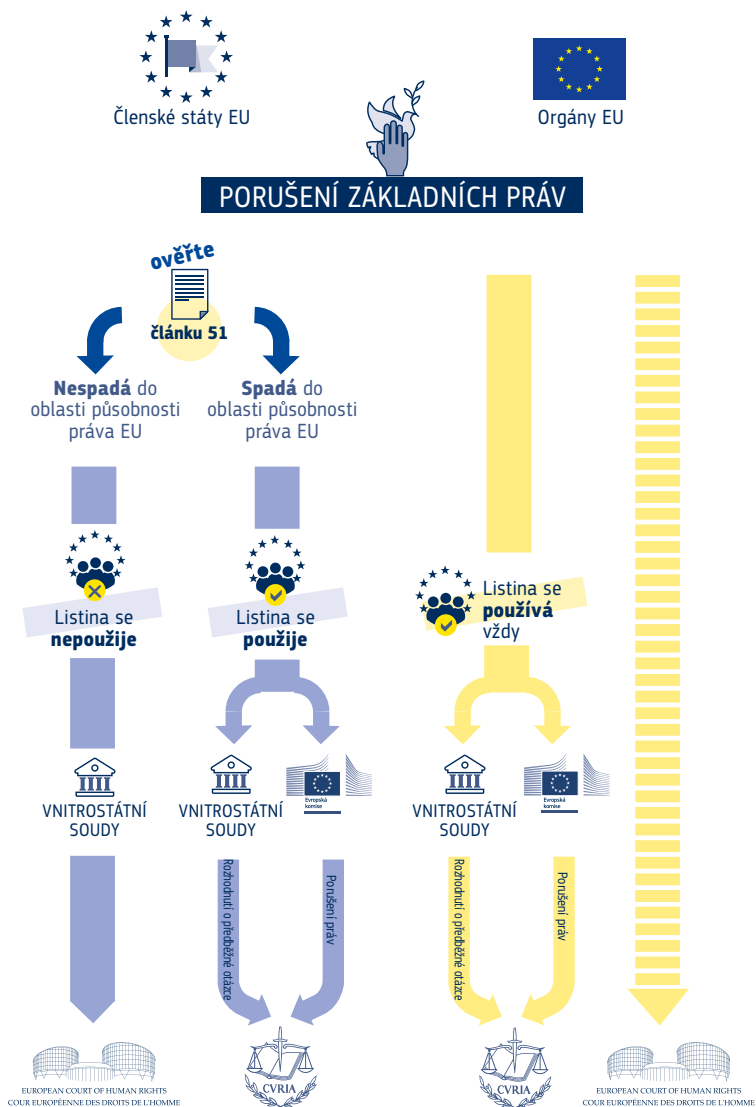
61 SDEU, C-176/12, *Association de médiation sociale proti Union locale des syndicats CGT a dalším* (velký senát), 15. ledna 2014, bod 47.

62 Viz SDEU, spojené věci C-6/90 a C-9/90, *Andrea Francovich a Danila Bonifaci a další proti Italské republice*, 19. listopadu 1991. Ve zvláštním kontextu porušení základních práv viz věc SDEU, C-300/04, *M. G. Eman a O. B. Sevinger proti College van burgemeester en wethouders van Den Haag* (velký senát), 12. září 2006, bod 69.

63 SDEU, spojené věci C-46/93 a C-48/93, *Brasserie du Pêcheur SA proti Bundesrepublik Deutschland a The Queen proti Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd a další*, 5. března 1996, bod 66.

Soudní dvůr Evropské unie může vykládat listinu

Obrázek 5: Listina a přístup k Soudnímu dvorou Evropské unie

Zdroj: FRA, 2018

Smlouva o fungování Evropské unie, článek 267

Soudní dvůr Evropské unie má pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se:

- (a) výkladu Smluv,
- (b) platnosti a výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Unie.

Vyvstane-li taková otázka před soudem členského státu, může tento soud, považuje-li rozhodnutí o této otázce za nezbytné k vynesení svého rozsudku, požádat Soudní dvůr Evropské unie o rozhodnutí o této otázce.

Vyvstane-li taková otázka při jednání před soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, je tento soud povinen obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie.

Vyvstane-li taková otázka při jednání před soudem členského státu, které se týká osoby ve vazbě, rozhodne Soudní dvůr Evropské unie v co nejkratší lhůtě.

- Vnitrostátní soudy mohou SDEU postupovat předběžně otázky⁶⁴. Možnost obrátit se na Soudní dvůr nebo povinnost postoupit záležitost Soudnímu dvoru je založena na spolupráci, která byla zavedena s cílem zajistit řádné uplatňování a jednotný výklad práva EU, včetně Listiny základních práv.
- Je na vnitrostátním soudu, aby rozhodl o postoupení věci SDEU. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce bude často nabízet rychlejší a větší právní ochranu než stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva. SDEU má výlučnou příslušnost prohlásit akty EU za neplatné. Má-li tedy vnitrostátní soud pochybnosti o platnosti takového aktu, musí věc postoupit Soudnímu dvoru a uvést důvody, proč akt považuje za neplatný. Vnitrostátní soudy, jejichž rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, mají navíc zákonnou povinnost obrátit se na SDEU s otázkou práva EU. Není tomu tak v případech, kdy soud zjistí, že „otázka není relevantní“ nebo že dotčené ustanovení „[již bylo] předmětem výkladu Soudního dvora“ nebo že správné použití ustanovení je „tak zřejmé, že nezůstává prostor pro jakoukoliv rozumnou pochybnost“. Při zkoumání neexistence takové pochybnosti by měl soud vzít v úvahu „zvláštní rysy“ práva EU, včetně „zvláštních obtíží vznikajících při jeho výkladu a nebezpečí rozdílné judikatury“ v rámci EU⁶⁵.

64 Viz SDEU, doporučení pro vnitrostátní soudy o zahájení řízení o předběžné otázce, Úř. věst. C 257, 20. července 2018. Viz rovněž Přehled tematického okruhu Soudního dvora *Oblast působnosti Listiny základních práv Evropské unie*, prosinec 2017.

65 SDEU, věc 283/81, *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità*, 6. října 1982, bod 21.

Příklad: odlišná situace vnitrostátního soudce vůči Evropskému soudu pro lidská práva

Zatímco podle práva EU umožňuje rozhodnutí o předběžné otázce vnitrostátním soudům přímý přístup k SDEU, situace se (v současné době) liší, pokud jde o Evropský soud pro lidská práva. Před podáním žaloby u ESLP musí být opravné prostředky, které jsou k dispozici prostřednictvím vnitrostátních soudů, vyčerpány a musí být splněny ostatní podmínky přípustnosti. Tyto překážky neexistují v rámci řízení o předběžné otázce u SDEU. SDEU rovněž nabízí mnohem rychlejší proces. Průměrná délka řízení je 16,3 měsíce⁶⁶.

Je však třeba poznamenat, že dne 1. října 2018 vstoupil v platnost protokol č. 16 k EÚLP, který umožňuje nejvyšším vnitrostátním soudům požádat ESLP v souvislosti s věcí, kterou projednává, o vydání stanoviska „k zásadním otázkám týkajícím se výkladu nebo uplatňování práv a svobod stanovených v úmluvě nebo v protokolech k ní“. V tomto smyslu se nový postup do jisté míry podobá řízení o předběžné otázce u SDEU⁶⁷.

Porušení práv zakotvených v listině by mohlo vést k řízení o nesplnění povinnosti

Smlouva o fungování Evropské unie, článek 258

Má-li Komise za to, že členský stát nesplnil povinnost, která pro něj ze Smluv vyplývá, vydá o tom odůvodněné stanovisko poté, co umožní tomuto státu podat vyjádření.

Nevyhoví-li tento stát stanovisku ve lhůtě stanovené Komisí, může Komise předložit věc Soudnímu dvoru Evropské unie.

- Evropská komise dohlíží na uplatňování Smluv. Kdykoli se Komise domnívá, „že členský stát nesplnil povinnost, která pro něj ze Smluv vyplývá“, může zahájit řízení o nesplnění povinnosti (výzva, odůvodněné stanovisko a předložení věci Soudnímu dvoru)⁶⁸.

66 SDEU (2018), *Výroční zpráva za rok 2017*, Lucemburk, 2018, s. 14.

67 K 1. srpnu tento nástroj ratifikovalo pouze pět členských států EU (Estonsko, Finsko, Francie, Litva a Slovinsko).

68 Evropská společenství (2012), konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), Úř. věst. C 326, 26. října 2012, článek 258.

- Listina je součástí primárního práva EU a Evropská komise může zahájit řízení o nesplnění povinnosti proti porušení listiny členskými státy za předpokladu, že se uplatňuje listina (tj. k údajnému porušení lidských práv došlo v oblasti působnosti práva EU; viz kapitola 4)⁶⁹.

Příklad: Listina a řízení o nesplnění povinnosti

Stávající příklady takového opatření Komise zahrnují řízení o nesplnění povinnosti proti vnitrostátnímu azylovému právu, kdy se Komise domnívala, že toto vnitrostátní právo není v souladu s právními předpisy EU (směrnice 2013/32/EU o azylových řízeních, směrnice 2008/115/ES o navracení, směrnice 2013/33/EU o podmínkách přijetí) a několika ustanoveními listiny⁷⁰. Další příklad (v době práce na této publikaci rovněž stále projednáváný) se týká zákona o reformě soudnictví s tím účinkem, že významná část soudců Nejvyššího soudu bude nucena odejít do důchodu. Komise zastává názor, že aspekty reformy narušují zásadu nezávislosti soudů, včetně zásady neodvolatelnosti soudců, a jsou tak v rozporu s povinnostmi podle ustanovení čl. 19 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii, vykládanému ve spojení s článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie⁷¹.

4. Jak ověřit, zda se listina uplatňuje

Čím posouzení zahájit?

- Výchozím bodem pro každé posouzení toho, zda se použije listina, je článek 51. Kodifikuje judikaturu SDEU týkající se uplatňování obecných zásad práva EU⁷². Viz kapitola 1, oddíl *Oblast použití* a *Jaká je logika článku 51 listiny?*
- Aby se zamezilo porušování práva EU, měly by procesy rozhodování na vnitrostátní úrovni (včetně zejména legislativních postupů) systematicky zjišťovat, zda se použije Listina základních práv EU. K tomuto posouzení by mělo dojít během velmi raných přípravných stadií jakékoli plánované legislativní nebo politické iniciativy. Pokud jsou určité kategorie práva nebo tvorby politik od samého počátku

69 O řízení o nesplnění povinnosti a o způsobech, jak optimalizovat jeho využívání v souvislosti se základními právy, viz de Schutter, O. (2017), *Infringement proceedings as a tool for the enforcement of fundamental rights in the European Union*, Open Society Institute, říjen 2017.

70 Nesplnění povinnosti č. 20152201.

71 Nesplnění povinnosti č. 20172121.

72 Viz Vysvětlení k čl. 51 odst. 1 listiny, Úř. věst. C 303, 14. prosince 2007, s. 17–37. Viz rovněž stanovisko generálního advokáta Cruz Villalóna ze dne 12. června 2012, bod 25 ve věci SDEU, C-617/10, *Åklagaren proti Hansi Åkerbergu Franssonovi* (velký senát), 26. února 2013. Pokud jde o obecné zásady práva a článek 51 listiny, viz poznámka č. 8.

osvobozeny od povinnosti kontroly v souvislosti s listinou, existuje riziko, že jakékoli pozdější posouzení dopadu či právní přezkum návrhu nevezme v úvahu ustanovení listiny, a to i v případě, že se listina – na rozdíl od příliš obecné domněnky nepoužitelnosti práva EU – uplatňuje.

- Systematická kontrola toho, zda jsou splněny podmínky stanovené v článku 51, je důležitým nástrojem pro zajištění, že je podporováno uplatňování listiny. Pravidelné „kontroly z hlediska článku 51“ zajišťují viditelnost, povědomí a znalosti o použitelnosti listiny.

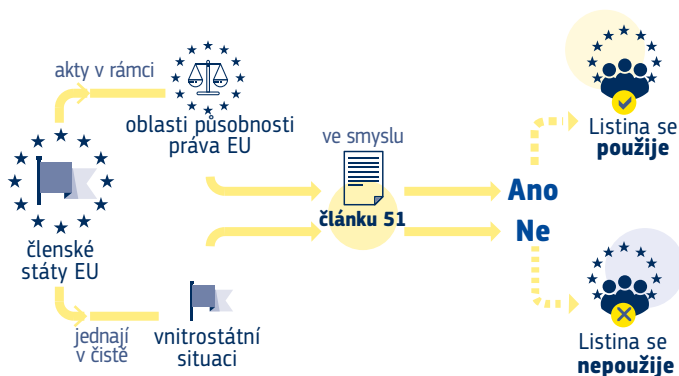
Jaký je nezbytný požadavek pro použití listiny?

- Listina je vždy závazná pro orgány Unie, a to i „tehdy, kdy jednájí mimo právní rámec EU“⁷³, ale pro členské státy pouze v případě, že „uplatňují právo Unie“.
- Podle judikatury SDEU má „uplatňování práva Unie“ široký význam zahrnující veškeré provádění (*mise en oeuvre*) a uplatňování práva Unie členskými státy⁷⁴. Znamená to totéž jako „jedná v oblasti působnosti práva EU“ a zahrnuje všechny situace upravené právem EU.
- Aby byla listina použitelná jako vnitrostátní akt, musí se tedy (potenciálně) posuzovat jako akt uplatňující právo Unie ve smyslu čl. 51 odst. 1 listiny, což znamená, že spadá do oblasti působnosti práva EU.

73 Viz SDEU, spojené věci C-8/15 P až C-10/15 P, *Ledra Advertising Ltd a další proti Evropské komisi a Evropské centrální bance (ECB)* (velký senát), 20. září 2016, bod 67.

74 SDEU, C-419/14, *WebMindLicenses kft proti Nemzeti Adó- és Vámhivatal Kiemelt Adó- és Vám Főigazgatóság*, 17. prosince 2015, bod 66; SDEU, C-650/13, *Thierry Delvigne proti Commune de Lesparre Médoc a Préfet de la Gironde* (velký senát), 6. října 2015, body 25–27; SDEU, C-418/11, *Texdata Software GmbH*, 26. září 2013, bod 73; SDEU, C-265/13, *Emiliano Torralbo Marcos proti Korota SA a Fondo de Garantía Salarial*, 27. března 2014, body 29 a 30; SDEU, C-617/10, *Åklagaren proti Hansi Åkerbergu Franssonovi* (velký senát), 26. února 2013, bod 19.

Obrázek 6: Ověření použitelnosti listiny

Zdroj: FRA, 2018

Existence souvislosti s právem Evropské unie jako minimální požadavek

- V případech, kdy není možné nalézt jakoukoli souvislost s právem EU, nejsou členské státy EU vázány žádnou povinností v oblasti základních práv EU – listina se nepoužije.
- Základní práva EU se použijí pouze „ruku v ruce“ s ustanoveními práva EU. Minimální požadavek na uplatňování základních práv EU spočívá v tom, že musí existovat dostatečná spojitost s jinými právními předpisy Unie, než je listina⁷⁵.
- Existence jakékoli souvislosti s právem EU nutně neznamená, že se základní práva EU uplatňují; ne každá souvislost s právem Unie stačí k uplatňování základních práv EU⁷⁶.

75 Viz například SDEU, C-92/14, *Liliana Tudoran a další proti SC Suport Colect SRL*, 3. července 2014, body 43–48; SDEU, C-483/12, *Pelckmans Turnhout NV proti Walter Van Gestel Balen NV a dalším*, 8. května 2014, bod 20; SDEU, C-457/09, *Claude Chartry proti Belgickému státu*, 1. března 2011, body 22–25.

76 Viz například SDEU, C-20/10, *Vino Cosimo Damiano proti Poste Italiane SpA*, 11. listopadu 2010, body 53, 54, 56, 57 a 64; SDEU, C-161/11, *Vino Cosimo Damiano proti Poste Italiane SpA*, 22. června 2011, body 38 a 39.

Příklady: „nedostatečné“ souvislosti s právem EU

- Mezi oblastmi (vnitrostátního aktu a ustanovení práva EU) existuje příbuznost nebo „nepřím[ý] [dopad] jedné oblasti na druhou“⁷⁷ (viz kapitola 7, situace B.1).
- Pouhá skutečnost, že vnitrostátní opatření spadá do oblasti, v níž má EU pravomoc⁷⁸ (viz kapitola 7, situace B.6).
- Vnitrostátní akt je považován za „přísnější vnitrostátní ochranná opatření“ (akty nad rámec minimálních požadavků stanovených Unií)⁷⁹ (viz kapitola 7, situace A.3).
- Ve vnitrostátním právu existují dobrovolné odkazy na právo Unie⁸⁰ (viz kapitola 7, situace B.5).
- Souvislost s právem EU by měla být dostatečně konkrétní, aby byla označena jako „uplatňování práva Unie“. Tato souvislost je dostatečně konkrétní, pokud členské státy jednají jako zástupci EU nebo pokud se musí spoléhat na určitý druh povolení podle práva EU (viz kapitola 5).

5. V jakých situacích se listina uplatňuje?

Pokud členské státy jednají jako zástupce Evropské unie

- Členský stát jedná jako „zástupce“ nebo „představitel“ EU, pokud jedná jménem Unie. Jako takové mohou působit všechny orgány a soudy členských států.

77 SDEU, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández a další proti Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) a dalším*, 10. července 2014, body 34–36. Viz také SDEU, spojené věci C-483/09 a C-1/10, *Trestní řízení proti Magattemu Gueyeovi (C-483/09) a Valentínu Salmerónu Sánchezovi (C-1/10)*, 15. září 2011.

78 SDEU, C-206/13, *Cruciano Siragusa proti Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo*, 6. března 2014; SDEU, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández a další proti Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) a dalším*, 10. července 2014, body 24, 27, 34–36 a 46. Viz též SDEU, C-309/96, *Daniele Annibaldi proti Sindaco del Comune di Guidonia a Presidente Regione Lazio*, 18. prosince 1997.

79 SDEU, C-6/03, *Deponiezweckverband Eiterköpfe proti Land Rheinland-Pfalz*, 14. dubna 2005, body 58–64; SDEU, C-2/97, *Società italiana petroli SpA (IP) proti Borsana Srl*, 17. prosince 1998.

80 SDEU, C-482/10, *Teresa Cicala proti Regione Siciliana*, 21. prosince 2011.

- „Situace zástupce“ se týká veškerého výkonu nebo provedení právních aktů přijatých orgány, institucemi a jinými subjekty Evropské unie⁸¹. Mohla by se týkat aktů, jako jsou nařízení⁸², směrnice⁸³, zahraniční dohody (mezinárodní dohody uzavřené EU)⁸⁴ nebo konkrétní ustanovení Smluv⁸⁵. „Uplatňování práva Unie“ jako zástupce může nastat v různých situacích, v nichž vnitrostátní akty (jejich návrhy) hrají určitou úlohu. Na základě rozsáhlé judikatury SDEU o použitelnosti základních práv EU lze identifikovat různé situace zástupců⁸⁶.
 - Provedení právních aktů Unie do vnitrostátního práva:⁸⁷ v této časté situaci mají vnitrostátní akty za cíl provést konkrétní povinné požadavky vyplývající z právních aktů Unie, například prováděním směrnice. Další vysvětlení viz kapitola 7, [situace A.1](#) a [situace A.2](#).
 - Vnitrostátní akty přijaté na základě pravomocí svěřených právem Unie:⁸⁸ v této situaci využívá členský stát podle práva EU diskreční pravomoci. Příkladem by mohla být rozhodnutí přijatá členskými státy na základě vlastního uvážení nebo výjimky, kterou mohou použít na základě právního aktu Unie. Další informace viz kapitola 7, [situace A.3](#).

-
- 81 SDEU, C-587/15, *Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuras proti Gintarasu Dockevičiusovi a Jurgitė Dockevičienė*, 15. června 2017, body 36 a 44; SDEU, C-258/14, *Eugenia Florescu a další proti Casa Județeană de Pensii Sibiu a dalším* (velký senát), 13. června 2017, bod 35.
- 82 Viz například věc SDEU, C-384/05, *Johan Piek proti Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 11. ledna 2007, bod 32.
- 83 Viz například věc SDEU, spojené věci C-20/00 a C-64/00, *Booker Aquacultur Ltd (C-20/00) a Hydro Seafood GSP Ltd (C-64/00) proti The Scottish Ministers*, 10. července 2003, bod 88.
- 84 SDEU, C-7/98, *Dieter Krombach proti Andrému Bamberskimu*, 28. března 2000, body 18–28; SDEU, spojené věci C-7/10 a C-9/10, *Staatssecretaris van Justitie proti Tayfun Kahveci a Osman Inan*, 29. března 2012, bod 23. Viz též SDEU, C-370/12, *Thomas Pringle proti Government of Ireland a dalším*, 27. listopadu 2012, body 178–181.
- 85 Viz například SDEU, C-300/04, *M. G. Eman a O. B. Sevinger proti College van burgemeester en wethouders van Den Haag* (velký senát), 12. září 2006, body 56–61; SDEU, C-650/13, *Thierry Delvigne proti Commune de Lesparre Médoc a Préfet de la Gironde* (velký senát), 6. října 2015, bod 33.
- 86 Tyto situace se částečně opírají o publikaci De Mol, M. (2014), *De directe werking van de grondrechten van de Europese Unie*, disertační práce, Univerzita v Maastrichtu, Oisterwijk Wolf Legal Publishers. Je zřejmé, že judikatura Soudního dvora se vyvíjí, a proto nelze tento seznam považovat za vyčerpávající nebo jinak pevně daný.
- 87 Viz například věc SDEU, spojené věci C-20/00 a C-64/00, *Booker Aquacultur Ltd (C-20/00) a Hydro Seafood GSP Ltd (C-64/00) proti The Scottish Ministers*, 10. července 2003; SDEU, C-300/04, *M. G. Eman a O. B. Sevinger proti College van burgemeester en wethouders van Den Haag*, 12. září 2006.
- 88 Viz například SDEU, spojené věci C-356/11 a C-357/1, *O a S proti Maahanmuuttovirasto a Maahanmuuttovirasto proti L*, 6. prosince 2012; SDEU, C-276/12, *Jiří Sabou proti Finančnímu ředitelství pro hlavní město Prahu* (velký senát), 22. října 2013.

- o Vnitrostátní akty zahrnující opravné prostředky, sankce nebo vymáhání, které mohou být zavedeny v souvislosti s právním aktem Unie nebo ustanovením Smluv:⁸⁹ podle povinnosti loajální spolupráce stanovené v čl. 4 odst. 3 SEU a při neexistenci příslušných procesních pravidel EU jsou členské státy povinny zajistit účinnost práv a povinností EU podle práva Unie. Ačkoli členské státy mají procesní autonomii, musí používat své postupy k zajištění řádného provádění hmotných práv EU (kapitola 7, [situace A.4](#)).
- o Vnitrostátní akty, které zahrnují právní pojmy uvedené v právním aktu Unie:⁹⁰ právní akty Unie někdy odkazují na pojmy vnitrostátního práva. Lze říci, že takové vnitrostátní pojmy přispívají k „uplatňování práva EU“, jsou-li používány v kontextu dotčených ustanovení EU (kapitola 7, [situace A.5](#)).
- o Vnitrostátní akty spadající do (přesné) oblasti působnosti právních předpisů Unie bez výslovných stávajících prováděcích právních předpisů:⁹¹ tato situace se v zásadě týká opomenutí provádění (kapitola 7, [situace B.1](#)).

Pokud se členské státy musí spoléhat na povolení podle práva Evropské unie

- Tato forma „uplatňování práva Unie“ se týká vnitrostátních aktů, na které se vztahuje zákaz EU. Členské státy musí k odůvodnění těchto vnitrostátních předpisů použít výjimky stanovené právem EU. V takových situacích právo EU povoluje existenci těchto vnitrostátních aktů, které však nesmí zasahovat do základních práv EU. Z tohoto důvodu se listina uplatňuje na zajištění toho, aby právo EU nepovolovalo členským státům přijímat opatření porušující základní práva⁹².

89 Viz například SDEU, C-682/15, *Berlioz Investment Fund SA proti Directeur de l'administration des contributions directes* (velký senát), 16. května 2017, body 40–42 a 49–52; SDEU, C-405/10, *Trestní řízení proti Özlem Garenfeld*, 10. listopadu 2011; SDEU, C-617/10, *Åklagaren proti Hansi Åkerbergu Franssonovi* (velký senát), 26. února 2013; SDEU, C-418/11, *Texdata Software GmbH*, 26. září 2013.

90 Viz například SDEU, C-442/00, *Ángel Rodríguez Caballero proti Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 12. prosince 2002, body 29–32; SDEU, C-520/03, *José Vicente Olaso Valero proti Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 16. prosince 2004, bod 34; SDEU, C-177/05, *María Cristina Guerrero Pecino proti Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 13. prosince 2005, body 25 a 26.

91 Viz například SDEU, C-555/07, *Seda Küçükdeveci proti Swedex GmbH & Co. KG* (velký senát), 19. ledna 2010.

92 SDEU, C-260/89, *Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE a Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou proti Dimotiki Etairia Pliroforissis a Sotirios Kouvelas a Nicolaos Avdellas a dalším*, 18. června 1991, body 41–43. Viz také SDEU, C-390/12, *Robert Pflieger a další*, 30. dubna 2014, body 30–37; SDEU, C-145/09, *Land Baden-Württemberg proti Panagiotisi Tsakouridisovi* (velký senát), 23. listopadu 2010, bod 52.

Příklad: vnitrostátní opatření, které je považováno za omezení volného pohybu (a tudíž je zapotřebí jej odůvodnit)

Příkladem jsou vnitrostátní právní předpisy zakazující provozování výherních hracích automatů mimo kasina. Taková právní úprava omezuje volný pohyb služeb, který je zaručen článkem 56 SFEU, a je tedy podle práva EU přípustná pouze tehdy, může-li být odůvodněna naléhavými důvody obecného zájmu. Při přezkoumání toho, zda lze takové opatření odůvodnit, vstupuje do hry jako relevantní faktor listina. Dotčené vnitrostátní předpisy mohou být považovány za odůvodněné pouze tehdy, jsou-li slučitelné s listinou⁹³.

- Na základě judikatury SDEU o použitelnosti základních práv EU lze rozlišit dvě hlavní podkategorie této situace týkající se povolení EU⁹⁴. Další vysvětlení těchto kategorií naleznete v kapitole 7, [situace B.2.](#)
 - Vnitrostátní akty považované za omezení volného pohybu osob, služeb, zboží nebo kapitálu nebo svobody usazování:⁹⁵ tato situace odráží klasický přístup v judikatuře SDEU.
 - Vnitrostátní akty označované jako zbavení občanství EU ve smyslu článku 20 SFEU:⁹⁶ tato situace se týká novějšího vývoje judikatury SDEU.

Konkrétní pokyny pro vnitrostátní legislativní a politické procesy: podívejte se na náš kontrolní seznam.

Kapitola 7 této příručky obsahuje „kontrolní seznam podle článku 51“, který se má používat ve vnitrostátních legislativních a politických procesech za účelem posouzení, zda je vnitrostátní akt (či jeho návrh) považován za „uplatňování práva Unie“ ve smyslu čl. 51 odst. 1 listiny.

⁹³ SDEU, C-98/14, *Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató kft a další proti Magyar Állam*, 11. června 2015.

⁹⁴ V budoucí judikatuře mohou samozřejmě vzniknout další.

⁹⁵ SDEU, C-390/12, *Robert Pfleger a další*, 30. dubna 2014, body 30–37.

⁹⁶ SDEU, C-98/14, *Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató kft a další proti Magyar Állam*, 11. června 2015, bod 74.

6. Jak listinu používat

Pokud se při posuzování návrhů vnitrostátního práva nebo vnitrostátních politik dospěje k závěru, že se listina použije, je třeba tyto vnitrostátní právní předpisy a politiky vykládat v souladu s listinou a případně je přezkoumat s ohledem na listinu. To vyžaduje, aby vnitrostátní aktéři věděli, jak listinu vykládat, a aby pochopili, zda a do jaké míry může být výkon práv zakotvených v listině omezen.

Jaké jsou významné nástroje pro výklad?

Při výkladu práv zakotvených v listině lze využívat různé nástroje:

- Vysvětlení k listině⁹⁷. Vysvětlení představují užitečné vodítko pro výklad listiny a je třeba je brát v úvahu při výkladu ustanovení listiny⁹⁸,
- judikaturu SDEU⁹⁹,
- EÚLP a judikaturu Evropského soudu pro lidská práva¹⁰⁰,
- ústavní tradice společně členským státům¹⁰¹,
- příslušné zdroje mezinárodního práva (jiné než EÚLP), zejména Evropská sociální charta, které se inspirovaly zněním řady ustanovení Listiny základních práv EU. Listina i vysvětlení k ní zmiňují některé nástroje mezinárodního práva, které jsou pro výklad listiny relevantní¹⁰²,
- příslušné vnitrostátní právní předpisy. Některá ustanovení listiny odkazují na vnitrostátní právo. Například článek 9 (právo uzavřít manželství a právo založit rodinu) uvádí, že „[p]rávo uzavřít manželství a založit rodinu je zaručeno v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon těchto práv“..

97 Úřední věstník Evropské unie, Úř. věst. C 303, 14. prosince 2007, s. 17–35.

98 Evropská společenství (2012), konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii (SEU), Úř. věst. C 326, 26. října 2012, čl. 6 odst. 1, a EU (2012), Listina základních práv Evropské unie, Úř. věst. C 326, 26. října 2012, čl. 52 odst. 7.

99 K dispozici na internetových stránkách [Curia](#) nebo [EUR-Lex](#).

100 EU (2012), Listina základních práv Evropské unie, Úř. věst. C 326, 26. října 2012, čl. 52 odst. 3.

101 EU (2012), Listina základních práv Evropské unie, Úř. věst. C 326, 26. října 2012, čl. 52 odst. 4.

102 Viz příloha této příručky.

FRA ACTIVITY

Pomoc agentury FRA: Charterpedia a příručky

Na internetových stránkách agentury FRA jsou k dispozici některé tematické příručky, které FRA vypracovala společně s Radou Evropy / Evropským soudem pro lidská práva. Poskytují přehled nejvýznamnější judikatury SDEU a Evropského soudu pro lidská práva týkající se používání listiny a EÚLP v příslušných oblastech politiky a ve všech jazycích EU:

- o *Handbook on European data protection law – 2018 edition*, 2018,
- o *Příručka evropského antidiskriminačního práva – Vydání 2018*, 2018,
- o *Příručka o evropských právních předpisech v oblasti přístupu ke spravedlnosti*, 2016,
- o *Příručka evropského práva v oblasti práv dítěte*, 2015,
- o *Příručka o evropských právních předpisech v oblasti azylu, hranic a přistěhovalectví*, 2014.

Charterpedia agentury FRA poskytuje on-line jednotné kontaktní místo, které nabízí přístup podle jednotlivých článků listiny k evropské a vnitrostátní judikatuře týkající se listiny. Navíc pro všechna ustanovení listiny uvádí Charterpedia příslušná ustanovení vnitrostátního ústavního práva, stejně jako mezinárodního a evropského práva v oblasti lidských práv. Umožňuje též snadný přístup k informacím souvisejícím s listinou podle jednotlivých zemí (např. informační listy o uplatňování listiny v jednotlivých zemích).

Charterpedia je dostupná na internetových stránkách agentury FRA.

Za jakých okolností může být omezen výkon práv?

Listina základních práv, článek 52 – rozsah a výklad práv a zásad

1. Každé omezení výkonu práv a svobod uznaných touto listinou musí být stanoveno zákonem a respektovat podstatu těchto práv a svobod. Při dodržení zásady proporcionality mohou být omezení zavedena pouze tehdy, pokud jsou nezbytná a pokud skutečně odpovídají cílům obecného zájmu, které uznává Unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého.

- Listina obsahuje v článku 52 obecné ustanovení týkající se omezení práv.
- Omezení výkonu práv a svobod uznaných listinou je přípustné za těchto podmínek:
 - o musí být stanoveno zákonem,
 - o musí respektovat podstatu těchto práv a svobod,

- o musí sledovat cíle obecného zájmu uznávané Unii nebo potřebu chránit práva a svobody druhého (legitimní cíl),
 - o musí být v souladu se zásadou proporcionality, musí být nezbytné a musí skutečně odpovídat sledovaným cílům (zásada proporcionality).
- Kromě toho omezení práva zakotveného v listině, které odpovídá právu v EÚLP, musí splňovat rovněž požadavky na omezení podle EÚLP.¹⁰³

Konkrétní pokyny: podívejte se na náš kontrolní seznam.

Kapitola 8 této příručky obsahuje kontrolní seznam, který lze použít ke kontrole souladu legislativních návrhů s Listinou základních práv.

¹⁰³ EU (2012), Listina základních práv Evropské unie, Úř. věst. C 326, 26. října 2012, čl. 52 odst. 3.

Část II: Praktické nástroje

7. Kontrolní seznam k použitelnosti listiny

- Tento kontrolní seznam slouží k posouzení toho, zda a do jaké míry se základní práva EU uplatňují ve vnitrostátních legislativních a politických procesech. Vychází z judikatury SDEU před vstupem listiny v platnost a po jejím vstupu v platnost¹⁰⁴.
- Klíčovou otázkou v takovém posouzení podle článku 51 je to, zda je dotčený vnitrostátní akt (jeho návrh) považován za „uplatňování práva Unie“ ve smyslu čl. 51 odst. 1 listiny (dále jen „uplatňování práva Unie“ nebo „uplatňující právo Unie“). Úvodní vysvětlení viz kapitoly 1, 4 a 5.

Vyberte si cestu, která odráží váš výchozí bod

- Tento kontrolní seznam vychází ze dvou různých „cest“ v závislosti na tom, zda je vnitrostátní legislativní nebo politický proces reakcí na konkrétní akt EU (např. na nařízení, směrnici, zahraniční dohodu nebo konkrétní ustanovení Smluv). Vaše situace (viz kapitola 5) bude odlišné povahy podle toho, co je vašim výchozím bodem.
- Cestu A použijte, pokud je cílem vnitrostátního legislativního nebo politického procesu provedení aktu EU do vnitrostátního právního systému nebo jeho uplatňování či výkon v tomto systému.

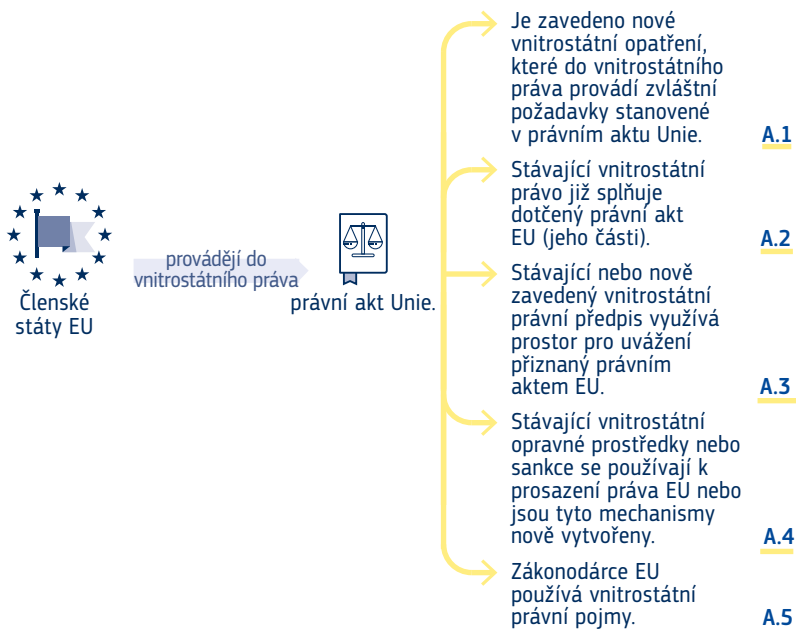
¹⁰⁴ Tento kontrolní seznam se z velké části opírá o publikaci Mol, M. (2016), „Article 51 of the EU Charter in the legislative processes of the Member States“, *Maastricht Journal of European and Comparative Law (MJ)*, 23(4), s. 640–666.

- Cestu B použijte, pokud cíl vnitrostátního legislativního nebo politického procesu nesouvisí s právním aktem EU.

Cesta A: Příčinou vnitrostátního legislativního opatření je akt EU

- Nejnázornějším příkladem „uplatňování práva Unie“ je situace, kdy členský stát jedná za účelem provedení právního aktu Unie do vnitrostátního práva nebo uplatňování právního aktu Unie. V této situaci jednají členské státy jako „zástupci“ nebo „představitelé“ EU („situace zástupce“, viz kapitola 4). V takové situaci je zřejmé, že v zásadě platí základní práva EU.
- Právní akty Unie mohou ovlivnit vnitrostátní legislativní akty různými způsoby, což vede k odlišným formám „uplatňování práva Unie“ ve smyslu článku 51

Obrázek 7: Situace uplatňování listiny v reakci na právní akt Unie

Zdroj: FRA, 2018

listiny. Podrobnější příklady toho, co lze v tomto kontextu považovat za „uplatňování práva Unie“, uvádí následující soubor situací.

Zavádí se nové vnitrostátní opatření za účelem provedení zvláštních hmotněprávních a/nebo procesních požadavků, které jsou stanoveny v právním aktu Unie, do vnitrostátního práva (situace A.1).

Dotčený právní akt Unie by mohl vyžadovat zavedení nových vnitrostátních opatření provádějících konkrétní hmotněprávní a procesní požadavky do vnitrostátního práva. Tato vnitrostátní opatření jsou považována za „uplatňování práva Unie“¹⁰⁵. V zásadě se uplatňují základní práva EU.

Různé druhy závazných aktů Unie

- Článek 51: uplatňování se týká provedení nebo používání právních aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty EU¹⁰⁶.
- Těmito právně závaznými akty EU mohou být například nařízení¹⁰⁷, směrnice¹⁰⁸, zahraniční dohody (uzavřené EU)¹⁰⁹ nebo konkrétní ustanovení Smluv¹¹⁰.

Provedení novými vnitrostátními opatřeními

- Nová vnitrostátní regulační nebo legislativní opatření, která je třeba přijmout za účelem zahrnutí povinných požadavků aktů EU do vnitrostátního právního řádu, lze považovat za „uplatňování práva Unie“.
- „Uplatňování práva Unie“ se týká všech druhů vnitrostátních opatření od všech orgánů členských států: zahrnuje vnitrostátní legislativní akty nebo politické

¹⁰⁵ SDEU, věc 5/88, *Hubert Wachauf proti Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, 13. července 1989.

¹⁰⁶ SDEU, C-587/15, *Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuras proti Gintarasu Dockevičiusovi a Jurgitėi Dockevičienė*, 15. června 2017, body 36 a 44; SDEU, C-258/14, *Eugenia Florescu a další proti Casa Județeană de Pensii Sibiu a dalším* (velký senát), 13. června 2017, bod 35.

¹⁰⁷ Viz například věc SDEU, C-384/05, *Johan Piek proti Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 11. ledna 2007, bod 32.

¹⁰⁸ Viz například věc SDEU, spojené věci C-20/00 a C-64/00, *Booker Aquacultur Ltd (C-20/00) a Hydro Seafood GSP Ltd (C-64/00) proti The Scottish Ministers*, 10. července 2003, bod 88.

¹⁰⁹ SDEU, C-7/98, *Dieter Krombach proti Andrému Bamburgskimu*, 28. března 2000, body 18–28; SDEU, spojené věci C-7/10 a C-9/10, *Staatssecretaris van Justitie proti Tayfun Kahveci a Osman Inan*, 29. března 2012, bod 23. Viz také SDEU, C-370/12, *Thomas Pringle proti Government of Ireland a dalším*, 27. listopadu 2012, body 178–181.

¹¹⁰ Viz například SDEU, C-300/04, *M. G. Eman a O. B. Sevinger proti College van burgemeester en wethouders van Den Haag* (velký senát), 12. září 2006, body 56–61; SDEU, C-650/13, *Thierry Delvigne proti Commune de Lesparre Médoc a Préfet de la Gironde* (velký senát), 6. října 2015, bod 33.

akty ústředních a decentralizovaných subjektů, vyšších a nižších zákonodárných orgánů, správních orgánů atd. „Uplatňování práva Unie“ představují všechna vnitrostátní opatření, která jsou prokazatelně založena na právních aktech EU. V situacích, v nichž jsou právní akty EU provedeny vnitrostátními právními předpisy a dále jsou vykonávány (na základě těchto vnitrostátních právních předpisů) jinými druhy legislativních či správních opatření, jsou všechny úrovně vnitrostátních opatření považovány za „uplatňování práva Unie“.

Prostor pro uvážení

- Velmi často dávají právní akty EU členským státům prostor pro uvážení. Nejzjevnějším příkladem jsou směrnice, které vyžadují, aby státy dosáhly určitého výsledku, aniž jim diktují prostředky, jakými mají tohoto výsledku dosáhnout. Jiné právní akty EU, například nařízení, však členským státům při jejich provádění často dávají určitý manévrovací prostor.
- Vnitrostátní opatření, která využívají prostoru pro uvážení poskytovaného zákonodárcem EU, jsou chápána jako opatření „uplatňující právo Unie“¹¹¹.

Příklad: placená dovolená za kalendářní rok

Směrnice EU týkající se úpravy pracovní doby stanoví, že členské státy musí přijmout nezbytná opatření, aby měl každý pracovník nárok na placenou dovolenou za kalendářní rok v trvání nejméně čtyř týdnů v souladu s podmínkami pro získání a přiznávání této dovolené stanovenými vnitrostátními právními předpisy nebo zvyklostmi. V tomto příkladu je provedení nároku na placenou dovolenou za kalendářní rok v délce čtyř týdnů do vnitrostátního práva považováno za „uplatňování práva Unie“. Kromě toho jsou podmínky pro nárok na tuto dovolenou a její poskytnutí „uplatňováním práva Unie“, i když směrnice EU tyto podmínky ponechává na uvážení členských států. Při výkonu tohoto uvážení musí členské státy dodržovat základní práva EU¹¹².

111 SDEU, C-384/05, *Johan Piek proti Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 11. ledna 2007, bod 32.

112 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/88/ES ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby, Úř. věst. L 299, 18. listopadu 2003, článek 7, s. 9–19.

Stávající vnitrostátní právo provádí právo EU v rozsahu, v jakém již odráží dotčený právní akt EU (jeho části) (situace A.2)

Současné vnitrostátní právo asi již stanoví některé z konkrétních hmotněprávních a procesních náležitostí vyplývajících z dotčeného právního aktu Unie. V tomto případě jsou stávající vnitrostátní předpisy, které hmotněprávní a procesní náležitosti vyplývající z právních aktů Unie (již) splňují, považovány za „uplatňování práva Unie“¹¹³. V zásadě se uplatňují základní práva EU.

Provedení stávajícími vnitrostátními právními předpisy

- Někdy je možné zajistit, aby vnitrostátní právo bylo v souladu s dotčeným aktem Unie na základě již platných vnitrostátních předpisů. V tomto případě není nutné vytvářet nové vnitrostátní předpisy určené konkrétně k provádění právního aktu Unie.
- Má se za to, že tyto druhy již platných vnitrostátních předpisů, které mohou zajistit, aby vnitrostátní právo bylo v souladu s dotčeným právním aktem Unie, „uplatňují právo Unie“. Se vstupem příslušných právních předpisů EU v platnost se tyto předpisy mění z čistě vnitrostátních opatření na opatření „uplatňující právo Unie“.
- Pokud již platné vnitrostátní předpisy zajišťují, aby vnitrostátní právo bylo v souladu s novými právními akty Unie, vyvstává potřeba ověřit, zda jsou tato ustanovení v plném souladu s dotčeným právním aktem Unie, a přezkoumat soulad těchto ustanovení s listinou.

Stávající nebo nově zavedený vnitrostátní právní předpis využívá prostor pro uvážení přiznaný právním aktem EU (situace A.3)

Výkon diskrečních pravomocí na základě právních aktů EU je v zásadě považován za „uplatňování práva Unie“. V podstatě platí základní práva EU, existují však výjimky z tohoto pravidla.

Diskreční pravomoci

- Velmi často ponechávají právní akty EU členským státům prostor pro uvážení, nejzjevnější je to u směrnic.
- Výkon této pravomoci členskými státy je v zásadě chápán jako „uplatňování práva Unie“ bez ohledu na to, zda se jedná o povinný, nebo volitelný výkon

113 SDEU, věc 5/88, *Hubert Wachauf proti Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, 13. července 1989.

diskrečních pravomocí¹¹⁴. Existují však výjimky, kdy využití prostoru pro uvážení není považováno za uplatňování práva EU.

Výjimka: příznivější nebo přísnější vnitrostátní ustanovení (tzv. gold-plating)

- Právní akty EU mohou členským státům umožnit, aby minimální požadavky EU překračovaly tím, že přijmou příznivější nebo přísnější vnitrostátní předpisy. Výkon této pravomoci členskými státy nelze považovat za „uplatňování práva Unie“, pokud se možnost příznivějších právních předpisů týká pouhého uznání pravomoci, kterou členské státy (již) požívají podle vnitrostátního práva. Předpis EU pouze potvrzuje, že si členské státy ponechávají dotčenou pravomoc. Neznamená to, že by činnost státu na základě takového ustanovení spadala do působnosti práva EU¹¹⁵.
- Známkou toho, že situace zahrnuje pouhé uznání již stávající pravomoci přijmout příznivější vnitrostátní ustanovení, je to, že v kapitole o obecných a závěrečných ustanoveních je uvedeno ustanovení o „příznivějších vnitrostátních ustanoveních“. Další známkou je to, že pravomoc přijmout příznivější vnitrostátní ustanovení je založena na ustanoveních Smluv, např. na čl. 153 odst. 4 (sociální politika), čl. 169 odst. 4 (ochrana spotřebitele) nebo článku 193 (životní prostředí) SFEU.

Příklad: příznivější vnitrostátní ustanovení, která nejsou chápána jako „uplatňování práva Unie“

Podle směrnice o úpravě pracovní doby musí členské státy přijmout opatření nezbytná k zajištění toho, aby měl každý pracovník nárok na placenou dovolenou za kalendářní rok v trvání nejméně čtyř týdnů. Kromě toho jedno z různých ustanovení směrnice uvádí, že „[t]ato směrnice se nedotýká práva členských států uplatňovat nebo zavádět právní a správní předpisy, které jsou příznivější pro ochranu bezpečnosti a zdraví pracovníků“.

114 SDEU, C-276/12, *Jiří Sabou proti Finančnímu ředitelství pro hlavní město Prahu* (velký senát), 22. října 2013, body 41–43; SDEU, C-406/15, *Petra Milkova proti Izpalnitelen direktor na Agencsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen kontrol*, 9. března 2017, body 52 a 53; SDEU, spojené věci C-411/10 a C-493/10, *N. S. (C-411/10) proti Secretary of State for the Home Department a M. E. a další (C-493/10) proti Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform* (velký senát), 21. prosince 2011, body 64–69 a 77.

115 SDEU, C-2/97, *Società italiana petroli SpA (IP) proti Borsana Srl*, 17. prosince 1998, bod 40; SDEU, C-6/03, *Deponiezweckverband Eiterköpfe proti Land Rheinland-Pfalz*, 14. dubna 2005, body 62 a 63; SDEU, C-282/10, *Maribel Dominguez proti Centre informatique du Centre Ouest Atlantique a Préfet de la région Centre* (velký senát), 24. ledna 2012, body 45–50 (implicitně); SDEU, C-198/13, *Víctor Manuel Julian Hernández a další proti Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) a dalším*, 10. července 2014, body 44 a 45.

Pokud by se členský stát mohl rozhodnout, že poskytne dovolenou za kalendářní rok v délce pěti týdnů, základní práva EU by se vztahovala pouze na vnitrostátní provádění unijního minima v trvání čtyř týdnů, a nikoli na dodatečný týden stanovený vnitrostátním zákonodárcem. To může být například relevantní, pokud by pátý týden placené dovolené za kalendářní rok byl přiznán pouze zaměstnancům ve věku 50 let nebo starším. Unijní zásada zákazu diskriminace na základě věku by se podle všeho nevztahovala na tento rozdíl v zacházení na základě věku, neboť pátý týden by nebyl chápán jako „uplatňování práva Unie“.

Dotčený právní akt Unie však může výslovně stanovit, že gold-plating na vnitrostátní úrovni spadá do oblasti působnosti práva EU, a proto musí být v souladu s listinou. V této situaci je zřejmé, že se uplatňuje právo EU včetně základních práv EU.

Příklad: gold-plating chápáný jako „uplatňování práva Unie“

Čl. 4 odst. 1 směrnice o audiovizuálních mediálních službách stanoví, že „členské státy mohou uplatňovat vůči poskytovatelům mediálních služeb, kteří spadají do jejich pravomoci, v oblastech koordinovaných touto směrnicí podrobnější nebo přísnější pravidla za předpokladu, že tato pravidla jsou v souladu s právem Unie“ (zvýraznění doplněno)¹¹⁶. V tomto případě ze samotné směrnice vyplývá, že přísnější ochranná opatření podle vnitrostátního práva spadají do působnosti práva EU. V důsledku toho se listina vztahuje nejen na minimální požadavky uvedené směrnicí, ale také na gold-plating na vnitrostátní úrovni¹¹⁷.

- Je možné, že přísnější ochranná opatření vnitrostátního práva mohou spadat pod určitý druh unijního zákazu. Je-li tomu tak, vztahuje se listina na gold-plating na vnitrostátní úrovni, neboť tato opatření potřebují povolení od EU na základě možných důvodů pro odůvodnění. Další podrobnosti viz [situace B.2](#).

Výjimka: doložky o zachování současného stavu

- Právní akty EU někdy opravňují členské státy k zachování určitých ustanovení dřívějších vnitrostátních právních předpisů, která by bez tohoto povolení nebyla slučitelná s uvedeným právním aktem Unie.

¹¹⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/13/EU ze dne 10. března 2010 o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb, Úř. věst. L 95/1, 15. dubna 2010, a oprava, Úř. věst. L 263/15, 6. října 2010.

¹¹⁷ SDEU, C-234/12, *Sky Italia Srl proti Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni*, 18. července 2013, bod 14.

- Pokud členský stát tato ustanovení zachová, neuplatňuje právo Unie ve smyslu čl. 51 odst. 1 listiny. Stejně jako v případě gold-platingu, uznává tato výjimka spíše pravomoc, kterou členské státy (již) mají podle vnitrostátního práva.

Příklad: doložka o zachování současného stavu v oblasti daňového práva

Směrnice Rady 77/388/EHS ze dne 17. května 1977 o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se daní z obratu neposkytla úplnou harmonizaci. Je tomu tak proto, že tato takzvaná šestá směrnice na základě čl. 28 odst. 3 písm. b) bezvýhradně opravňuje členské státy k tomu, aby zachovaly určitá ustanovení svých vnitrostátních právních předpisů přijatých před šestou směrnicí, která by bez tohoto povolení byla s uvedenou směrnicí neslučitelná. V důsledku toho SDEU uvedl, že „pokud si členský stát ponechá taková ustanovení, neprovádí šestou směrnicí, a neporušuje tedy ani uvedenou směrnicí, ani obecné zásady Společenství, které musí členské státy podle věci *Klensch* dodržovat při provádění právních předpisů Společenství“¹¹⁸.

Zavedení nebo použití vnitrostátních předpisů týkajících se opravných prostředků, sankcí a vymáhání, které se použijí s ohledem na dotčený právní akt EU nebo s ohledem na vnitrostátní právní předpisy, jimiž se uvedený právní akt EU provádí (situace A.4)

Vnitrostátní opatření, která jsou používána k zajištění uplatňování a účinnosti práva EU (sankce, opravné prostředky a vymáhání), jsou považována za „uplatňování práva Unie“ ve smyslu čl. 51 odst. 1. V této souvislosti se na tato vnitrostátní opatření vztahují základní práva EU. Toto pravidlo se obvykle použije bez ohledu na to, zda dotčený právní akt Unie obsahuje konkrétní ustanovení (povinnosti) týkající se účinnosti (sankcí, opravných prostředků a vymáhání) práva EU či nikoli.

Smlouva o Evropské unii, čl. 4 odst. 3

Podle zásady loajální spolupráce se Unie a členské státy navzájem respektují a pomáhají si při plnění úkolů vyplývajících ze Smluv.

Členské státy učiní veškerá vhodná obecná nebo zvláštní opatření k plnění závazků, které vyplývají ze Smluv nebo z aktů orgánů Unie.

Členské státy usnadňují Unii plnění jejích úkolů a zdrží se všech opatření, jež by mohla ohrozit dosažení cílů Unie.

¹¹⁸ SDEU, C-36/99, *Idéal tourisme SA proti Belgickému státu*, 13. července 2000, body 37 a 38.

Povinnost přijmout veškerá opatření nezbytná k tomu, aby právní akty Unie byly účinné

- Povinnost členských států provést konkrétní (hmotněprávní a procesní) povinnosti vyplývající z právních aktů Unie je doprovázena povinností přijmout veškerá opatření nezbytná k tomu, aby právní akty Unie byly účinné v rámci jejich vnitrostátního právního řádu.
- Existuje povinnost provádět právo EU tak, aby se jednotlivé strany mohly dovolávat práv, která jim přiznávají právní předpisy EU. Tato povinnost existuje vždy, a to i v případě, že právní akty EU neobsahují konkrétní ustanovení týkající se sankcí, opravných prostředků a vymáhání¹¹⁹. Existuje všeobecná povinnost týkající se účinnosti práva EU, která vyplývá ze zásady loajální spolupráce stanovené v čl. 4 odst. 3 SEU. Z judikatury SDEU vyplývá, že to znamená povinnost zajistit účinnost práva EU¹²⁰. Konkrétnější vyjádření této zásady lze nalézt v čl. 19 odst. 1 a článku 325 SFEU a v sekundárních právních předpisech EU.
- Vnitrostátní opatření, která jsou určena nebo používána k zajištění uplatňování a účinnosti práva EU, jsou považována za „uplatňování práva Unie“ ve smyslu čl. 51 odst. 1 listiny¹²¹. Mezi tato opatření patří sankce (trestní nebo správní) za porušení práva EU, opravné prostředky k zajištění soudní ochrany jednotlivých práv podle práva Unie, procesní předpisy upravující takové kroky, opatření týkající se vracení poplatků vybraných v rozporu s právem EU a opatření trestající chování poškozující finanční zájmy Unie.

119 Viz například směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, Úř. věst. L 303, 2. prosince 2000, článek 9, s. 16–22. Příklady v judikatuře SDEU v případech, kdy se použila listina nebo obecné zásady práva Unie, i když v sekundárním právu neexistovala žádná konkrétní povinnost, která by zajistila účinnost práva EU (např. uložením sankcí za nesoulad): SDEU, C-262/99, *Paraskevas Louloudakis proti Elliniko Dimosio*, 12. července 2001, bod 67; SDEU, C-430/05, *Ntíonik Anonymi Etaireia Emporias H/Y, Logismikou kai Paroxis Ypiresion Michanografisis a Ioannis Michail Pikoulas proti Epitropi Kefalaiaigoras*, 5. července 2007, body 50, 52 a 53; SDEU, C-546/09, *Aurubis Bălgaria AD proti Načalnik na Mitnica Stolična*, 31. března 2011, bod 41; SDEU, C-405/10, *Trestní řízení proti Özlem Garenfeld*, 10. listopadu 2011, bod 48; SDEU, C-682/15, *Berlioz Investment Fund SA proti Directeur de l'administration des contributions directes* (velký senát), 16. května 2017, bod 41.

120 SDEU, C-177/95, *Ebony Maritime SA a Loten Navigation Co. Ltd proti Prefetto della Provincia di Brindisi a dalším*, 27. února 1997, bod 35; SDEU, C-186/98, *Trestní řízení proti Marii Amélie Nunes a Evangelině de Matos*, 8. července 1999, bod 14; SDEU, C-432/05, *Unibet (London) Ltd a Unibet (International) Ltd proti Justitiekanslern* (velký senát), 13. března 2007, bod 38; SDEU, C-268/06, *Impact proti Minister for Agriculture and Food a dalším* (velký senát), 15. dubna 2008, bod 44.

121 SDEU, C-617/10, *Åklagaren proti Hansi Åkerbergu Franssonovi* (velký senát), 26. února 2013, body 26 a 27.

- Tyto druhy opatření jsou chápány jako „uplatňování práva Unie“ bez ohledu na to, zda jsou či nejsou přijaty za účelem provedení práva EU do vnitrostátního práva¹²². Může se jednat také o obecná opatření trestního práva nebo procesního práva spadající do svrchované pravomoci členských států, avšak pouze za předpokladu, že jsou používána v kontextu práva EU.

Příklad: správní sankce za nesoulad s právem EU

Směrnice 2001/34/ES o přijetí cenných papírů ke kotování na burze cenných papírů a o informacích, které k nim mají být zveřejněny, výslovně nestanoví systém sankcí, pokud se informace uvedené na seznamu ukážou jako nepřesné nebo zavádějící. Členské státy jsou proto oprávněny zvolit si sankce, které se jim zdají být přiměřené. Ve věci *Ntíonik en Pikoulas* SDEU uvedl, že výkon této pravomoci musí být v souladu s obecnými právními zásadami¹²³.

Příklad: trestní sankce za nesoulad s právem EU

Dalším příkladem je nařízení (ES) č. 1013/2006 o přepravě odpadů¹²⁴. Vnitrostátní trestní opatření, která ukládají sankce za nedodržení ustanovení tohoto nařízení, jsou chápána jako provádění článku 51. Ve věci *Garenfeld* dospěl SDEU k závěru, že německý trestní zákoník je chápán jako provádění práva EU v kontextu tohoto nařízení a že se použije čl. 49 odst. 1 listiny (zásada zákonnosti trestných činů a trestů).¹²⁵

SDEU uvedl: „Tato zásada [zásada zákonnosti trestních činů a trestů], kterou musí dodržovat členské státy, zejména stanoví-li trest sloužící k sankcionování porušení ustanovení unijního práva, předpokládá, že zákon jasně definuje protiprávní jednání a tresty, které za ně lze uložit. Tato podmínka je splněna pouze tehdy, když má právní subjekt možnost se z textu příslušného ustanovení, a v případě potřeby z výkladu, který k němu podaly soudy, dozvědět, jaká konání a opomenutí zakládají jeho trestněprávní odpovědnost.“

122 SDEU, C-218/15, *Trestní řízení proti Gianpaolu Paolettimu a dalším*, 6. října 2016, bod 18.

123 SDEU, C-430/05, *Ntíonik Anonymi Etaireia Emporias H/Y, Logismikou kai Paroxis Ypiresion Michanografisis a Ioannis Michail Pikoulas proti Epitropi Kefalaiagoras*, 5. července 2007, body 50, 52 a 53.

124 *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 ze dne 14. června 2006 o přepravě odpadů*, Úř. věst. L 190, 12. července 2006, s. 1–98.

125 SDEU, C-405/10, *Trestní řízení proti Özlem Garenfeld*, 10. listopadu 2011, bod 48.

- V judikatuře SDEU zbývá vyřešit otázku, zda se stejný přístup uplatní na občanskoprávní opatření vůči soukromým subjektům za porušení norem založených na právu EU (např. občanskoprávní odpovědnost). Tyto druhy opatření, ať už by měly být považovány za opatření mající povahu právní ochrany (odškodnění), nebo za opatření mající povahu sankce, by mohly být chápány jako „prováděcí opatření“¹²⁶. Věc *Miravitlles* a další by však mohla být známkou přísnějšího přístupu Soudního dvora¹²⁷. Tyto druhy vnitrostátních aktů jsou zcela jistě považovány za „prováděcí opatření“, pokud je legislativní akty EU výslovně stanoví.

Příklad: občanskoprávní sankce za nesoulad s právem EU

Článek 12 jedenácté směrnice Rady o zveřejňování poboček uvádí, že členské státy musí stanovit přiměřené sankce pro případ, že nedojde ke zveřejnění stanovenému ve směrnici¹²⁸. Ve věci *Texdata Software* dospěl SDEU k závěru, že rakouská právní úprava ukládající penále z důvodu nedodržení povinnosti zveřejnění, jak ji stanoví jedenáctá směrnice, představuje případ „uplatňování práva Unie“ pro účely čl. 5 odst. 1 listiny. Ustanovení rakouského obchodního zákoníku tak musela být v souladu s listinou¹²⁹.

Právní akt EU odkazuje na pojmy vnitrostátního práva (situace A.5)

V této situaci se základní práva EU uplatňují na (případně již platné) vnitrostátní pojmy, jsou-li používány ve spojení s dotčenými právními akty Unie nebo s vnitrostátními právními předpisy, jimiž se provádí uvedený právní akt Unie.

Odkazy na pojmy vnitrostátního práva ze strany zákonodárce EU

- Ustanovení právních aktů Unie mohou odkazovat na pojmy vnitrostátního práva – například při neexistenci harmonizace na úrovni EU. Zákonodárce EU si tímto způsobem vypůjčuje pojmy vnitrostátního práva, které spadají do příslušnosti členských států.
- Výsledkem je to, že právní předpisy nebo akty politiky, které takové stávající vnitrostátní pojmy používají, mohou vést k situacím, kdy členské státy uplatňují

126 Stanovisko generálního advokáta Bota ze dne 27. července 2017, bod 53 ve věci SDEU, C-243/16, *Antonio Miravitlles Ciurana a další proti Contimark SA a Jordi Socias Gispert*, 14. prosince 2017.

127 SDEU, C-243/16, *Antonio Miravitlles Ciurana a další proti Contimark SA a Jordi Socias Gispert*, 14. prosince 2017, body 33 a 34.

128 *Jedenáctá směrnice Rady 89/666/EHS ze dne 21. prosince 1989 o zveřejňování poboček vytvořených v členském státě některými formami společností řídicích se právem jiného členského státu*, Úř. věst. L 395/36, 30. prosince 1989, s. 36–39.

129 SDEU, C-418/11, *Texdata Software GmbH*, 26. září 2013, body 71–75.

právo EU ve smyslu článku 51, ale pouze tehdy, pokud jsou pojmy používány v rámci dotčených ustanovení EU¹³⁰.

- Vnitrostátní zákonodárci musí proto ověřit, zda jsou tyto vnitrostátní pojmy „odolné z hlediska listiny“, když se použijí v kontextu práva EU.

Příklad: platební neschopnost

Směrnice o ochraně zaměstnanců v případě platební neschopnosti uvádí, že se nedotýká vnitrostátního práva, pokud jde o definice takových pojmů, jako je „zaměstnanec“, „zaměstnavatel“ a „odměna“. Směrnice tak odkazuje na vnitrostátní právo, na kterém je, aby tyto pojmy upřesnilo a definovalo. Pokud jsou tyto vnitrostátní právní pojmy používány v kontextu uvedené směrnice, uplatňují se základní práva EU bez ohledu na to, zda jsou tyto pojmy zavedeny v nových vnitrostátních právních předpisech, jejichž cílem je konkrétně provést směrnici, nebo zda se jedná o stávající vnitrostátní právní pojmy (např. v pracovním právu)¹³¹.

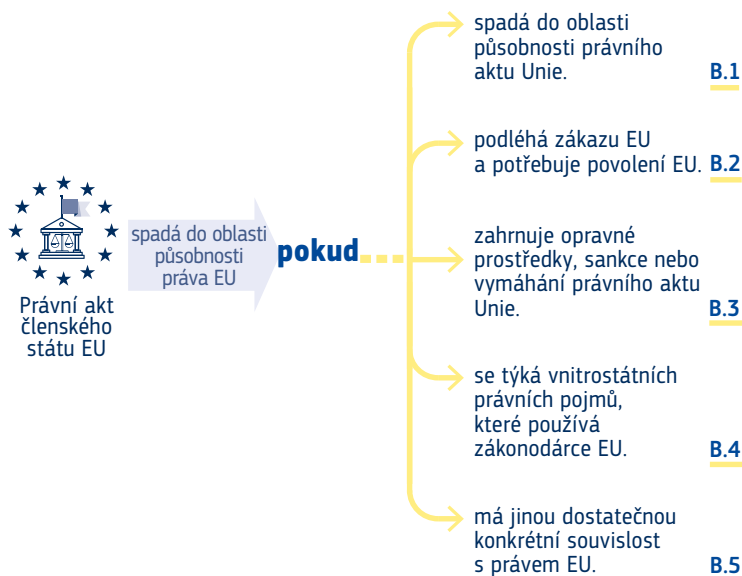
Cesta B: Legislativní návrhy mimo proces provedení právních aktů EU do vnitrostátního práva

- Vnitrostátní právní předpisy, které nejsou přijaty k uplatňování práva EU, a jsou tedy čistě vnitrostátní, mohou zahrnovat „uplatňování práva Unie“ v několika situacích (viz *obrázek 8*).
- U legislativních návrhů, které jsou čistě vnitrostátní, a nejsou tedy iniciovány na základě právních aktů Unie, může být povědomí o možné závazné platnosti listiny nižší, nebo i nulové.
- Nicméně i v situacích, kdy členské státy přijímají právní předpisy v rámci svých pravomocí nebo bez úmyslu provést právo EU do vnitrostátního práva, je možné, že se listina použije.

130 Viz například SDEU, C-442/00, *Ángel Rodríguez Caballero proti Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 12. prosince 2002, body 29–32; SDEU, C-177/05, *María Cristina Guerrero Pecino proti Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 13. prosince 2005, body 25 a 26.

131 SDEU, C-520/03, *José Vicente Olaso Valero proti Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 16. prosince 2004, body 4 a 34.

Obrázek 8: Situace uplatňování listiny mimo proces provádění právních aktů EU do vnitrostátního práva

Zdroj: FRA, 2018

Vnitrostátní legislativní opatření spadá do oblasti působnosti právního aktu EU (situace B.1)

Vnitrostátní opatření spadající do věcné, osobní a časové působnosti právních aktů Unie jsou chápána jako uplatňování práva Unie ve smyslu článku 51, a to i v případě, že nejsou určena k provádění těchto právních předpisů¹³².

Neuplatnění jako uplatnění práva ve smyslu čl. 51 odst. 1 listiny

- V zásadě lze tuto formu „uplatňování práva Unie“ považovat za opomenutí uplatňování. Vnitrostátní zákonodárce nemá v úmyslu uplatňovat právo EU; ale měl by.

¹³² EÚLP, C-555/07, *Seda Küçükdeveci proti Swedex GmbH & Co. KG* (velký senát), 19. ledna 2010, bod 25.

Příklad: věc týkající se německého občanského zákoníku

Ve věci *Kücükdeveci* byl dotčeným vnitrostátním právním předpisem německý občanský zákoník (*Bürgerliches Gesetzbuch*), který obsahoval ustanovení o výpočtovém lhůtě¹³³. Tento právní předpis nebyl přijat za účelem uplatňování práva EU. SDEU však dospěl k závěru, že v tomto konkrétním případě spadá německý právní předpis do oblasti působnosti práva Unie, jelikož podmínky propouštění jsou záležitostí, která se řídí směrnicí 2000/78/ES¹³⁴. Účinkem této směrnice tudíž bylo uvedení vnitrostátního právního předpisu do oblasti působnosti práva Unie. V důsledku toho se uplatnila obecná zásada zákazu diskriminace na základě věku.

Pouhá interakce s právními akty EU není dostatečná

- Dotčený právní předpis by měl skutečně spadat do oblasti působnosti určitého právního aktu Unie, ať už jde o jeho osobní působnost (na koho se vztahuje?), věčnou působnost (na které situace se vztahuje?), nebo časovou působnost. Pouhá interakce předmětu vnitrostátního právního předpisu s právním aktem Unie není dostačující k tomu, aby bylo možné uvést tento vnitrostátní právní předpis do oblasti působnosti práva EU¹³⁵.

Příklad: věc týkající se španělského trestního zákoníku

Ve věci *Gueye a Sanchez* se jednalo o otázku, zda se článek 7 listiny (respektování soukromého a rodinného života) použije na ustanovení španělského trestního zákoníku (*Código Penal*), který stanoví vedlejší trest, který odsouzenému zejména zakazuje, aby se přibližoval ke své oběti¹³⁶. SDEU měl za to, že dotčené hmotné vnitrostátní právo nemůže být posuzováno na základě ustanovení listiny. Zejména rámcové rozhodnutí o postavení obětí v trestním řízení¹³⁷ nemělo za následek uvedení dotčeného vnitrostátního právního předpisu do oblasti působnosti unijního práva. Cílem rámcového rozhodnutí bylo pouze to, že v trestním řízení by měly být

133 SDEU, C-555/07, *Seda Küçükdeveci proti Swedex GmbH & Co. KG* (velký senát), 19. ledna 2010.

134 Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, Úř. věst. L 303/16, 2. prosince 2000, s. 16–22.

135 SDEU, C-206/13, *Cruciano Siragusa proti Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo*, 6. března 2014, bod 24; SDEU, C-198/13, *Víctor Manuel Julian Hernández a další proti Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) a dalším*, 10. července 2014, body 25 a 37.

136 SDEU, spojené věci C-483/09 a C-1/10, *Trestní řízení proti Magattemu Gueyeovi (C-483/09) a Valentínu Salmerónu Sánchezovi (C-1/10)*, 15. září 2011, bod 69. Viz také SDEU, C-117/14, *Grima Janet Nisttahuz Poclava proti Josemu Mariovi Arizovi Toledanovi (Taberna del Marqués)*, 5. února 2015, body 30–38 a 40–42.

137 *Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení*, Úř. věst. L 82, 22. března 2001, s. 1–4.

vypracovány minimální normy pro ochranu obětí trestné činnosti a že obětem by měla být poskytnuta vysoká úroveň ochrany, zejména pokud jde o jejich přístup ke spravedlnosti. Kromě toho je třeba připomenout, že pokud členský stát při výkonu svých pravomocí k vymáhání práva zajistí, že jeho trestněprávní ustanovení poskytují ochranu před domácím násilím, je cílem chránit nejen zájmy oběti, jak je vnímá ona, ale i jiné, obecnější, zájmy společnosti.

Vnitrostátní legislativní opatření podléhá zákazu podle práva EU, a musí se proto opírat o povolení (odůvodnění, výjimka) na základě práva EU (situace B.2)

Vnitrostátní opatření, která podléhají zákazu podle práva EU a opírají se o odůvodnění na základě práva EU, jsou chápána jako „uplatňování práva Unie“¹³⁸.

Zákaz a povolení

- Pojem uplatňování se nepoužije pouze v situacích, kdy členský stát působí jako zástupce EU (viz kapitola 4). K další formě uplatňování dochází v situacích, kdy členský stát uplatní výjimku stanovenou právem EU k odůvodnění vnitrostátního aktu, který by jinak byl unijním právem zakázán. Tato vnitrostátní opatření vyžadují povolení na základě práva EU, a z tohoto důvodu se uplatňují základní práva EU. Základem této formy uplatňování je to, že právo EU nesmí opravňovat členské státy k tomu, aby přijímaly opatření porušující listinu¹³⁹.
- Podle příslušné judikatury, která byla dosud vytvořena, se tato situace projevuje v případech, kdy vnitrostátní opatření:
 - jsou chápána jako diskriminace na základě státní příslušnosti podle článku 18 SFEU,
 - jsou chápána jako omezení volného pohybu občanů Unie (článek 21 SFEU), osob (články 45 a 49 SFEU), služeb (článek 56 SFEU) nebo kapitálu (článek 63

¹³⁸ SDEU, C-260/89, *Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE a Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou proti Dimotiki Etairia Pliroforissis a Sotirios Kouvelas a Nicolaos Avdellas a dalším*, 18. června 1991, body 41–43; SDEU, C-201/15, *Anonymi Geniki Etairia Tsimenton Iraklis (AGET Iraklis) proti Ypourgos Ergasias, Koinonikis Asfalisis kai Koinonikis Allilengyis (velký senát)*, 21. prosince 2016, body 62–64.

¹³⁹ SDEU, C-235/14, *Safe Interenvios, SA proti Liberbank, SA a dalším*, 10. března 2016, bod 109; SDEU, C-260/89, *Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE a Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou proti Dimotiki Etairia Pliroforissis a Sotirios Kouvelas a Nicolaos Avdellas a dalším*, 18. června 1991, body 41–43; SDEU, C-390/12, *Robert Pflieger a další*, 30. dubna 2014, body 30–37; SDEU, C-145/09, *Land Baden-Württemberg proti Panagiotisi Tsakouridisovi (velký senát)*, 23. listopadu 2010, bod 52.

- SFEU) nebo jako množstevní omezení dovozu a vývozu (opatření s rovnocenným účinkem) (články 34 a 35 SFEU),
- o působí (potenciálně) tak, že mohou občany Unie zbavit možnosti skutečně využívat podstatu práv, která jim byla přiznána na základě jejich postavení občanů Unie (článek 20 SFEU).
- Aby bylo možné rozhodnout, zda legislativní návrh zahrnuje tuto formu „uplatňování práva Unie“, je nejprve nutné posoudit, zda se na daný vnitrostátní legislativní návrh vztahuje určitý druh zákazu v unijním právu¹⁴⁰.

Příklad: vnitrostátní předpisy týkající se otevírací doby obchodů

Věc *Pelckmans* se týkala belgického právního předpisu o otevíracích hodinách v obchodech, řemeslnických provozech a v odvětví služeb¹⁴¹. Podle SDEU se listina neuplatňovala, neboť vnitrostátní právní úprava v oblasti otevírací doby obchodů obvykle nesplňuje podmínky pro omezení volného pohybu zboží (články 34 a 36 SFEU), dopadá-li na všechny hospodářské subjekty provozující činnosti na vnitrostátním území a postihuje-li stejným způsobem, právně i fakticky, uvádění tuzemských výrobků i výrobků pocházejících z jiných členských států na trh.

Omezení volného pohybu

- Vnitrostátní opatření, která jsou kvalifikována jako diskriminace na základě státní příslušnosti podle článku 18 SFEU, jako omezení volného pohybu občanů Unie (článek 21 SFEU), osob (článek 45 SFEU), služeb (článek 56 SFEU) nebo kapitálu (článek 63 SFEU) nebo svobody usazování (článek 49 SFEU), nebo jako množstevní omezení dovozu a vývozu (opatření s rovnocenným účinkem) (články 34 a 35 SFEU), jsou v zásadě zakázána, pokud členský stát nemůže dotčené omezení odůvodnit.
- Omezení volného pohybu je odůvodnitelné, je-li nezbytné pro účely legitimního cíle ve veřejném zájmu. Při posuzování toho, zda je dotčený legislativní návrh odůvodnitelný podle práva EU, vstupuje do hry jako relevantní faktor listina: vnitrostátní předpisy, které jsou chápány jako omezení volného pohybu, mohou

¹⁴⁰ SDEU, C-159/90, *The Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd proti Stephen Grogan a dalším*, 4. října 1991, body 27 a 31.

¹⁴¹ SDEU, C-483/12, *Pelckmans Turnhout NV proti Walter Van Gestel Balen NV a dalším*, 8. května 2014, body 24 a 25.

využívat unijních výjimek/odůvodnění, pouze pokud jsou slučitelné se základními právy Unie¹⁴².

- Vnitrostátní právní akty, které jsou chápány jako omezení volného pohybu, musí být v souladu s listinou, i když se týkají oblastí spadajících do pravomoci členských států.

Příklad: zákaz křížovek

Ve věci *Familiapress* byl řešen rakouský zákon o nekalé hospodářské soutěži (*Gesetz über unlauteren Wettbewerb*)¹⁴³. Zákon obsahoval obecný zákaz nabízet spotřebitelům bezplatné dárky vázané na prodej zboží nebo poskytování služeb. Tento zákaz se vztahoval i na vydavatele periodik, kteří vybízeli spotřebitele k účasti na loteriích. Zákonnost tohoto zákazu byla zpochybněna vydavatelem tisku se sídlem v Německu, který chtěl v Rakousku prodávat publikace, jež čtenářům nabízejí možnost účastnit se her (křížovek) za ceny. SDEU měl za to, že tento zákaz představuje omezení volného pohybu zboží (opatření s rovnocenným účinkem). Rakousko následně muselo předložit odůvodnění.

Rakouská vláda uvedla, že cílem dotčeného vnitrostátního právního předpisu je zachovat rozmanitost tisku. Při rozhodování o tom, zda je dotčené omezení odůvodnitelné, SDEU posoudil, zda by zachování rozmanitosti tisku mohlo představovat naléhavý požadavek, který odůvodňuje omezení volného pohybu zboží, a zda byla dodržena zásada proporcionality. Kromě toho byl jako obecná zásada práva Unie použit článek 10 EÚLP (svoboda projevu). SDEU měl za to, že dotčený zákaz by mohl poškodit právo na svobodu projevu. Zákaz tedy musel splňovat požadavky článku 10 EÚLP (tj. že byl stanoven zákonem a byl v demokratické společnosti nezbytný), aby byl v souladu s právem EU odůvodnitelný.

¹⁴² SDEU, C-98/14, *Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató kft a další proti Magyar Állam*, 11. června 2015, bod 74; SDEU, C-201/15, *Anonymi Geniki Etairia Tsimenton Iraklis (AGET Iraklis) proti Ypourgos Ergasias, Koinonikis Asfalisis kai Koinonikis Allilengyis* (velký senát), 21. prosince 2016, bod 63.

¹⁴³ SDEU, C-368/95, *Vereinigte Familiapress Zeitungsverlags- und vertriebs GmbH proti Heinrich Bauerovi Verlagovi*, 26. června 1997.

Zbavení podstaty práv spojených s občanstvím EU

Smlouva o fungování Evropské unie, článek 20

Zavádí se občanství Unie. Každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Unie. Občanství Unie doplňuje občanství členského státu, nenahrazuje je. [...]

Tato práva se vykonávají za podmínek a v mezích stanovených Smlouvami a opatřeními přijatými na jejich základě.

- Vnitrostátní opatření působící tak, že mohou občany Unie zbavit možnosti skutečně využívat podstatu práv, která jim byla přiznána na základě jejich postavení občanů Unie, jsou v zásadě zakázána článkem 20 SFEU¹⁴⁴. Avšak stejně jako v případě ustanovení o volném pohybu dává článek 20 SFEU možnost odůvodnění odchylky.
- Členské státy se mohou odvolávat na výjimku související s ochranou veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti.
- Při posuzování toho, zda je dotčený legislativní návrh odůvodnitelný podle práva EU, vstupuje do hry jako relevantní faktor listina: vnitrostátní návrh může využívat unijních výjimek/odůvodnění, pouze pokud zohledňuje základní práva Unie¹⁴⁵.

Příklad: povolení k pobytu pro otce občana EU

Pan Rendón Marín, kolumbijský státní příslušník, měl ve Španělsku ve výlučné péči své děti. Z důvodu záznamu v trestním rejstříku mu však bylo zamítnuto povolení k pobytu a čelil vyhoštění z území Španělska, a tedy z území EU, které by v důsledku toho opustily obě nezletilé děti na něm závislé. Předkládající soud si tudíž s ohledem na článek 20 SFEU položil otázku, zda vnitrostátní právo může v takové situaci zakázat bez možnosti odchylky udělit povolení k pobytu. Zatímco SDEU připustil, že článek 20 SFEU nebrání členským státům v tom, aby se opřely o veřejnou bezpečnost, zdůraznil, že je třeba dodržovat článek 7 listiny

144 SDEU, C-34/09, *Gerardo Ruiz Zambrano proti Office national de l'emploi (ONEm)* (velký senát), 8. března 2011; SDEU, C-87/12, *Kreshnik Ymeraga a další proti Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, 8. května 2013.

145 SDEU, C-304/14, *Secretary of State for the Home Department proti CS* (velký senát), 13. září 2016, bod 36; SDEU, C-165/14, *Alfredo Rendón Marín proti Administración del Estado* (velký senát), 13. září 2016, bod 81.

(respektování soukromého a rodinného života) ve spojení s povinností zohlednit nejlepší zájmy dítěte, uznanou v čl. 24 odst. 2 listiny¹⁴⁶.

Vnitrostátní legislativní opatření zahrnuje opravné prostředky, sankce nebo vymáhání, které lze uplatnit v souvislosti s právními akty EU (situace B.3)

Vnitrostátní opatření, která jsou používána k zajištění uplatňování a účinnosti práva EU (sankce, opravné prostředky a vymáhání), jsou považována za „uplatňování práva Unie“ ve smyslu čl. 51 odst. 1. V této souvislosti se na tato vnitrostátní opatření vztahují základní práva EU.

Další podrobnosti a konkrétní body, kterým je třeba věnovat ohledně takových opatření pozornost, viz vysvětlení k situaci A.4.

Vnitrostátní legislativní opatření zahrnuje právní pojem, který byl použit v právním aktu EU (situace B.4)

Někdy právní akt Unie odkazuje na pojmy vnitrostátního práva. Základní práva EU se uplatňují na tyto vnitrostátní pojmy, jsou-li používány ve spojení s dotčenými právními akty Unie nebo s vnitrostátními právními předpisy, jimiž se provádí uvedený právní akt Unie¹⁴⁷.

Další podrobnosti a konkrétní body, kterým je třeba věnovat ohledně takových opatření pozornost, viz vysvětlení k situaci A.5.

Vnitrostátní legislativní opatření zahrnuje dobrovolné odkazy na právo EU (jeho pojmy) (situace B.5)

Listina se nepoužije za okolností, kdy vnitrostátní zákonodárce – při úpravě čistě vnitrostátních situací – dobrovolně odkazuje na ustanovení nebo pojmy práva Unie.

¹⁴⁶ SDEU, C-165/14, *Alfredo Rendón Marín proti Administración del Estado* (velký senát), 13. září 2016, body 66 a 81.

¹⁴⁷ Viz například SDEU, C-442/00, *Ángel Rodríguez Caballero proti Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 12. prosince 2002, body 29–32; SDEU, C-520/03, *José Vicente Olaso Valero proti Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 16. prosince 2004, bod 34; SDEU, C-177/05, *María Cristina Guerrero Pecino proti Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)*, 13. prosince 2005, body 25 a 26.

Dobrovolný odkaz na právo EU nelze považovat za „uplatňování práva Unie“

- Pouhý odkaz na pojmy práva Unie nemá za následek zařazení vnitrostátního opatření do oblasti působnosti práva EU¹⁴⁸.
- V důsledku toho nemají členské státy na základě práva Unie žádnou povinnost respektovat v této situaci základní práva EU.

Poznámka k pravomoci SDEU

- Je třeba poznamenat, že SDEU má za určitých okolností podle článku 267 SFEU (rozhodování o předběžných otázkách) pravomoc vykládat ustanovení nebo pojmy práva Unie, a to i v případě, že se daná situace neřídí přímo právem Unie (např. je-li vnitrostátní odkaz na právo EU „přímý a bezpodmínečný“).
- Základem tohoto přístupu je, že je v zájmu právního řádu Unie, aby se předešlo budoucím rozdílným výkladům ustanovení nebo pojmů převzatých z práva Unie, jelikož je třeba je vykládat jednotně bez ohledu na okolnosti, za kterých se mají uplatňovat¹⁴⁹. V procesu výkladu ujných ustanovení může listina hrát úlohu výkladového nástroje¹⁵⁰.

Existence pravomocí EU sama o sobě nestačí

- Pouhá okolnost, že předmět vnitrostátního legislativního návrhu spadá do oblasti, v níž má Evropská unie pravomoci, nepostačuje k tomu, aby byla použitelná základní práva EU¹⁵¹.

Vnitrostátní legislativní návrh spadá do oblasti, v níž má EU pravomoci (situace B.6)

Pouhá okolnost, že vnitrostátní legislativní návrh spadá do oblasti, v níž má EU pravomoci, nepostačuje k tomu, aby bylo možné uplatnit příslušná základní práva EU¹⁵².

148 SDEU, C-482/10, *Teresa Cicala proti Regione Siciliana*, 21. prosince 2011, bod 17 a dictum.

149 SDEU, C-28/95, *A. Leur-Bloem proti Inspecteur der Belastingdienst/Ondernemingen Amsterdam 2*, 17. července 1997, bod 34; SDEU, C-482/10, *Teresa Cicala proti Regione Siciliana*, 21. prosince 2011, body 17–20.

150 To je zřejmé i z hlediska vnitrostátního práva. Viz FRA (2018), *Challenges and opportunities for the implementation of the Charter of Fundamental Rights*, stanovisko Agentury Evropské unie pro základní práva, Vídeň, 04/2018.

151 SDEU, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández a další proti Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) a dalším*, 10. července 2014, bod 46. Viz však dalekosáhlý návrh generální advokátky Sharpston v jejich závěrech ve věci C-34/09, 30. září 2010, bod 163.

152 SDEU, C-198/13, *Victor Manuel Julian Hernández a další proti Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) a dalším*, 10. července 2014, bod 46.

Příklad: Španělské pracovní právo

Věc *Poclava* se týkala španělského právního předpisu stanovujícího a upravujícího pracovní smlouvu na dobu neurčitou na podporu podnikatelů a stanovující zkušební dobu v délce jednoho roku¹⁵³. SDEU rozhodl, že ačkoli je ochrana zaměstnanců v případě výpovědi pracovní smlouvy jedním z prostředků k dosažení cílů stanovených článkem 151 SFEU a unijní zákonodárce je příslušný v této oblasti podle podmínek stanovených v čl. 153 odst. 2 SFEU, nespadají situace, které nebyly předmětem opatření přijatých na základě těchto článků, do působnosti práva EU.

- Existence pravomoci EU v příslušné oblasti se stane relevantní pouze tehdy, jsou-li splněny dvě podmínky:
 - EU vykonala svou pravomoc přijetím legislativních opatření,
 - vnitrostátní opatření spadá do přesné oblasti působnosti těchto legislativních opatření EU (podrobnosti viz [situace B.1](#)).

Existuje další druh spojitosti mezi vnitrostátním legislativním návrhem a ustanoveními práva EU (situace B.7)

Základní práva EU se uplatňují pouze tehdy, pokud tato spojitost s právem Unie znamená, že vnitrostátní návrh představuje uplatňování práva EU.

Posouzení dalších souvislostí s právem EU s ohledem na logiku čl. 51 odst. 1 listiny

- Pokud na základě výše popsaných situací nedospějete k závěru, že se použijí základní práva EU, je pravděpodobné, že se nepoužijí.
- Pokud jste však zjistili nějaký jiný druh spojitosti s právem EU, nelze vyloučit, že by tato spojitost mohla vést k uplatnění základních práv EU.
- Pro konečné posouzení je třeba mít na paměti logiku čl. 51 odst. 1 listiny, která má zajistit, aby nedošlo k porušení základních práv EU v oblastech činnosti EU, ať už prostřednictvím opatření na úrovni EU, nebo uplatňováním práva EU členskými státy (viz [kapitola 4](#))¹⁵⁴.

153 SDEU, C-117/14, *Grima Janet Nisttahuz Poclava proti Josemu Marióvi Arizovi Toledanovi (Taberna del Marqués)*, 5. února 2015, bod 41.

154 SDEU, C-206/13, *Cruciano Siragusa proti Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo*, 6. března 2014, bod 31.

8. Kontrola souladu s listinou

- Tato kapitola obsahuje jedenáct otázek ke kontrole slučitelnosti vnitrostátních legislativních návrhů v oblasti základních práv.
- Zaměřuje se na základní práva EU jako na obecné zásady práva EU nebo podle listiny. Základní práva EU lze vyjádřit rovněž v ustanoveních Smluv¹⁵⁵ a v sekundárním právu EU¹⁵⁶. Pokud legislativní návrh spadá do oblasti působnosti takových ustanovení práva EU, měly by být zohledněny i zvláštní požadavky těchto ustanovení.
- V právní teorii a praxi se sled a přesný rozsah kroků a otázek, které mají být přijaty a položeny při posuzování shody v oblasti lidských práv, liší. V tomto ohledu není plně v souladu ani judikatura. Tento kontrolní seznam nemá vytvořit žádný „vzor“; jeho cílem je spíše pomoci uživateli s posuzováním příslušných aspektů lidských práv v souvislosti s konkrétním legislativním návrhem.

Fáze I: Určení omezení základních práv

Listina základních práv, čl. 52 odst. 1

Každé omezení výkonu práv a svobod uznaných touto listinou musí být stanoveno zákonem a respektovat podstatu těchto práv a svobod. Při dodržení zásady proporcionality mohou být omezení zavedena pouze tehdy, pokud jsou nezbytná a pokud skutečně odpovídají cílům obecného zájmu, které uznává Unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého.

1. Omezuje návrh základní práva EU?

- Dotýká se navrhované vnitrostátní opatření práv?
- Ověřte přesný obsah příslušných základních práv za pomoci zdrojů výkladu uvedených v kapitole 6. To vám pomůže pochopit, zda návrh omezuje výkon základních práv uznaných v listině.

155 Viz článek 157 konsolidovaného znění Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), Úř. věst. C 326, 26. října 2012.

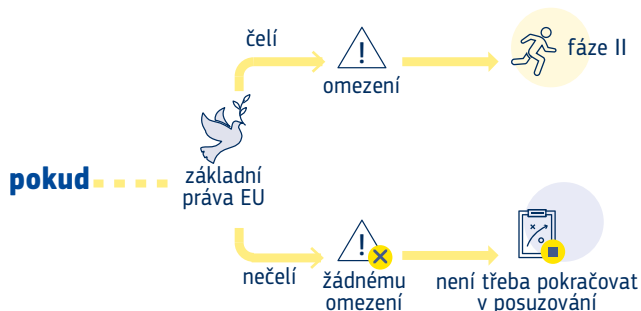
156 Viz například směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, Úř. věst. L 303, 2. prosince 2000, s. 16–22.

Příklady: Omezení práv

Příkladem omezení čl. 15 odst. 1 listiny (právo pracovat a právo svobodné volby povolání) je zákaz, aby pilot pokračoval v létání i po dosažení věku 65 let. Takový zákaz zároveň zavádí diskriminační zacházení založené na věku (čl. 21 odst. 1 listiny)¹⁵⁷.

Příkladem omezení výkonu práva volit (čl. 39 odst. 2 listiny) jsou vnitrostátní právní předpisy, které stanovují zákaz práva volit v případě odsouzení za trestný čin¹⁵⁸.

Příkladem omezení práva na respektování soukromého života (článek 7 listiny) je příprava a využití psychologického posudku v souvislosti se žádostí o mezinárodní ochranu týkající se sexuální orientace žadatele¹⁵⁹. Tak je tomu i v případě, že provedení psychologických testů, na nichž je posudek založen, je formálně podmíněno souhlasem dotčené osoby. Podle SDEU je v kontextu azylového řízení třeba mít za to, že souhlas nemusí být nutně dán svobodně a je vlastně poskytnut pod tlakem okolností, v nichž se žadatelé o mezinárodní ochranu nacházejí.

Příkladem omezení svobody podnikání (článek 16 listiny) je povinnost určitých osob povinných k dani složit jistinu pro účely registrace k DPH (která může činit až 500 000 EUR). SDEU měl za to, že za okolností ve věci *BB construct* je překážkou volného využívání finančních zdrojů podniku, a tudíž je zásahem do jeho svobody podnikání¹⁶⁰.

¹⁵⁷ SDEU, C-190/16, *Werner Fries proti Lufthansa CityLine GmbH*, 5. července 2017, body 34 a 71.

¹⁵⁸ SDEU, C-650/13, *Thierry Delvigne proti Commune de Lesparre Médoc a Préfet de la Gironde* (velký senát), 6. října 2015, bod 45.

¹⁵⁹ SDEU, C-473/16, *F proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, 25. ledna 2018, body 52–54.

¹⁶⁰ SDEU, C-534/16, *Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky proti BB construct s.r.o.*, 26. října 2017, bod 38.

Fáze II: Posouzení, zda jsou omezení vůbec přípustná

2. Mohou být dotčena základní práva předmětem omezení?

- Ověřte, zda se jedná o absolutní právo zakotvené v listině.
- Listina výslovně neuvádí, jaká práva jsou absolutní. Na základě Vysvětlení k listině¹⁶¹, EÚLP a judikatury evropských soudů lze za absolutní práva považovat lidskou důstojnost (článek 1 listiny)¹⁶², zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestu (článek 4 listiny)¹⁶³, zákaz otroctví a nucené práce (čl. 5 odst. 1 a 2 listiny)¹⁶⁴, vnitřní svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání (čl. 10 odst. 1 listiny)¹⁶⁵, presumpci nevinny a právo na obhajobu (článek 48 listiny)¹⁶⁶, zásadu zákonnosti (čl. 49 odst. 1 listiny)¹⁶⁷ a právo nebýt dvakrát trestně stíhán nebo trestán za stejný trestný čin (článek 50 listiny)¹⁶⁸.

161 Podle Vysvětlení k listině jsou smysl i oblast působnosti článku 4, čl. 5 odst. 1 a 2, čl. 10 odst. 1, článku 48 a čl. 49 odst. 1 listiny stejně jako odpovídající články Evropské úmluvy o lidských právech (EÚLP).

162 Podle Vysvětlení k listině nemůže být žádné z práv v listině použito na újmu důstojnosti jiného a lidská důstojnost je součástí podstaty práv stanovených listinou. Musí být proto respektována, a to i tam, kde určité právo omezuje.

163 Odpovídá článku 3 EÚLP. Toto ustanovení neobsahuje žádné omezení. V čl. 15 odst. 2 EÚLP (článek 15 se týká odstoupení od závazků v případě ohrožení) je rovněž výslovně uvedeno, že se jedná o právo, ze kterého není výjimka.

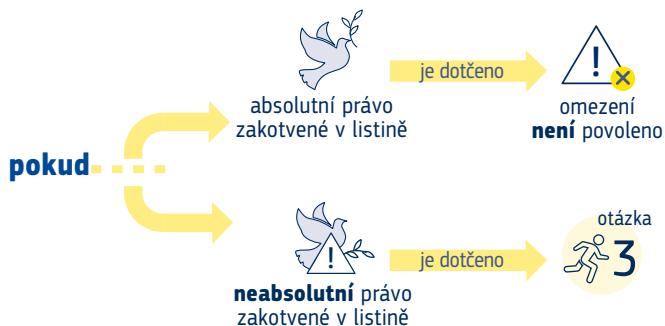
164 Odpovídá článku 4 EÚLP. Toto ustanovení neobsahuje žádné omezení. V čl. 15 odst. 2 EÚLP je rovněž výslovně uvedeno, že se jedná o právo, ze kterého není výjimka.

165 Odpovídá čl. 9 odst. 1 EÚLP. Podle tohoto ustanovení může za určitých podmínek podléhat omezením pouze právo na svobodu projevovat náboženské vyznání nebo přesvědčení. Je však třeba poznamenat, že článek 15 EÚLP neuvádí, že z čl. 9 odst. 1 není výjimka.

166 Odpovídá čl. 6 odst. 2 a 3 EÚLP. Tato ustanovení neobsahují žádné omezení. Všimněte si však, že článek 15 EÚLP neuvádí, že z čl. 6 odst. 2 a 3 není výjimka.

167 Odpovídá čl. 7 odst. 1 EÚLP. Toto ustanovení neobsahuje žádné omezení. V čl. 15 odst. 2 EÚLP je rovněž výslovně uvedeno, že se jedná o právo, ze kterého není výjimka.

168 Jak upozorňují vysvětlení k článku 50, podle článku 4 protokolu č. 7 k EÚLP nelze od zásady zákazu dvojího trestu odstoupit.

3. Jsou omezení stanovena zákonem?

- Ověřte, zda jsou omezení stanovena zákonem, a to buď vnitrostátním právem¹⁶⁹, nebo právními akty EU¹⁷⁰.
- Ověřte, zda jsou omezení dostatečně dostupná a předvídatelná. Předvídatelnost je klíčovým kritériem při práci na návrzích právních aktů a byla podrobně rozpracována v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva.

Příklad: dostupnost a předvídatelnost

Akt je dostupný, pokud byl řádně zveřejněn (například právo EU se zveřejňuje v Úředním věstníku EU). Předvídatelnost vyžaduje dostatečně přesnou formulaci aktu, aby občan mohl své chování přizpůsobit dané normě. Občané musí mít možnost předvídat, v přiměřené míře, důsledky, které ze zákona vyplývají. Právní předpis musí rovněž dostatečně jasně vymezit prostor pro uvážení, který mají příslušné orgány uplatňující daný předpis¹⁷¹.

¹⁶⁹ Viz například SDEU, C-650/13, *Thierry Delvigne proti Commune de Lesparre Médoc a Préfet de la Gironde* (velký senát), 6. října 2015, bod 47.

¹⁷⁰ Například nařízení nebo směrnice EU: SDEU, C-190/16, *Werner Fries proti Lufthansa CityLine GmbH*, 5. července 2017, bod 37; SDEU, C-601/15 PPU, *J. N. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* (velký senát), 15. února 2016, bod 51.

¹⁷¹ ESLP, *Sunday Times proti Spojenému království*, č. 6538/74, 26. dubna 1979, bod 49; ESLP, *Malone proti Spojenému království*, č. 8691/79, 2. srpna 1984, bod 68.

4. Je zaručeno respektování podstaty dotčeného základního práva?

- Ověřte, zda je dotčen podstatný obsah¹⁷² dotčeného práva. Zpochybňuje toto omezení právo jako takové? Respektuje toto omezení skutečnou podstatu dotčeného práva?
- Je pravděpodobné, že toto omezení nezpochybňuje právo jako takové, pokud omezuje jeho výkon za přesně vymezených a omezených okolností¹⁷³.

Příklad: právo na respektování soukromého života (článek 7 listiny)

Ve věcech *Schrems* a *Digital Rights* se SDEU domníval, že právní předpis, který orgánům veřejné moci umožňuje všeobecný přístup k obsahu elektronických komunikací, ohrožuje podstatu základního práva na respektování soukromého života zaručeného článkem 7 listiny¹⁷⁴.

Příklad: právo na účinnou právní ochranu (článek 47 listiny)

Ve věci *Schrems* dospěl SDEU k závěru, že právní úprava, která nestanoví procesním subjektům žádnou možnost využít právních prostředků s cílem získat přístup k osobním údajům, které se jich týkají, nebo dosáhnout opravy či výmazu těchto údajů, nerespektuje podstatu základního práva na účinnou právní ochranu zakotveného v článku 47 listiny¹⁷⁵.

172 SDEU používá též takové výrazy, jako je „samotná podstata“ a „samotná zásada“; viz například SDEU, spojené věci C-379/08 a C-380/08, *Raffinerie Mediterranee (ERG) SpA, Polimeri Europa SpA a Syndial SpA proti Ministero dello Sviluppo economico a dalším (C-379/08) a ENI SpA proti Ministero Ambiente e Tutela del Territorio e del Mare a dalším (C-380/08)* (velký senát), 9. března 2010, bod 88.

173 Viz například SDEU, C-258/14, *Eugenia Florescu a další proti Casa Județeană de Pensii Sibiu a dalším* (velký senát), 13. června 2017, bod 55; SDEU, C-190/16, *Werner Fries proti Lufthansa CityLine GmbH*, 5. července 2017, body 38 a 75; SDEU, C-524/15, *Trestní řízení proti Lucovi Mencimu* (velký senát), 20. března 2018, bod 43.

174 SDEU, C-362/14, *Maximillian Schrems proti Data Protection Commissioner* (velký senát), 6. října 2015, bod 94.

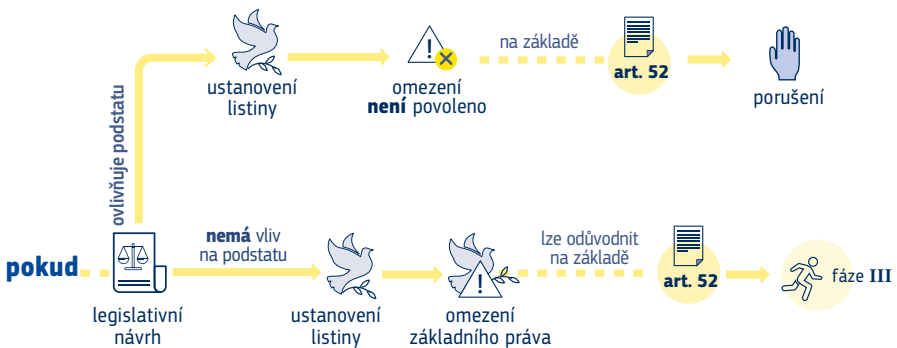
175 Tamtéž, bod 95.

Příklad: právo občanů Unie volit ve volbách do Evropského parlamentu (čl. 39 odst. 2 listiny)

Věc *Delvigne* se týkala vnitrostátního právního předpisu stanovujícího zákaz práva volit v případě odsouzení pro trestný čin¹⁷⁶. SDEU měl za to, že toto omezení výkonu práva zaručeného v čl. 39 odst. 2 listiny respektuje podstatu tohoto práva. Uvedené omezení totiž neohrozilo toto právo jako takové, protože jeho účinkem bylo vyloučit některé osoby ze skupiny osob, které měly právo volit ve volbách do Evropského parlamentu, za zvláštních podmínek a z důvodu jejich chování, pokud byly uvedené podmínky splněny.

Příklad: právo každého pracovat a vykonávat svobodně zvolené povolání (čl. 15 odst. 1 listiny)

Ve věci *Fries* SDEU posoudil platnost nařízení EU, které vede k omezení svobody držitelů průkazu způsobilosti pilota, kteří dosáhli věku 65 let, zvolit si povolání, protože od dosažení věku 65 let již nesmí vykonávat funkci pilota letadla v obchodní letecké dopravě¹⁷⁷. Toto omezení nemělo vliv na samotnou podstatu svobody zvolit si povolání, jelikož pouze uložilo určitá omezení profesní činnosti držitelů průkazu způsobilosti pilota, kteří dosáhli věku 65 let.

¹⁷⁶ SDEU, C-650/13, *Thierry Delvigne proti Commune de Lesparre Médoc a Préfet de la Gironde* (velký senát), 6. října 2015, bod 48.

¹⁷⁷ SDEU, C-190/16, *Werner Fries proti Lufthansa CityLine GmbH*, 5. července 2017, bod 38.

Fáze III: Posouzení, zda jsou omezení odůvodnitelná

5. Slouží omezení legitimnímu cíli?

- Co je cílem omezení?
- Ověřte, zda je tento cíl legitimní. Splňuje cíle obecného zájmu nebo potřebu chránit práva a svobody jiných osob? SDEU zvolil k označení cíle za legitimní poměrně široký postoj¹⁷⁸.
- Skutečnost, že existuje několik cílů zároveň, nepředstavuje překážku toho, aby existoval legitimní cíl¹⁷⁹.
- Ověřte, zda soudy mohou určit legitimní cíl pro účely přezkumu: sledovaný cíl musí jasně vyplývat buď ze samotného opatření, nebo z jiných prvků obecného kontextu dotčeného opatření.

Příklad: právo na respektování soukromého a rodinného života (článek 7 listiny)

V kontextu žádosti o azyl může být zásah do soukromého života žadatele odůvodněn vyhledáváním informací umožňujících posoudit jeho skutečnou potřebu mezinárodní ochrany. V této věci se dotčený zásah týkal posouzení prohlášení žadatele o mezinárodní ochranu týkajících se jeho sexuální orientace¹⁸⁰.

Příklad: svoboda podnikání (článek 16 listiny)

V souvislosti s DPH může být zásah do svobody podnikání osoby odůvodněn legitimními cíli zajistit správný výběr této daně a předcházet daňovým podvodům¹⁸¹. V tomto případě se zásah týkal povinnosti složit jistotu při registraci k DPH.

178 Za „legitimní“ byly pokládány například tyto cíle: zřízení společné organizace trhu (SDEU, věc 44/79, *Liselotte Hauer proti Land Rheinland-Pfalz*, 13. prosince 1979); ochrana veřejného zdraví a veřejné bezpečnosti (SDEU, C-293/97, *The Queen proti Secretary of State for the Environment, Minister of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte: H. A. Standley a další*, 29. dubna 1999); a požadavky na mezinárodní bezpečnost (SDEU, spojené věci C-402/05 P a C-415/05 P, *Yassin Abdullah Kadi a Al Barakat International Foundation proti Radě Evropské unie a Komisi Evropských společenství* (velký senát), 3. září 2008). Avšak čistě hospodářské důvody, jako je podpora národního hospodářství nebo jeho řádné fungování, nemohou představovat odůvodnění překážek právem EU (SDEU, C-201/15, *Anonymní Geniki Etairia Tsimenton Iraklis (AGET Iraklis) proti Ypourgos Ergasias, Koinonikis Asfalisis kai Koinonikis Allilengyis* (velký senát), 21. prosince 2016, bod 72).

179 SDEU, spojené věci C-159/10 a C-160/10, *Gerhard Fuchs (C-159/10) a Peter Köhler (C-160/10) proti Land Hessen*, 21. července 2011, bod 44.

180 SDEU, C-473/16, *F proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, 25. ledna 2018, bod 58.

181 SDEU, C-534/16, *Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky proti BB construct s.r.o.*, 26. října 2017, bod 39.

6. Je omezení vhodné k řešení zjištěného problému?

- Ověřte vhodnost omezení. Je omezení vhodné k dosažení sledovaného cíle?
- Ověřte vnitřní koherenci: Právní předpisy jsou vhodné k zajištění uskutečnění sledovaného cíle pouze tehdy, pokud těchto cílů dosahují koherentním a systematickým způsobem¹⁸².
- Ověřte, zda výjimky z ustanovení právního předpisu mohou v určitých případech ohrožovat jeho koherenci, zejména když z důvodu svého rozsahu vedou k výsledku, který je v rozporu s cílem sledovaným daným předpisem¹⁸³.

7. Překračuje omezení to, co je nezbytné k dosažení sledovaného cíle? Jsou k dispozici nějaká opatření, která by do základních práv zasahovala méně?

- Ověřte nezbytnost omezení. Existují nějaké alternativy?
- Pokud se nabízí volba mezi několika přiměřenými opatřeními, je třeba zvolit nejméně omezující opatření, tj. opatření, které nejméně zasahuje do dotčeného základního práva¹⁸⁴.

8. Jsou omezení přiměřená sledovanému cíli?

- Způsobené nevýhody nesmí být nepřiměřené sledovanému cíli¹⁸⁵.
- Opatření by nemělo osobám, kterých se omezení týká, ukládat nepřiměřenou a nadměrnou zátěž ve vztahu ke sledovanému cíli¹⁸⁶.
- Je třeba vyvážit zájem na splnění legitimního cíle oproti zásahu do dotčeného základního práva.

¹⁸² SDEU, C-190/16, *Werner Fries proti Lufthansa CityLine GmbH*, 5. července 2017, bod 48.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ SDEU, C-134/15, *Lidl GmbH & Co. KG proti Freistaat Sachsen*, 30. června 2016, bod 33; SDEU, C-189/01, *H. Jippes, Afdeling Groningen van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren a Afdeling Assen en omstreken van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren proti Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 12. července 2001, bod 81.

¹⁸⁵ SDEU, spojené věci C-92/10 a C-93/09, *Volker und Markus Schecke GbR (C-92/09) a Hartmut Eifert (C-93/09) proti Land Hessen* (velký senát), 9. listopadu 2010, body 76 a 77; SDEU, C-189/01, *H. Jippes, Afdeling Groningen van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren a Afdeling Assen en omstreken van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren proti Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij*, 12. července 2001, bod 81.

¹⁸⁶ SDEU, C-258/14, *Eugenia Florescu a další proti Casa Județeană de Pensii Sibiu a dalším* (velký senát), 13. července 2017, bod 58.

- Je-li dotčeno několik základních práv, musí být zachován nezbytný soulad požadavků vážících se k ochraně těchto různých práv a svobod a spravedlivá rovnováha mezi nimi¹⁸⁷.

Příklad práva na respektování soukromého a rodinného života (článek 7 listiny)

Ve věci *F*. SDEU považoval provedení a použití odborného psychologického posudku v souvislosti se sexuální orientací žadatele v kontextu žádosti o mezinárodní ochranu za nepřiměřené sledovanému cíli, jelikož závažnost zásahu do práva na respektování soukromého života, který představuje, nelze považovat za přiměřenou užitečnosti, kterou může případně mít pro posouzení skutečností a okolností podle příslušné směrnice, tj. směrnice 2011/95/EU¹⁸⁸.

Případ svobody podnikání (článek 16 listiny)

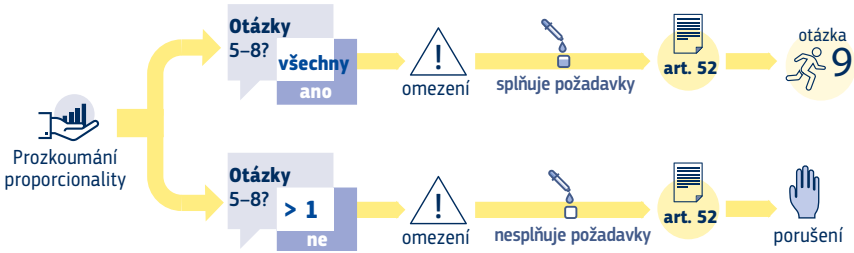
Ve věci *BB construct* SDEU uvádí prvky, které je třeba zohlednit při posuzování toho, zda je vnitrostátní právní úprava, která požaduje složení jistoty při registraci k DPH, nezbytná pro dosažení cíle spočívajícího v zajištění správného výběru DPH a v předcházení daňovým podvodům¹⁸⁹. Relevantním faktorem je skutečnost, že výši jistoty vypočte systém informačních technologií automaticky, aniž by došlo ke změně dané částky. To by v některých případech mohlo vést k výsledku, který by překračoval rámec toho, co je nezbytné k zajištění správného výběru DPH a předcházení daňovým únikům. Zásada proporcionality dále vyžaduje, aby výše jistoty byla přiměřená riziku budoucích nedoplatků na dani a výši předchozích daňových dluhů.

V projednávané věci však předkládající soud uvádí, že uvedená jistota činí 500 000 EUR a vzhledem k její výši může vést k tomu, že společnost *BB construct* bude nucena prohlásit se za platebně neschopnou. SDEU rozhodl, že složení jistoty – s ohledem na skutečnost, že se jednalo o významnou částku – by bez odůvodnění připravilo dotčenou společnost o její zdroje ihned od jejího založení a zabránilo by rozvoji jejích hospodářských činností a že by jistota byla zjevně nepřiměřeným zásahem do svobody podnikání.

187 SDEU, C-283/11, *Sky Österreich GmbH proti Österreichischer Rundfunk* (velký senát), 22. ledna 2013, bod 60; SDEU, C-275/06, *Productores de Música de España (Promusicae) proti Telefónica de España SAU* (velký senát), 29. ledna 2008, body 65 a 66.

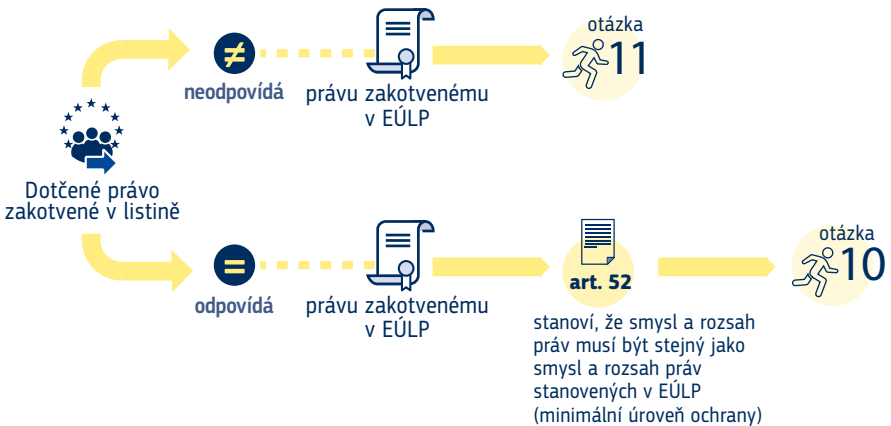
188 SDEU, C-473/16, *F proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, 25. ledna 2018, body 59–69.

189 SDEU, C-534/16, *Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky proti BB construct s.r.o.*, 26. října 2017, body 40–42.

9. Odpovídá dotčené právo zakotvené v listině právu zaručenému EÚLP?

- Ověřte Vysvětlení k listině týkající se dotčeného práva a seznam uvedený ve vysvětleních k čl. 52 odst. 3 listiny. Viz příloha.

10. Jsou omezení v souladu s EÚLP?

- Při stanovování omezení práv odpovídajících právům zakotveným v EÚLP je nezbytné dodržovat normy stanovené v podrobných ujednáních o omezeních stanovených v EÚLP.
- Ověřte EÚLP a judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a určete, zda je omezení povoleno.

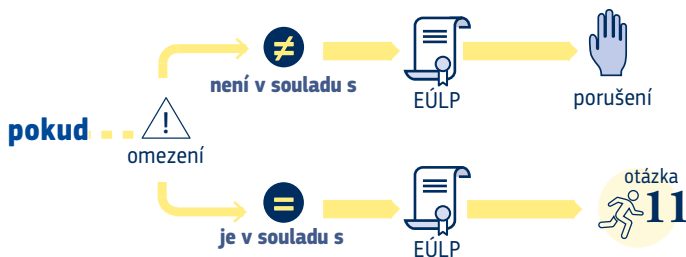
Příklad: právo na svobodu projevu

Článek 10 EÚLP (svoboda projevu) obsahuje omezené podrobné důvody pro omezení této svobody. V důsledku toho lze tyto důvody pouze zohlednit jako legitimní cíle odůvodňující omezení odpovídajícího práva zakotveného v listině (článek 11).

Příklad: právo na svobodu

Věc *Al Chodor* se týkala posouzení omezení výkonu základního práva na svobodu zakotveného v článku 6 listiny, který odpovídá článku 5 EÚLP¹⁹⁰. SDEU proto odkázal na Evropský soud pro lidská práva, podle něhož musí být veškeré zbvavení svobody zákonné nejen v tom smyslu, že musí mít právní základ ve vnitrostátním právu, ale tato zákonnost se týká také kvalitativní stránky zákona a znamená, že vnitrostátní zákon dovolující zbvavení svobody musí být při svém uplatňování dostatečně dostupný, přesný a předvídatelný, aby se zabránilo veškerému riziku svévole.

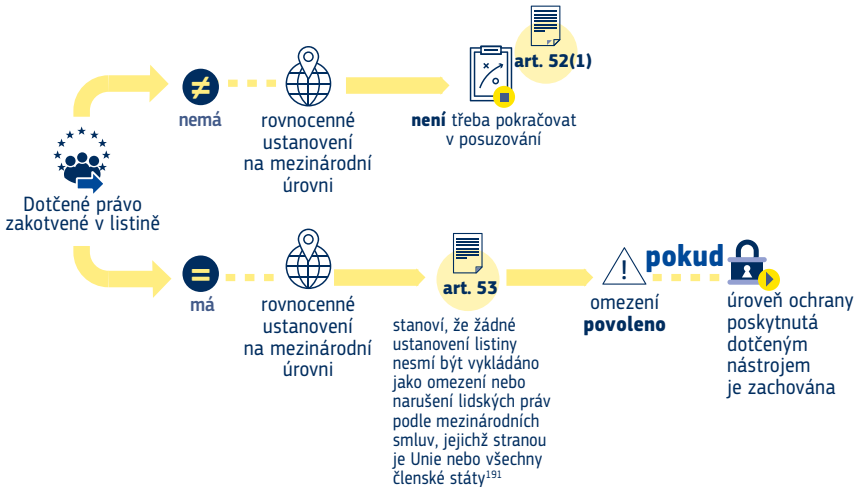
Věc *Al Chodor* se týkala zajištění žadatelů o azyl. SDEU jej pokládal za závažný zásah do práva těchto žadatelů na svobodu, které je podmíněno dodržováním striktních záruk, jimiž jsou existence právního základu, srozumitelnost, předvídatelnost, dostupnost a ochrana před svévolí. V tomto případě rozhodl, že tyto požadavky by mohl splňovat pouze obecně závazný právní předpis.

¹⁹⁰ SDEU, C-528/15, *Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie proti Salahu Al Chodorovi a dalším*, 15. března 2017, body 37-47.

11. Existuje ohledně dotčených práv zakotvených v listině obdobné ustanovení v jiných nástrojích v oblasti lidských práv, jejichž stranou je Unie nebo všechny členské státy?

- Ověřte, zda existují rovnocenná ustanovení. Přehled takových práv je uveden v příloze.
- Ověřte, zda je dodržena úroveň ochrany tohoto rovnocenného ustanovení.

¹⁹¹ Přehled stavu ratifikace nejdůležitějších úmluv v oblasti lidských práv členskými státy EU je k dispozici na internetových stránkách agentury FRA (na úrovni OSN a Rady Evropy).

Příloha: Přehled práv zakotvených v listině

Na základě Vysvětlení k listině podává tato příloha přehled o 50 základních právech zakotvených v listině a zasazuje je do kontextu nástrojů Rady Evropy a OSN v oblasti lidských práv, jakož i zdrojů práva EU a vnitrostátního práva.

A. Odpovídající ustanovení EÚLP

- Podle čl. 52 odst. 3 listiny musí být smysl a rozsah (včetně povolených omezení) odpovídajících práv zakotvených v listině stejné jako ty, které jim přikládá EÚLP (včetně protokolů).
- Z tohoto důvodu jsou v přehledu uvedeny odpovídající články EÚLP na základě:
 - vysvětlení k listině týkajících se jednotlivých ustanovení a
 - vysvětlení k listině týkajících se čl. 52 odst. 2.

B. Rovnocenná ustanovení v jiných nástrojích v oblasti lidských práv

- V souladu s článkem 53 listiny by měla být zachována úroveň ochrany poskytovaná jinými nástroji v oblasti lidských práv, jejichž stranou je Unie nebo všechny členské státy.
- Z tohoto důvodu uvádí přehled rovnocenná práva v jiných nástrojích v oblasti lidských práv, jejichž stranou je Unie nebo všechny členské státy. Tyto zdroje jsou někdy zmíněny ve Vysvětleních k listině, ne však vždy.
- Není-li zdroj uveden ve Vysvětleních k listině, je dotčené ustanovení označeno hvězdičkou (*).

C. Příslušné unijní a vnitrostátní právní zdroje

- Podle čl. 52 odst. 2 listiny práva uznaná listinou, jež jsou podrobněji upravena ve Smlouvách, jsou vykonávána za podmínek a v mezích v nich stanovených. Z tohoto důvodu jsou tato ustanovení uvedena v přehledu, pokud jsou uvedena ve Vysvětleních k listině.
- Přehled rovněž zmiňuje odkazy na ustanovení sekundárního práva EU uvedené ve Vysvětleních k listině. Další odkazy naleznete v databázi Charterpedia.
- Zmiňuje rovněž práva, která podle Vysvětlení k listině odpovídají vnitrostátním ústavním tradicím. Podle čl. 52 odst. 4 listiny musí být tato práva vykládána v souladu s těmito tradicemi.
- Odkazuje na vnitrostátní právo uvedené ve Vysvětleních k listině.
- Poskytuje různé informace získané z Vysvětlení k listině, například zda se jedná o právo specifické pro EU (např. právo volit ve volbách do Evropského parlamentu).

Listina základních práv		Odpovídající ustanovení EÚLP (včetně opčních protokolů) ¹	Jiné odpovídající nástroje Rady Evropy ²	Nástroje OSN v oblasti lidských práv ³	Právo EU / vnitrostátní právo uvedené ve Vysvětleních k listině
Článek 1	Lidská důstojnost			Článek 1 ICCPR; článek 1 ICESCR; článek 17 CRPD	Judikatura SDEU
Čl. 2 odst. 1	Právo na život	Článek 2		Čl. 6 odst. 1 ICCPR; článek 10 CRPD; článek 6 CRC	
Čl. 2 odst. 2	Neexistuje trest smrti	Články 1 a 2 protokolu č. 6; protokol č. 13-1		Čl. 6 odst. 2-6 ICCPR; OPICCPR – DP	
Článek 3	Právo na nedotknutelnost lidské osobnosti		Úmluva o lidských právech a biomedicíně (ETS 164 a dodatkový protokol ETS 168)*	Článek 7 ICCPR; čl. 7 odst. 1 písm. g) Statutu Mezinárodního trestního soudu, který byl přijat v Římě dne 17. července 1998*	Judikatura SDEU

1 Na tato ustanovení EÚLP se odkazuje i ve Vysvětleních k listině (s výjimkou článků 20 a 23 listiny, u nichž Vysvětlení na EÚLP neodkazují).
2 Je uveden pouze výtěr příslušných ustanovení. Jsou brány v úvahu pouze základní úmluvy o lidských právech, které ratifikovalo všech 28 členských států EU (výjimka: ESC a ESC 96).

3 Je uveden pouze výtěr příslušných ustanovení. Jsou brány v úvahu pouze základní úmluvy o lidských právech, které ratifikovalo všech 28 členských států EU (výjimka: OPCRC – SC podepsalo 28 států, ale ratifikace proběhla jen ve 27 z nich).

* Ustanovení, na která odkazují Vysvětlení k listině, jsou označena hvězdičkou (*).

Listina základních práv		Odpovídající ustanovení EULP (včetně opčních protokolů) ¹	Jiné odpovídající nástroje Rady Evropy ²	Nástroje OSN v oblasti lidských práv ³	Právo EU / vnitrostátní právo uvedené ve Vysvětleních k listině
Článek 4	Zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu	Článek 3	ECPT	Článek 7 ICCPR; CAT, článek 15 CRPD; článek 37 CRC; čl. 5 písm. b) ICERD	
Čl. 5 odst. 1	Otroctví nebo nucené práce	Článek 4		Článek 8 ICCPR	
Čl. 5 odst. 2	Nucené nebo povinné práce				
Čl. 5 odst. 3	Obchodování s lidmi		Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi	Čl. 8 odst. 1 a 2 ICCPR	Příloha k Úmluvě o Europolu, zejména čl. 27 odst. 1 této úmluvy; rámcové rozhodnutí EU o boji proti obchodování s lidmi (Úř. věst. L 203, 1.8.2002, s. 1)
Článek 6	Právo na svobodu a bezpečnost	Článek 5		Články 9 a 10 ICCPR; článek 14 CRPD	Články 82, 83 a 85 SFEU
Článek 7	Respektování soukromého a rodinného života	Článek 8		Článek 17 ICCPR, článek 22 CRPD; článek 16 CEDAW; článek 16 CRC; čl. 5 písm. d) ICERD	

Listina základních práv	Odpovídající ustanovení EÚLP (včetně opčních protokolů) ¹	Jiné odpovídající nástroje Rady Evropy ²	Nástroje OSN v oblasti lidských práv ³	Právo EU / vnitrostátní právo uvedené ve Vysvětleních k listině
Čl. 8 odst. 1	Článek 8	Úmluva o ochraně údajů (Úmluva 108)*		Článek 16 SFEU a článek 39 SEU; směrnice 95/46/ES; nařízení č. 45/2001
Čl. 8 odst. 2				
Čl. 8 odst. 3				
Článek 9	Článek 12		Článek 23 ICCPR	Odkaz na „vnitrostátní právní předpisy“
Čl. 10 odst. 1	Článek 9		Článek 18 ICCPR; článek 14 CRC; čl. 5 písm. d) ICERD	Odkaz na „vnitrostátní ústavní tradice“ a „vnitrostátní právní předpisy“
Čl. 10 odst. 2	Článek 9			Judikatura SDEU; Protokol o systému veřejnoprávního vysílání v členských státech, který je přílohou Smluv; směrnice Rady 89/552/ES (zejména 17. bod odůvodnění této směrnice)

Listina základních práv		Odpovídající ustanovení EULP (včetně opčních protokolů) ¹	Jiné odpovídající nástroje Rady Evropy ²	Nástroje OSN v oblasti lidských práv ³	Právo EU / vnitrostátní právo uvedené ve Vysvětleních k listině
Čl. 11 odst. 1	Svoboda projevu	Článek 10		Článek 19 ICCPR; článek 21 CRPD; článek 13 CRC; čl. 5 písm. d) ICERD	
Čl. 11 odst. 2	Svoboda a pluralita sdělovacích prostředků			Článek 17 CRC	Judikatura SDEU; Protokol o systému veřejnoprávního vysílání v členských státech, který je přílohou Smluv; směrnice Rady 89/552/ES (zejména 17. bod odůvodnění této směrnice); odkaz na „právo v oblasti hospodářské soutěže“ EU
Čl. 12 odst. 1	Svoboda shromažďování a sdružování	Článek 11		Články 21 a 22 ICCPR; článek 8 ICESCR; článek 15 CRC; čl. 5 písm. d) ICERD	Článek 11 Charty Společenství základních sociálních práv pracovníků (dále jen Charta Společenství)*
Čl. 12 odst. 2	Politické strany				Čl. 10 odst. 4 SEU
Článek 13	Svoboda umění a věd	Článek 10			Odkaz na článek 1 listiny
Článek 14	Právo na vzdělání	Článek 2 protokolu 1	Článek 10 ESC*	Článek 13 ICESCR; článek 24 CRPD; článek 10 CEDAW; článek 28 CRC; čl. 5 písm. e) ICERD	Společné ústavní tradice členských států; bod 15 Charty Společenství*

Listina základních práv	Odpovídající ustanovení EULP (včetně opčních protokolů) ¹⁾	Jiné odpovídající nástroje Rady Evropy ²⁾	Nástroje OSN v oblasti lidských práv ³⁾	Právo EU / vnitrostátní právo uvedené ve Vysvětleních k listině
Čl. 14 odst. 1	Odborné a další vzdělávání		Čl. 13 odst. 2 písm. b) ICESCR	
Čl. 14 odst. 2	Bezplatná povinná školní docházka		Čl. 13 odst. 2 písm. a) a článek 14 ICESCR	Odkaz na článek 24 listiny
Čl. 14 odst. 3	Vzdělávací zařízení; volba rodičů		Čl. 13 odst. 3 ICESCR	Odkaz na článek 16 listiny a „vnitrostátní právní předpisy“
Čl. 15 odst. 1	Svobodná volba povolání a právo pracovat	Čl. 1 odst. 2 ESC*	Čl. 6 odst. 1 ICESCR; článek 27 CRPD; článek 11 CEDAW; čl. 5 písm. e) ICERD	Judikatura SDEU; článek 156 SFEU (s ohledem na pojem „pracovní podmínky“); odkaz na vnitrostátní právní předpisy; bod 4 Charty Společenství*
Čl. 15 odst. 2	Svoboda hledat si zaměstnání, pracovat, usadit se nebo poskytovat služby			Svobody zaručené články 26, 45, 49 a 56 SFEU
Čl. 15 odst. 3	Zákaz diskriminace státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou oprávněni pracovat	Čl. 19 odst. 4 ESC*		Čl. 153 odst. 1 písm. g) SFEU; odkaz na „vnitrostátní právní předpisy“ (týkající se najímání námořníků)
Článek 16	Svoboda podnikání			Judikatura SDEU; čl. 119 odst. 1 a 3 SFEU

Listina základních práv		Odpovídající ustanovení EULP (včetně opčních protokolů) ¹	Jiné odpovídající nástroje Rady Evropy ²	Nástroje OSN v oblasti lidských práv ³	Právo EU / vnitrostátní právo uvedené ve Vysvětleniích k listině
Článek 17	Právo na vlastnictví	Článek 1 protokolu č. 1		Čl. 5 písm. d) ICERD	Judikatura SDEU, odkaz na „sekundární právo“
Článek 18	Právo na azyl				Článek 78 SFEU; protokoly týkající se Spojeného království, Irska a Dánska; Protokol o azylu
Čl. 19 odst. 1	Hromadné vyhoštění	Článek 4 protokolu č. 4		Článek 5 ICERD, článek 13 ICCPR*	
Čl. 19 odst. 2	Ochrana v případě vystěhování, vyhoštění nebo vydání	Článek 3*	Článek 3 ECPT	Článek 3 CAT; článek 22 CRC; článek 13 ICCPR	
Článek 20	Rovnost před zákonem	Články 6 a 14; článek 1 protokolu č. 12		Čl. 14 odst. 1 a článek 16 ICCPR	„Obecná právní zásada, která je obsažena ve všech evropských ústavách“; judikatura SDEU
Článek 21	Zákaz diskriminace	Článek 14	Článek 11 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, pokud jde o genetické dědictví*; článek 3 Úmluvy o opatřeních proti obchodování s lidmi	ICERD; články 2 a 27 ICCPR; článek 5 CRPD; CEDAW	Článek 19 SFEU; odstavec 2 odpovídá čl. 18 odst. 1 SFEU „a musí být uplatňován v souladu s ním“.

Listina základních práv	Odpovídající ustanovení EULP (včetně opčních protokolů) ¹	Jiné odpovídající nástroje Rady Evropy ²	Nástroje OSN v oblasti lidských práv ³	Právo EU / vnitrostátní právo uvedené ve Vysvětlenech k listině
Článek 22	Kulturní, náboženská a jazyková rozmanitost		Článek 27 ICCPR; článek 15 ICESCR; článek 30 CRPD; čl. 5 písm. e) ICERD	Článek 6 SEU; čl. 167 odst. 1 a 4 SFEU; čl. 3 odst. 3 SEU; článek 17 SFEU
Článek 23	Rovnost žen a mužů	Článek 20 ESC 96*; článek 17 Úmluvy o opatřeních proti obchodování s lidmi	Článek 3 ICCPR; článek 3 CEDAW	Článek 3 SEU; článek 8 SFEU; článek 157 SFEU; směrnice 76/207/EHS (rovné zacházení pro muže a ženy); bod 16 Charty Společenství*
Článek 24	Práva dítěte		Články 3, 9, 12 a 13 CRC*; článek 24 ICCPR; článek 7 CRPD; OPCRC – SC	Článek 81 SFEU
Článek 25	Práva starších osob	Článek 23 ESC 96*		Články 24 a 25 Charty Společenství*
Článek 26	Začlenění osob se zdravotním postižením	Článek 15 ESC*	CRPD	Bod 26 Charty Společenství*

Listina základních práv	Odpovídající ustanovení EULP (včetně opčních protokolů) ¹	Jiné odpovídající nástroje Rady Evropy ²	Nástroje OSN v oblasti lidských práv ³	Právo EU / vnitrostátní právo uvedené ve Vysvětleniích k listině
Článek 27 Právo pracovníka na informování a na projednávání v podniku		Článek 21 ESC 96*	Úmluvy MOP	Články 154 a 155 SFEU; směrnice 2002/14/ES (projednávání se zaměstnanci), 98/59/ES (hromadné propouštění), 2001/23/ES (převody podniků) a 94/45/podniků) a 94/45/ES (evropské rady zaměstnanců); Body 17 a 18 Charty Společenství*
Článek 28 Právo na kolektivní vyjednávání a akce	Článek 11	Článek 6 ESC*		Judikatura ESPLP k článku 11 EULP; odkaz na „vnitrostátní právní předpisy a zvyklosti“; body 12–14 Charty Společenství*
Článek 29 Právo na přístup ke službám zaměstnanosti		Čl. 1 odst. 3 ESC*		Bod 13 Charty Společenství*
Článek 30 Ochrana v případě neoprávněného propuštění		Článek 24 ESC 96*	Čl. 5 písm. e) ICERD	Směrnice 2001/23/ES (převody podniků), směrnice 80/987/EHS (platební neschopnost zaměstnavatele) ve znění směrnice 2002/74/ES

Listina základních práv	Odpovídající ustanovení EULP (včetně opčních protokolů) ¹	Jiné odpovídající nástroje Rady Evropy ²	Nástroje OSN v oblasti lidských práv ³	Právo EU / vnitrostátní právo uvedené ve Vysvětleních k listině
Čl. 31 odst. 1	Spravedlivé pracovní podmínky	Článek 3 ESC*; článek 26 ESC 96*	Článek 7 ICESCR; čl. 5 písm. e) ICERD	Směrnice 89/391/EHS (bezpečnost a ochrana zdraví zaměstnanců); „pracovní podmínky“ je třeba chápat ve smyslu článku 156 SFEU; bod 19 Charty Společenství*
Čl. 31 odst. 2	Maximální pracovní doba	Článek 2 ESC*	Čl. 7 písm. d) ICESCR	Směrnice 93/104/ES (pracovní doba); bod 8 Charty Společenství*
Článek 32	Zákaz dětské práce a ochrana mladých lidí při práci	Článek 7 ESC*	Čl. 10 odst. 3 ICESCR	Směrnice 94/33/ES (ochrana mladistvých pracovníků); body 20-23 Charty Společenství*
Čl. 33 odst. 1	Rodinný a pracovní život	Článek 16 ESC*	Čl. 23 odst. 1 ICCPR; článek 10 ICESCR	
Čl. 33 odst. 2	Ochrana před propuštěním	Článek 8 ESC*; článek 27 ESC 96*	Čl. 10 odst. 2 ICESCR	Směrnice Rady 92/85/EHS (zdraví při práci těhotných zaměstnankyň); směrnice 96/34/ES o rámcové dohodě o rodičovské dovolené
Článek 34	Sociální zabezpečení a sociální pomoc		Články 9–11 ICESCR; článek 28 CRPD; článek 13 CEDAW; článek 26 CRC; čl. 5 písm. e) ICERD	

Listina základních práv		Odpovídající ustanovení EULP (včetně opčních protokolů) ¹	Jiné odpovídající nástroje Rady Evropy ²	Nástroje OSN v oblasti lidských práv ³	Právo EU / vnitrostátní právo uvedené ve Vysvětleních k listině
Čl. 34 odst. 1	Sociální zabezpečení a sociální pomoc		Článek 12 ESC*		Články 153 a 156 SFEU; bod 10 Charty Společenství*
Čl. 34 odst. 2	Oprávněný pobyt a pohyb uvnitř EU		Čl. 12 odst. 4 a čl. 13 odst. 4 ESC*		Nařízení (EHS) č. 1408/71 a nařízení (EHS) č. 1612/68; bod 2 Charty Společenství*
Čl. 34 odst. 3	Boj proti sociálnímu vyloučení a chudobě		Článek 13 ESC*; články 30 a 31 ESC 96*	Čl. 5 písm. e) ICERD	Článek 153 SFEU; bod 10 Charty Společenství*
Článek 35	Ochrana zdraví		Články 11 a 12 ESC*	Článek 12 ICESCR; článek 25 CRPD; článek 12 CEDAW; článek 24 CRC	Článek 168 SFEU
Článek 36	Přístup ke službám obecného hospodářského zájmu				Článek 14 SFEU; odkaz na „vnitrostátní právní předpisy“
Článek 37	Ochrana životního prostředí			Čl. 12 písm. b) ICESCR	Čl. 3 odst. 3 SEU; články 11 a 191 SFEU; „čerpá z některých ústav členských států“
Článek 38	Ochrana spotřebitele				Článek 169 SFEU

Listina základních práv	Odpovídající ustanovení EULP (včetně opčních protokolů) ¹	Jiné odpovídající nástroje Rady Evropy ²	Nástroje OSN v oblasti lidských práv ³	Právo EU / vnitrostátní právo uvedené ve Vysvětleních k listině
Článek 39	Právo volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu		Článek 29 CRPD; články 7–8 CEDAW; článek 25 ICCPR; čl. 5 písm. c) ICERD	Čl. 20 odst. 2 a článek 22 SFEU; čl. 14 odst. 3 SEU
Článek 40	Právo volit a být volen v obecních volbách		Článek 29 CRPD; články 7–8 CEDAW; článek 25 ICCPR; čl. 5 písm. c) ICERD	Čl. 20 odst. 2 a článek 22 SFEU
Článek 41	Právo na řádnou správu			Judikatura SDEU; čl. 20 odst. 2 písm. d), články 25, 296, 298 a 340 SFEU; odkaz na článek 47 listiny
Článek 42	Právo na přístup k dokumentům			Čl. 15 odst. 3 SFEU; nařízení (ES) č. 1049/2001 (přístup k dokumentům)
Článek 43	Evropský veřejný ochránce práv			Články 20 a 228 SFEU
Článek 44	Petiční právo			Články 20 a 227 SFEU
Článek 45	Volný pohyb a pobyt		Článek 12 ICCPR; článek 18 CRPD; článek 10 CRC; čl. 5 písm. d) ICERD	Čl. 20 odst. 2 písm. a) SFEU; judikatura SDEU; články 77, 78 a 79 SFEU
Článek 46	Diplomatická a konzulární ochrana			Články 20 a 23 SFEU

Listina základních práv		Odpovídající ustanovení EULP (včetně opčních protokolů) ¹	Jiné odpovídající nástroje Rady Evropy ²	Nástroje OSN v oblasti lidských práv ³	Právo EU / vnitrostátní právo uvedené ve Vysvětleniích k listině
Čl. 47 první odstavec	Právo na účinné prostředky nápravy před soudem	Článek 13		Čl. 2 odst. 3 ICCPR; článek 13 CRPD; čl. 40 odst. 2 písm. b) CRC; článek 6 ICERD	Judikatura SDEU; články 251–281 SFEU
Čl. 47 druhý odstavec	Spravedlivé a veřejné projednání	Čl. 6 odst. 1		Čl. 14 odst. 3 písm. d) ICCPR; čl. 40 odst. 2 písm. b) CRC	Judikatura SDEU
Čl. 47 třetí odstavec	Právní pomoc (na základě potřeb)	Čl. 6 odst. 1		Čl. 14 odst. 3 písm. d) ICCPR; čl. 40 odst. 2 písm. b) CRC	
Článek 48	Presumpce nevinny a právo na obhajobu	Čl. 6 odst. 2 a 3		Čl. 14 odst. 2 a 3 ICCPR; čl. 40 odst. 2 písm. b) CRC	
Čl. 49 odst. 1 a 2	Zásady zákonnosti a přiměřenosti trestných činů a trestů	Článek 7*		Článek 15 ICCPR*; čl. 40 odst. 3 CRC	Odkaz na „společné ústavní tradice“ a judikaturu SDEU
Čl. 49 odst. 3	Přiměřené tresty				
Článek 50	Právo ne být dvakrát trestně stíhán nebo trestán za stejný trestný čin	Článek 4 protokolu č. 7*		Čl. 14 odst. 7 ICCPR	Judikatura SDEU; Schengenská úmluva; článek 7 Úmluvy o ochraně finančních zájmů Evropských společenství

Zdroj: FRA, 2018

Index

Case-law of the Court of Justice of the European Union

<i>A. Leur-Bloem proti Inspecteur der Belastingdienst/Ondernemingen Amsterdam 2</i> , C-28/95, 17. července 1997	66
<i>Abdoulaye Amadou Tall proti Centre public d'action sociale de Huy (CPAS de Huy)</i> , C-239/14, 17. prosince 2015	31
<i>Åklagaren proti Hansi Åkerbergu Franssonovi (velký senát)</i> , C-617/10, 26. února 2013	37, 38, 42, 55
<i>Alfredo Rendón Marín proti Administración del Estado (velký senát)</i> , C165/14, 13. září 2016	64, 65
<i>Andrea Francovich a Danila Bonifaci a ostatní proti Italské republice</i> , spojené věci C-6/90 a C-9/90, 19. listopadu 1991	33
<i>Ángel Rodríguez Caballero proti Fondo de Garantía Salarial (Fogasa)</i> , C-442/00, 12. prosince 2002	31, 42, 58, 65
<i>Angelo Ferlini proti Centre hospitalier de Luxembourg</i> , C411/98, 3. října 2000	33
<i>Anonymi Geniki Etairia Tsimenton Iraklis (AGET Iraklis) proti Ypourgos Ergasias, Koinonikis Asfalis kai Koinonikis Allilengyis (velký senát)</i> , C-201/15, 21. prosince 2016	61, 63, 74
<i>Antonio Miravittles Ciurana a další v. Contimark SA, Jordi Socias Gispert</i> , C-243/16, 14. prosince 2017	57
<i>Association de médiation sociale proti Union locale des syndicats CGT a dalším (velký senát)</i> , C-176/12, 15. ledna 2014	21, 33
<i>Aurubis Bălgaria AD proti Načalnik na Mitnica Stolična</i> , C-546/09, 31. března 2011	18, 55
<i>Berlington Hungary Tanácsadó és Szolgáltató kft a další proti Magyar Állam</i> , C-98/14, 11. června 2015	43, 63
<i>Berlioz Investment Fund SA proti Directeur de l'administration des contributions directes (velký senát)</i> , C-682/15, 16. května 2017	42, 55

<i>Blanka Soukupová proti Ministerstvu zemědělství, C-401/11, 11. dubna 2013 ...</i>	18, 30
<i>Booker Aquacultur Ltd (C-20/00) a Hydro Seafood GSP Ltd (C-64/00) proti The Scottish Ministers, spojené věci C-20/00 a C-64/00, 10. července 2003</i>	41, 49
<i>Brasserie du Pêcheur SA proti Bundesrepublik Deutschland a The Queen proti Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd a další, spojené věci C-46/93 a C-48/93, 5. března 1996</i>	33
<i>Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-La-Neuve proti Mousovi Abdidovi (velký senát), C-562/13, 18. prosince 2014</i>	31
<i>Claude Chartry proti Belgickému státu, C-457/09, 1. března 2011</i>	39
<i>Cruciano Siragusa proti Regione Sicilia – Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo, C-206/13, 6. března 2014</i>	40, 60, 67
<i>Daniele Annibaldi proti Sindaco del Comune di Guidonia a Presidente Regione Lazio, C-309/96, 18. prosince 1997</i>	40
<i>DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH proti Bundesrepublik Deutschland, C-279/09, 22. prosince 2010</i>	19
<i>Deponiezweckverband Eiterköpfe proti Land Rheinland-Pfalz, C-6/03, 14. dubna 2005</i>	40, 52
<i>Dieter Krombach proti Andrému Bamberskimu, C-7/98, 28. března 2000</i>	41, 49
<i>Ebony Maritime SA a Loten Navigation Co. Ltd proti Prefetto della Provincia di Brindisi a dalším, C-177/95, 27. února 1997</i>	55
<i>Elliniki Radiophonia Tiléorassi AE a Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou proti Dimotiki Etairia Pliroforissis a Sotirios Kouvelas a Nicolaos Avdellas a dalším, C-260/89, 18. června 1991</i>	42, 61
<i>Emiliano Torralbo Marcos proti Korota SA a Fondo de Garantía Salarial, C-265/13, 27. března 2014</i>	38
<i>Erich Stauder proti Stadt Ulm - Sozialamt, věc 29-69, 12. listopadu 1969</i>	16
<i>Eugenia Florescu a další proti Casa Județeană de Pensii Sibiu a dalším (velký senát), C-258/14, 13. června 2017</i>	41, 49, 72, 75
<i>Evropská komise proti Španělskému království (velký senát), C-610/10, 11. prosince 2012</i>	20

<i>Evropský parlament proti Radě Evropské unie (velký senát), C-540/03, 27. června 2006</i>	24
<i>F proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, C-473/16, 25. ledna 2018</i>	69, 74, 76
<i>Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky proti BB construct s.r.o., C-534/16, 26. října 2017</i>	69, 74, 76
<i>Gabrielle Defrenne proti Société anonyme belge de navigation aérienne Sabena, věc 43-75, 8. dubna 1976</i>	33
<i>Geoffrey Léger proti Ministre des Affaires sociales, de la Santé et des Droits des femmes a Etablissement français du sang, C-528/13, 29. dubna 2015</i>	18
<i>Georg Stollwitzer proti ÖBB Personenverkehr AG, C-482/16, 14. března 2018</i>	31
<i>Gerardo Ruiz Zambrano proti Office national de l'emploi (ONEm) (velký senát), C-34/09, 8. března 2011</i>	64
<i>Gerhard Fuchs (C-159/10) a Peter Köhler (C-160/10) proti Land Hessen, spojené věci C-159/10 a C-160/10, 21. července 2011</i>	74
<i>Grima Janet Nisttahuz Poclava proti Jose María Ariza Toledano (Taberna del Marqués), C-117/14, 5. února 2015</i>	60, 67
<i>H. Jippes, Afdeling Groningen van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren a Afdeling Assen en omstreken van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren proti Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, C-189/01, 12. července 2001</i>	75
<i>Hubert Wachauf proti Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft, věc 5/88, 13. července 1989</i>	49, 51
<i>Idéal tourisme SA proti Belgickému státu, C-36/99, 13. července 2000</i>	54
<i>Impact proti Minister for Agriculture and Food a dalším (velký senát), C-268/06, 15. dubna 2008</i>	55
<i>International Transport Workers' Federation a Finnish Seamen's Union proti Viking Line ABP a OÜ Viking Line Eesti, C-438/05, 11. prosince 2007</i>	33
<i>Internationale Handelsgesellschaft mbH proti Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, věc 11-70, 17. prosince 1970</i>	16

<i>IR proti JQ (velký senát), C-68/17, 11. září 2018</i>	33
<i>J. N. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (velký senát), C-601/15 PPU, 15. února 2016</i>	22, 71
<i>J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung proti Komisi Evropských společností, věc 4-73, 14. května 1974</i>	16
<i>Jiří Sabou proti Finančnímu ředitelství pro hlavní město Prahu (velký senát), C-276/12, 22. října 2013</i>	18, 41, 52
<i>Johan Piek proti Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, C-384/05, 11. ledna 2007</i>	41, 49, 50
<i>José Vicente Olaso Valero proti Fondo de Garantía Salarial (Fogasa), C-520/03, 16. prosince 2004</i>	42, 58, 65
<i>Juan Carlos Sánchez Morcillo a María del Carmen Abril García proti Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA, C-169/14, 17. července 2014</i>	31
<i>Kreshnik Ymeraga a další proti Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, C-87/12, 8. května 2013</i>	64
<i>Land Baden-Württemberg proti Panagiotisi Tsakouridisovi (velký senát), C-145/09, 23. listopadu 2010</i>	42, 61
<i>Ledra Advertising Ltd a další proti Evropské komisi a Evropské centrální bance (ECB) (velký senát), spojené věci C-8/15 P až C-10/15 P, 20. září 2016</i> ...	38
<i>Lidl GmbH & Co. KG proti Freistaat Sachsen, C-134/15, 30. června 2016</i>	75
<i>Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuras proti Gintarasui Dockevičiusovi a Jurgitėi Dockevičienė, C-587/15, 15. června 2017</i>	41, 49
<i>Liliana Tudoran a další proti SC Suport Colect SRL, C-92/14, 3. července 2014</i>	39
<i>Liselotte Hauer proti Land Rheinland-Pfalz, věc 44/79, 13. prosince 1979</i>	74
<i>M. G. Eman a O. B. Sevinger proti College van burgemeester en wethouders van Den Haag (velký senát), C-300/04, 12. září 2006</i>	33, 41, 49
<i>María Cristina Guerrero Pecino proti Fondo de Garantía Salarial (Fogasa), C-177/05, 13. prosince 2005</i>	42, 58, 65

<i>Maribel Dominguez proti Centre informatique du Centre Ouest Atlantique a Préfet de la région Centre (velký senát), C-282/10,</i> 24. ledna 2012	52
<i>Marie Landtová proti České správě sociálního zabezpečení, C-399/09,</i> 22. června 2011	31
<i>Mario Vital Pérez proti Ayuntamiento de Oviedo, C-416/13,</i> 13. listopadu 2014	18
<i>Mark Alemo-Herron a další proti Parkwood Leisure Ltd, C-426/11,</i> 18. července 2013	31
<i>Maximilian Schrems proti Data Protection Commissioner, C-362/14,</i> 25. července 2014	72
<i>Michael Schwarz proti Stadt Bochum, C-291/12,</i> 17. října 2013	18
<i>N. S. (C-411/10) proti Secretary of State for the Home Department a M. E. a další (C-493/10) proti Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform (velký senát),</i> spojené věci C-411/10 a C-493/10, 21. prosince 2011	10, 52
<i>Nttonik Anonymi Etaireia Emporias H/Y, Logismikou kai Paroxis Ypiresion Michanografisis a Ioannis Michail Pikoulas proti Epitepiti Kefalaiagoras, C-430/05,</i> 5. července 2007	55, 56
<i>NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos proti Nederlandse administratie der belastingen,</i> věc 26-62, 5. února 1963	31
<i>O. a S. proti Maahanmuuttovirasto a Maahanmuuttovirasto proti L.,</i> spojené věci C-356/11 a C-357/11, 6. prosince 2012	41
<i>Othmar Michaeler (C-55/07 a C-56/07), Subito GmbH (C-55/07 a C-56/07) a Ruth Volgger (C-56/07) proti Amt für sozialen Arbeitsschutz a Autonome Provinz Bozen,</i> spojené věci C-55/07 a C-56/07, 24. dubna 2008	16
<i>Paraskevas Louloudakis proti Elliniko Dimosio, C-262/99,</i> 12. července 2001	55
<i>Pelckmans Turnhout NV proti Walter Van Gestel Balen NV a dalším,</i> C-483/12, 8. května 2014	39, 62
<i>Peťa Milkova proti Izpalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen kontrol, C-406/15,</i> 9. března 2017	15, 52

<i>Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie proti Salahu Al Chodorovi a dalším, C-528/15, 15. března 2017</i>	78
<i>Productores de Música de España (Promusicae) proti Telefónica de España SAU (velký senát), C-275/06, 29. ledna 2008</i>	76
<i>Rada Evropské unie proti Bank Mellat, C-176/13 P, 18. února 2016</i>	20
<i>Rada Evropské unie proti Bank Saderat Iran, C-200/13 P, 21. dubna 2016</i>	20
<i>Raffinerie Mediterranee (ERG) SpA, Polimeri Europa SpA a Syndial SpA proti Ministero dello Sviluppo economico a dalším (C-379/08) a ENI SpA proti Ministero Ambiente e Tutela del Territorio e del Mare a dalším (C-380/08) (velký senát), spojené věci C-379/08 a C-380/08, 9. března 2010</i>	72
<i>Robert Pflieger a další, C-390/12, 30. dubna 2014</i>	18, 42, 43, 61
<i>Roman Angonese proti Cassa di Risparmio di Bolzano SpA, C-281/98, 6. června 2000</i>	33
<i>Safe Interenvios, S.A. proti Liberbank, S. A. a další, C-235/14, 13. května 2014</i>	61
<i>Schindler Holding Ltd a další proti Evropské komisi, C-501/11 P, 18. července 2013</i>	22
<i>Secretary of State for the Home Department proti CS (velký senát), C-304/14, 13. září 2016</i>	64
<i>Seda Küçükdeveci proti Swedex GmbH & Co. KG (velký senát), C-555/07, 19. ledna 2010</i>	32, 42, 59, 60
<i>Servet Kamberaj proti Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) a dalším (velký senát), C-571/10, 24. dubna 2012</i>	22
<i>Sky Italia Srl proti Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni, C-234/12, 18. července 2013</i>	18, 53
<i>Sky Österreich GmbH proti Österreichischer Rundfunk (velký senát), C-283/11, 22. ledna 2013</i>	76
<i>Società italiana petroli SpA (IP) proti Borsana Srl, C-2/97, 17. prosince 1998</i>	40, 52
<i>Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità, věc 283/81, 6. října 1982</i>	35

<i>Staatssecretaris van Justitie proti Tayfun Kahveci a Osman Inan</i> , spojené věci C-7/10 a C-9/10, 29. března 2012	41, 49
<i>Stefano Melloni proti Ministerio Fiscal</i> (velký senát), C-399/11, 26. února 2013	25
<i>Tele2 Sverige AB proti Post- och telestyrelsen a Secretary of State for the Home Department proti Tomu Watsonovi a dalším</i> (velký senát), spojené věci C-203/15 a C-698/15, 21. prosince 2016	22
<i>Teresa Cicala proti Regione Siciliana</i> , C-482/10, 21. prosince 2011	40, 66
<i>Texdata Software GmbH</i> , C-418/11, 26. září 2013	18, 38, 42, 57
<i>The Queen proti Secretary of State for the Environment, Minister of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte: H. A. Standley a další</i> , C-293/97, 29. dubna 1999	74
<i>The Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd proti Stephen Grogan a dalším</i> , C-159/90, 4. října 1991	62
<i>Thierry Delvigne proti Commune de Lesparre Médoc a Préfet de la Gironde</i> (velký senát), C-650/13, 6. října 2015	38, 41, 49, 69, 71, 73
<i>Thomas Pringle proti Government of Ireland a dalším</i> , C-370/12, 27. listopadu 2012	41, 49
<i>Toshiba Corporation a další proti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže</i> (velký senát), C-17/10, 14. února 2012	18
<i>Trestní řízení proti Gianpaolu Paolettimu a dalším</i> , C-218/15, 6. října 2016	56
<i>Trestní řízení proti Lucovi Mencimu</i> (velký senát), C-524/15, 20. března 2018	72
<i>Trestní řízení proti Magattemu Gueyeovi (C-483/09) a Valentínu Salmerónu Sánchezovi (C-1/10)</i> , spojené věci C-483/09 a C-1/10, 15. září 2011	40, 60
<i>Trestní řízení proti Marii Amélii Nunes a Evangelině de Matos</i> , C-186/98, 8. července 1999	55
<i>Trestní řízení proti Özlem Garenfeld</i> , C-405/10, 10. listopadu 2011	42, 55, 56
<i>Unibet (London) Ltd a Unibet (International) Ltd proti Justitiekanslern</i> (velký senát), C-432/05, 13. března 2007	55

<i>Vera Egenberger proti Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung e.V. (velký senát), C-414/16, 17. dubna 2018</i>	33
<i>Vereinigte Familiapress Zeitungsverlags- und vertriebs GmbH proti Heinrichu Bauerovi Verlagovi, C-368/95, 26. června 1997</i>	63
<i>Víctor Manuel Julian Hernández a další proti Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) a dalším, C-198/13, 10. července 2014</i>	40, 52, 60, 66
<i>Vino Cosimo Damiano proti Poste Italiane SpA, C-161/11, 22. června 2011</i>	39
<i>Vino Cosimo Damiano proti Poste Italiane SpA, C-20/10, 11. listopadu 2010</i>	39
<i>Volker und Markus Schecke GbR (C-92/09) a Hartmut Eifert (C-93/09) proti Land Hessen (velký senát), spojené věci C-92/09 a C-93/09, 9. listopadu 2010</i>	75
<i>WebMindLicenses kft proti Nemzeti Adó- és Vámhivatal Kiemelt Adó- és Vám Főigazgatóság, C-419/14, 17. prosince 2015</i>	38
<i>Werner Fries proti Lufthansa CityLine GmbH, C-190/16, 5. července 2017</i>	69, 71, 72, 73, 75
<i>Werner Mangold proti Rüdigeru Helmovi (velký senát), C-144/04, 22. listopadu 2005</i>	32
<i>Yassin Abdullah Kadi a Al Barakaat International Foundation proti Radě Evropské unie a Komisi Evropských společenství (velký senát), spojené věci C-402/05 P a C-415/05 P, 3. září 2008</i>	74
Judikatura Evropského soudu pro lidská práva	
<i>Andrle proti České republice, č. 6268/08, 20. června 2011</i>	30
<i>Malone proti Spojenému království, č. 8691/79, 2. srpna 1984</i>	71
<i>Sunday Times proti Spojenému království, č. 6538/74, 26. dubna 1979</i>	71

Právní předpisy EU

<i>Oprava směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/13/EU ze dne 10. března 2010 o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb (směrnice o audiovizuálních mediálních službách) (Úř. věst. L 95, 15.4.2010), Úř. věst. L 263, 6. října 2010</i>	<i>53</i>
<i>Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, Úř. věst. L 303, 2. prosince 2000, s. 16–22</i>	<i>15</i>
<i>Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení, Úř. věst. L 82, 22. března 2001, s. 1–4</i>	<i>60</i>
<i>Jedenáctá směrnice Rady 89/666/EHS ze dne 21. prosince 1989 o zveřejňování poboček vytvořených v členském státě některými formami společností řídicích se právem jiného členského státu, Úř. věst. L 395/36, 30. prosince 1989, s. 36–39</i>	<i>57</i>
<i>Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 ze dne 14. června 2006 o přepravě odpadů, Úř. věst. L 190, 12. července 2006, s. 1–98</i>	<i>56</i>

Obrat'te se na EU

Osobn'ě

Po cel'ě Evropsk'ě unii se nach'ází stovky informa'ních st'edisek Europe Direct. Adresu nejbli'žšího st'ediska naleznete na internetov'ě stránce: https://europa.eu/european-union/contact_cs

Telefonicky nebo e-mailem

Europe Direct je slu'žba, kter'á odpov'í na va'se dotazy o Evropsk'ě unii. M'ůžete se na ni obr'átit:

- prostřednictvím bezplatn'ě telefonní linky: 00 800 6 7 8 9 10 11 (někteří oper'átoři mohou tento hovor ú'čtovat),
- na standardním telefonním čísle: +32 22999696 nebo
- e-mailem prostřednictvím internetov'ě stránky: https://europa.eu/european-union/contact_cs

Vyhled'ávání informací o EU

On-line

Informace o Evropsk'ě unii ve v'sech ú'ředních jazycích EU jsou dostupn'ě na internetov'ých stránkách Europa na adrese: https://europa.eu/european-union/index_cs

Publikace EU

Publikace EU, ať už bezplatn'ě, nebo placen'ě, si m'ůžete st'áhnout nebo objednat na adrese: <https://op.europa.eu/cs/publications>. Chcete-li obdržet více než jeden v'ýtisk bezplatn'ých publikací, obr'at'te se na slu'žbu Europe Direct nebo na místní informa'ní st'ediska (viz https://europa.eu/european-union/contact_cs).

Pr'ávo EU a související dokumenty

Pr'ávní informace EU v'četně v'sech právních předpisů EU od roku 1952 ve v'sech ú'ředních jazykov'ých verzích jsou dostupn'ě na stránkách EUR-Lex na adrese: <http://eur-lex.europa.eu>

Veřejn'ě p'řístupná data od EU

Portál veřejn'ě p'řístupn'ých dat EU (<http://data.europa.eu/euodp/cs>) umožňuje p'řístup k datov'ým souborům z EU. Data lze bezplatn'ě stahovat a opakovan'ě pou'žít pro komer'ční i nekomer'ční ú'čely.

Evropská unie má od roku 2000 vlastní listinu práv – Listinu základních práv. Stala se právně závaznou v roce 2009 a má stejnou právní hodnotu jako Smlouvy EU. Ti, kteří jsou obeznámeni s hlavními zásadami práva EU, jsou obvykle schopni rychle odrecitovat, že listina je pro EU závazná vždy a pro členské státy pokaždé, když „uplatňují právo Unie“. Realita je však taková, že dokonce ani v odborných kruzích není vždy dobře chápáno, co spadá a co nespadá do oblasti jejího použití. Cílem této příručky je přispět k lepšímu pochopení listiny, a to i v případech, kdy se uplatňuje v právu a tvorbě politik.

FRA – AGENTURA EVROPSKÉ UNIE PRO ZÁKLADNÍ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Vídeň – Rakousko

Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

twitter.com/EURightsAgency

Úřad pro publikace
Evropské unie